

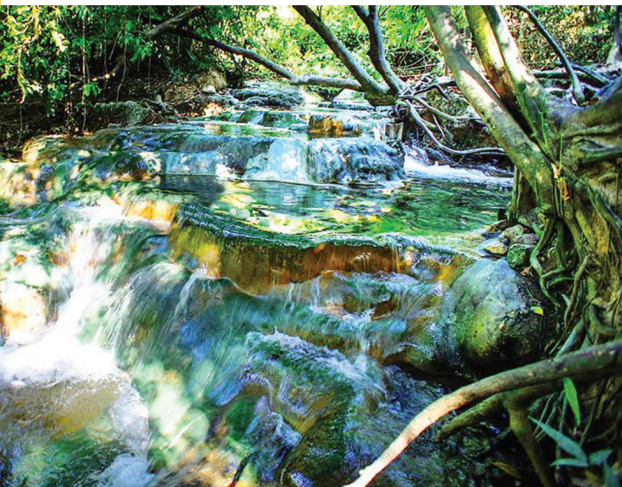

คลองท่อม

ประตูสู่อารยธรรมโบราณ

Khlong Thom

THE GATEWAY TO ANCIENT CIVILIZATION

KRABI

โครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2563

คลองท่อม
ประตูลู่อารยธรรมโบราณ

โครงการตามยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

คลองท่อม ประตูสู่อายธรรมโบราณ

Khlong Thom, the gateway to ancient civilization

จัดทำโดย

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2563 จำนวน 30 เล่ม

ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.หิรัญ ประสารการ

ผศ.ดร.ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ

ผศ.ดร.อทิพันธ์ เสียมไหม

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

รองอธิการบดีฝ่ายแผนงานและวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ดร.สุพัฒน์ชัย โพธิ์แก้ว

ดร.ธีรกานต์ โพธิ์แก้ว

ดร.จารุณี คงกุล

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ฝ่ายประสานงาน

นางอารยา	โพธิ์ทอง	หัวหน้าสำนักงาน
นางสาวดลรัตน์	คงหาญ	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
นางสาวพรพรรณ	ไชยเจริญ	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
นางสาววรางคณา	ณรงค์ราช	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

ผู้รวบรวมและฝ่ายพิสูจน์อักษร

ดร.จารุณี	คงกุล	อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
-----------	-------	---

ออกแบบปก

ดร.พิชานันท์	พูลเกิด	อาจารย์สาขาวิชานวัตกรรมและ การออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
--------------	---------	--

พิมพ์ที่

ร้าน พี พรินต์ แอนด์ ซัพพลาย

21 หมู่ 6 ถนนเทพกระษัตรี ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

จัดพิมพ์และลิขสิทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

21 หมู่ 6 ถนนเทพกระษัตรี ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

โทร (076) 523094-7 โทรสาร (076) 211778

Website : <http://pkru.ac.th>.

คำนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตได้จัดทำโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภายใต้การพัฒนาท้องถิ่น ให้อยู่บนฐานความรู้ความเข้าใจร่วมกันทั้งเพื่อสร้างและพัฒนาความร่วมมือกับ ผู้ว่าราชการจังหวัดในการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ และดำเนินโครงการตามพันธกิจ และศักยภาพของมหาวิทยาลัย โดยกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณ และคุณภาพ รวมถึงกำหนดเวลา (Timeline) ในการดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม (ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว) โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย (ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม) ในการดำเนินโครงการพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมาย อย่างมีนัยสำคัญ และการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน การวิจัยของนักศึกษา และอาจารย์กับการพัฒนาท้องถิ่น การจัดโครงการดังกล่าวจึงเป็นเสมือนการที่ หน่วยงานภาครัฐได้ใกล้ชิดกับท้องถิ่น ซึ่งเมื่อเกิดการทำงานที่ได้รับความร่วมมือซึ่ง กันและกันจะนำมาซึ่งการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

ส่วนหนึ่งของการจัดโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏได้นำมาซึ่ง การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นหนังสือ คลองท่อม : ประตูลู่อารยธรรมโบราณ เพื่อ รวบรวมความเป็นมาและองค์ความรู้ของอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ อันจะเป็น ประโยชน์ต่อท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ในการนี้ผู้จัดทำขอขอบคุณพิพิธภัณฑสถานคลองท่อม วัดคลองท่อมและสมาชิกกลุ่มคลองท่อมลายคราม ตำบลคลองท่อมใต้ รวมถึงบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งได้อนุเคราะห์ในการศึกษาข้อมูล เพื่อนำข้อมูลออกเผยแพร่ ให้แพร่หลาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
สารบัญภาพ.....	ง

จังหวัดกระบี่.....	1
ที่มาของชื่อ.....	1
ที่ตั้ง.....	2
ลักษณะภูมิประเทศ.....	4
ลักษณะภูมิอากาศ.....	6
ทรัพยากรธรรมชาติ.....	7
ประวัติศาสตร์.....	9
สังคมและวัฒนธรรม.....	15
เศรษฐกิจ.....	24

อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่.....	25
ที่ตั้ง.....	26
ลักษณะภูมิประเทศ.....	27
ลักษณะภูมิอากาศ.....	28
ประวัติศาสตร์.....	28
สังคมและวัฒนธรรม.....	34
เศรษฐกิจ.....	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ควนลูกปัดชุมชนโบราณคลองท่อม.....	46
ปรีศนาลูกปัด.....	50
ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของลูกปัด.....	52
ลูกปัดภาคใต้บนเส้นทางข้ามคาบสมุทรมาลายู.....	57
แหล่งลูกปัดสำคัญในภาคใต้	58
ลูกปัดคลองท่อม.....	66
การดำเนินงานทางโบราณคดีที่ควนลูกปัด	66
พระครูอาทรสังวรกิจ (สวาส กนฺตสํวโร).....	69
โบราณวัตถุที่น่าสนใจ.....	71
 ภาพกิจกรรมโครงการผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์หน้ากากอนามัยมดย้อม และพื้นที่ธรรมชาติภายใต้โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	 76
 บรรณานุกรม	 83

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 สัญลักษณ์เมืองกระบี่.....	1
ภาพที่ 2 แผนที่จังหวัดกระบี่.....	3
ภาพที่ 3 นกแต้วแร้วท้องดำ	5
ภาพที่ 4 เมือง 12 นักชัตร.....	9
ภาพที่ 5 แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีถ้ำผีหัวโต	10
ภาพที่ 6 กำไลแก้ว.....	17
ภาพที่ 7 เศษหินดินเผาโบราณ.....	17
ภาพที่ 8 โบราณวัตถุสำริดที่พบบริเวณควนลูกปัด	18
ภาพที่ 9 ต่างหูทองคำ.....	18
ภาพที่ 10 เขาชวนบน้ำ.....	24
ภาพที่ 11 แผนที่อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่	26
ภาพที่ 12 ซากเรือสำเภาโบราณที่เชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการค้าบริเวณคลองท่อม	29
ภาพที่ 13 หินดู.....	30
ภาพที่ 14 หินแกะสลักรูปโบราณ.....	31
ภาพที่ 15 ภาชนะดินเผา.....	31
ภาพที่ 16 กำไลสำริด.....	32
ภาพที่ 17 ถ้วยชามกระเบื้อง	33
ภาพที่ 18 น้ำพุร้อนเค็ม	38
ภาพที่ 19 สรรพมรดก.....	39
ภาพที่ 20 น้ำตกร้อน	40
ภาพที่ 21 พิพิธภัณฑ์สถานคลองท่อม จังหวัดกระบี่.....	42
ภาพที่ 22 พิพิธภัณฑ์สถานพระครูอาทรสังวรกิจ	43
ภาพที่ 23 ภาชนะดินเผา	44
ภาพที่ 24 ภาชนะดินเผา ไห 4 หู.....	44

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 25 ชุมชนคลองท่อมจุดค้นพบควนลูกปัด.....	47
ภาพที่ 26 เครื่องปั้นดินเผาที่พบบริเวณควนลูกปัด	48
ภาพที่ 27 หินบดแป้งโบราณ.....	49
ภาพที่ 28 ลูกปัดโลหะ	53
ภาพที่ 29 ลูกปัดเม็ดส้ม	55
ภาพที่ 30 เครื่องประดับแหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว.....	62
ภาพที่ 31 ลูกปัดสุริยเทพ.....	71
ภาพที่ 32 ลูกปัดเขียนลาย	73
ภาพที่ 33 ลูกปัดอำพันทอง และลูกปัดทองคำ	73
ภาพที่ 34 ลูกปัดแก้วโมเสก	74
ภาพที่ 35 ลูกปัดมรกต และลูกปัดสีตัวมรกต	74

จังหวัดกระบี่

กระบี่เป็นเมืองชายทะเลในฝัน ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน หรือชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของคาบสมุทรภาคใต้ของไทย ประกอบด้วย ภูเขา ที่ดอน ที่ราบ ป่าชายเลน หาดทรายขาว น้ำทะเลใส ปะการังสวย ถ้ำโตรกชะง่อนผา และหมู่เกาะน้อยใหญ่ประมาณ 154 เกาะ ซึ่งสร้างสรรค์ให้กระบี่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวครบทุกรูปแบบ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศ อันเป็นการรวมมนต์เสน่ห์ที่สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน

ที่มาของชื่อ

คำว่า กระบี่ มีความหมายและที่มาจากตำนานซึ่งเขียนสืบต่อกันมา ทั้งมีชาวบ้านในเขตตำบลปากไสยจุดพบมิตดาบโบราณใหญ่บริเวณบ้านกระบี่ใหญ่จึงนำมามอบให้เจ้าเมืองกระบี่ และต่อมาไม่นานมีผู้จุดพบมิตดาบอีก 1 เล่ม บริเวณบ้านกระบี่น้อย แต่มีขนาดเล็กกว่า ทั้งรูปร่างคล้ายกับมิตดาบเล่มใหญ่ และได้นำมามอบให้กับเจ้าเมืองเช่นเดียวกัน เจ้าเมืองเห็นว่ามิตดาบเป็นดาบโบราณจึงควรเก็บไว้เป็นดาบคู่บ้านคู่เมือง เพื่อความเป็นสิริมงคลสืบไป แต่ขณะนั้นกำลังสร้างบ้านเมืองกระบี่ใหม่ซึ่งยังไม่เสร็จจึงได้นำมิตดาบไปเก็บไว้ในถ้ำเขาขนานบนน้ำหน้าเมืองโดยวางดาบไขว้กัน ลักษณะการวางเช่นนี้จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของตราประจำเมือง โดยบริเวณที่จุดพบดาบเล่มใหญ่ได้ชื่อว่า บ้านกระบี่ใหญ่ และบริเวณที่จุดพบดาบเล่มเล็กได้ชื่อว่า กระบี่น้อย นำมาซึ่งชื่อของตำบลจังหวัดกระบี่ในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 สัญลักษณ์เมืองกระบี่

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศอันดามัน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 12 ธันวาคม 2563

ภายในสัญลักษณ์จังหวัดกระบี่นอกจากปรากฏรูปกระบี่คู่แล้วยังมีภาพเขาพนมเบญจาเขียนเป็นลายฉากหลังของจังหวัดกระบี่ เนื่องจากเขาพนมเบญจาเป็นภูเขาที่สูงที่สุดของจังหวัดกระบี่ คือ สูงประมาณ 1,379 เมตร มีเมฆหมอกปกคลุมเกือบตลอดปี จึงถือเป็นสัญลักษณ์และเป็นเครื่องหมายสังเกตอย่างดีสำหรับนักเดินเรือทะเลแล่นผ่านไปมา ทั้งอาจถือได้ว่าเป็นหัวใจของจังหวัดกระบี่ด้วย

นอกจากนั้นยังปรากฏภาพชายฝั่งทะเล เนื่องจากจังหวัดกระบี่มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 166.20 กิโลเมตร มีอ่าว ชายหาด ภูเขา และเกาะแก่งสวยงามจำนวนมาก ทั้งยังมีเกาะขนาดใหญ่ เช่น เกาะลันตา เกาะรังนก เกาะพีพี จังหวัดกระบี่จึงถือเป็นจังหวัดที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติจากทะเลทั้งทางตรงและทางอ้อม

อีกตำนานหนึ่งสำหรับชื่อของจังหวัดกระบี่สันนิษฐานว่า กระบี่ อาจเป็นชื่อเรียกพันธุ์ไม้ผลชนิดหนึ่งซึ่งมีมากในท้องถิ่น หรือที่เรียกว่า ต้นลุมพินี จึงเรียกชื่อบ้านเมืองว่า บ้านลุมพินี และด้วยความที่เมืองกระบี่มีชาวมลายูและชาวจีนเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ทำให้ชาวมลายูและชาวจีนเรียกขานตามสำเนียงตน จนเสียงที่เรียกเพี้ยนออกไปเป็น กะ-ลุ-พินี หรือกะ-ลุ-ปี่ หรือคอ-โล-ปี่ และต่อมาได้ปรับเสียงให้เป็นสำเนียงไทยเป็น กระบี่

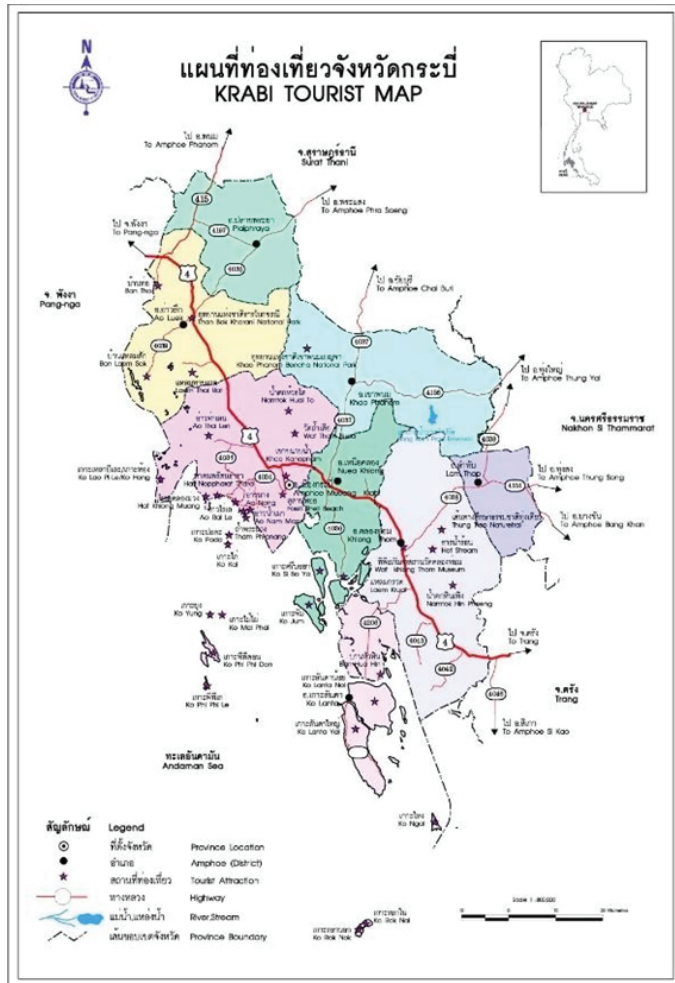
อย่างไรก็ตามข้อมูลบางแหล่งได้กล่าวว่า กระบี่ เกิดจากการผิดเพี้ยนของตัวเขียนว่า กระบี่ น่าจะมาจากคำว่า กระบือ เพราะเดิมทีการสะกดคำว่า กระบี่ เขียนว่า กระบี่ ไม่มี อ ตาม เมื่อเขียนไปนาน ๆ จึงกลายเป็นกระบี่ เพราะในเขตจังหวัดกระบี่มีกระบือมากและเป็นที่นิยมของชาวเมืองใกล้เคียงที่มาซื้อกระบือจากเมืองกระบี่ จึงเข้าใจว่าชื่อกระบี่มาจากคำว่า กระบือ (ไพโรจน์ เสรีรักษ์, 2545: 21.)

ที่ตั้ง

จังหวัดกระบี่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามันทางชายฝั่งทะเลตะวันตก พื้นที่ทั้งหมด 4,708,561 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,890,187.50 ไร่ ประกอบด้วย ภูเขา ที่ดอน ที่ราบ หมู่เกาะน้อยใหญ่ประมาณ 154 เกาะ อุดมด้วยป่าชายเลน ตัวเมืองกระบี่มีแม่น้ำยาวประมาณ 5 กิโลเมตร ไหลผ่านลงสู่ทะเลอันดามันที่ตำบลปากน้ำ นอกจากนี้ยังมีคลองปกาสัย คลองกระบี่ใหญ่ และคลองกระบี่น้อย มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสูงที่สุดในจังหวัดกระบี่ คือ เทือกเขาพนมเบญจา

อาณาเขตของจังหวัดกระบี่มีดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	จังหวัดพังงา และจังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	ติดกับ	จังหวัดตรัง และทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	ติดกับ	จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อ่าวพังงา และทะเลอันดามัน

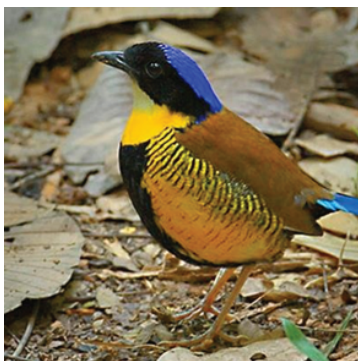
ภาพที่ 2 แผนที่จังหวัดกระบี่
ที่มา : กระบี่ท่องเที่ยว, 21 พฤษภาคม 2563

ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของจังหวัดกระบี่ตั้งอยู่ระหว่างแนวเทือกเขาภูเก็ตในทางทิศตะวันตกและเทือกเขาพนมดงรักในทางทิศตะวันออก ซึ่งเทือกเขาข้างต้นมีความยาวต่อเนื่องจากเทือกเขาตะนาวศรีที่ทอดตัวจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ ทั้งมีภูเขาหินปูนที่มีลักษณะเป็นที่ราบลอนคลื่น และมีลักษณะเป็นภูเขาโดด ๆ เตี้ย ๆ มีถ้ำหินปูน บ่อน้ำร้อน และแอ่งน้ำที่เกิดจากการยุบตัวของพื้นดินสลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาด มีที่ราบเชิงเขาที่ลาดเอียงไปทางชายฝั่งด้านใต้และทิศตะวันตกของจังหวัดและที่ราบแคบ ๆ แถบชายฝั่งทะเล ตอนกลางของจังหวัดกระบี่มีแนวภูเขาพนมเบญจา หรือเขาพนม เป็นภูเขาที่สูงที่สุดของจังหวัดกระบี่ โดยตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเขาพนม เป็นแนวเขาที่อยู่ในส่วนปลายสุดของเทือกเขาภูเก็ตวางตัวยาวในแนวเหนือจรดใต้ และเป็นยอดเขาที่มีภูเขาสูงที่สุดในแนวเทือกเขาภูเก็ตหรือประมาณ 1,397 เมตร อีกทั้งภูเขาพนมเบญจายังเป็นแนวสันปันน้ำที่แบ่งน้ำระบายไหลลงทะเลอันดามัน โดยทิศตะวันตกไหลลงสู่อ่าวพังงา ด้านทิศตะวันออกไหลลงสู่แม่น้ำกระบี่ด้านทิศเหนือไหลรวมกับแม่น้ำตาปีบริเวณอำเภอพระแสงจังหวัดสุราษฎร์ธานีและไหลออกสู่ทะเลอันดามันทางทิศใต้ ยอดเขาพนมเบญจายังเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำของจังหวัดกระบี่ คือ คลองกระบี่ใหญ่ คลองกระบี่น้อย และคลองปากส้าย

บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดกระบี่มีความยาว 160 กิโลเมตรโดยมีลักษณะเป็นแนวเขาหินปูน ทั้งยังเป็นชายฝั่งทะเลจมตัวหรือยุบตัวซึ่งเกิดจากการยุบตัวของเปลือกโลกใกล้ ๆ กับแนวแผ่นดินโดยมีลักษณะเว้าแหว่งและความยาวต่อเนื่องจากอ่าวพังงา บางบริเวณมีภูเขาติดกับชายฝั่งทะเล เช่น เขากาโรส เขาโดด เขาขนานน้ำ ถ้ำลอดในอำเภออ่าวลึก แอ่งยุบหินปูน (Sinkhole) หรือสระน้ำบนภูเขา ทั้งยังมีเกาะนอกชายฝั่งทะเลประมาณ 130 เกาะ โดยมีคนอาศัยอยู่เพียง 13 เกาะ เช่น เกาะไหง เกาะจำ เกาะพีพี เกาะศรีบอยา และเกาะลันตาเกาะนี้เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุด และเป็นอำเภอเกาะลันตา เหมาะสำหรับเป็นท่าเลในการหาปลา หาดทรายขาวเนียนมาตั้งแต่โบราณ เป็นต้น นอกจากนั้นพื้นที่ชายฝั่งของจังหวัดกระบี่ส่วนใหญ่ยังเป็นป่าชายเลน ไร่หวัดริบแคบ ๆ มีหาดทรายน้อย และบางพื้นที่ถูกแรงบีบอัดของเปลือกโลก ทำให้พื้นที่ยกตัวมาอยู่บนชายฝั่งอีกครั้งหนึ่ง เช่น บริเวณสุสานหอย 75 ล้านปี บ้านแหลมโพธิ์ ตำบลไสไทย อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

จังหวัดกระบี่ยังคงเคยเป็นป่าราบต่ำผืนใหญ่และอุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่ง ลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินเหนียวและดินร่วนที่มีการระบายน้ำได้ดี ทำให้เกิดอาชีพ การทำสวนยาง ทำนา ทำไร่ และการปลูกปาล์ม เมื่อมีการขยายตัวของอุตสาหกรรม น้ำมันปาล์มทำให้พื้นที่ป่าของจังหวัดกระบี่จำนวนมากถูกตัดไม้เพื่อใช้ปลูกสวนปาล์ม น้ำมันแทน ทำให้เหลือพื้นที่ป่าราบต่ำผืนสุดท้ายของจังหวัดกระบี่ที่อำเภอคลองท่อม เพียงแห่งเดียว คือ บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประ-บางครามซึ่งเป็นแหล่งอาศัย ที่สำคัญของสัตว์ป่าหายากหลายชนิดของจังหวัดกระบี่โดยเฉพาะนกแต้วแร้วท้องดำ

ภาพที่ 3 นกแต้วแร้วท้องดำ

ที่มา: ชัยญานุช ลิ้มเจริญ, 17 กรกฎาคม 2563

จังหวัดกระบี่มีแม่น้ำลำคลองขนาดเล็กและสั้น ประกอบด้วย

1. แม่น้ำกระบี่ มีความยาวประมาณ 5 กิโลเมตร นับจากเหนือเขาชนาน้ำ รวมตลอดสายแม่น้ำมีความยาว 28 กิโลเมตร เกิดจากคลองกระบี่ใหญ่ เพราะต้นน้ำ เกิดจากเขาพนมเบญจาไหลผ่านตำบลทับปริกและตำบลกระบี่ใหญ่ไหลลงทะเลในเขต ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองกระบี่ บริเวณปากน้ำกว้างประมาณ 1 กิโลเมตร ทำให้มี เรือใบเดินขนาดใหญ่เข้าจอดได้ถึงหน้าเมืองกระบี่ได้

2. คลองกระบี่น้อย มีความยาวประมาณ 25 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจาก เขาพนมเบญจาของทิวเขาภูเก็ต คลองกระบี่น้อยไหลผ่านตำบลกระบี่น้อยคู่ขนานกับ คลองกระบี่ใหญ่โดยไหลอยู่ทางด้านตะวันออกของคลองกระบี่ใหญ่ผ่านตำบลลั้งชัน ไหลลงทะเลที่แหลมขาน (ปากหลา) ห่างจากปากน้ำกระบี่ไปทางใต้ประมาณ 5 กิโลเมตร ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองกระบี่

3. คลองปากไผ่ ต้นน้ำเกิดจากเขาพนมเบญจาในเขตอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ เป็นพรหมแดนของจังหวัดกระบี่ด้านตะวันออกสายน้ำไหลมาทางตะวันตกเฉียงใต้ผ่านตำบลเขาพนม ตำบลห้วยยูง ตำบลเหนือคลอง ตำบลปากไผ่ไหลลงทะเลที่แหลมกรวดตำบลปากไผ่ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

4. คลองท่อม ต้นน้ำมาจากเขาใหญ่และเขานอจู้จี้ในทิวเขาภูเก็ต ซึ่งเป็นภูเขาสูงใหญ่กันเขตแดน ระหว่างจังหวัดกระบี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง ไหลผ่านตำบลคลองท่อมเหนือ ตำบลคลองท่อมใต้ก่อนไหลลงทะเลฝั่งตะวันตกในเขตตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ (ประทุม ชุมเพ็งพันธ์, 2545: 156)

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดกระบี่มีลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมในเขตร้อน (Monsoon Climate) มีฝนตกเฉลี่ยเกือบตลอดทั้งปี เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากทั้งลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดีย และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากทะเลจีนใต้และอ่าวไทย จึงทำให้จังหวัดกระบี่มี 3 ฤดูกาล คือ

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงที่มีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน เนื่องจากภูเขาทางตอนกลางของภาคใต้ขวางกั้นอิทธิพลของลมโดยในเดือนมกราคมเป็นช่วงปลายฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีฝนตกเพียงเล็กน้อยในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่านภาคใต้ทางชายฝั่งตะวันออก อิทธิพลของลมเข้าถึงจังหวัดกระบี่น้อยมาก ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ร้อนและแห้งแล้งมากที่สุดของจังหวัดกระบี่

2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม มีฝนตกสม่ำเสมอตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เนื่องจากเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน และจังหวัดกระบี่ตั้งอยู่ด้านรับลมในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านอ่าวไทยและเข้าสู่ภาคใต้ทางชายฝั่งตะวันออก ทำให้อิทธิพลของลมเข้าถึงจังหวัดกระบี่ได้ไม่มากนัก เนื่องจากเทือกเขานครศรีธรรมราชและภูเขาพนมเบญจาขวางกั้นอิทธิพลของลม จึงทำให้มีฝนตกน้อย นอกจากนั้นยังมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ แต่เมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหมดไปจะมีลมระหว่างทิศใต้และทิศตะวันออกเฉียงใต้เข้ามา

แทนที่ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

3. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ เป็นฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงนี้มีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเย็นและแห้งจากประเทศจีนพัดปกคลุมประเทศไทย ทำให้อุณหภูมิ ลดลงทั่วไปและมีอากาศเย็นสำหรับอุณหภูมิในฤดูกาลต่าง ๆ นั้นไม่แตกต่างกันมากนักหรืออยู่ที่ระหว่าง 16.9-37.3 องศาเซลเซียส ประกอบกับการที่จังหวัดกระบี่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของภาคใต้ทำให้ได้รับลมมรสุมทั้งสองด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ

1. แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดกระบี่มีแม่น้ำ ลำคลอง ธารน้ำเล็ก ๆ จำนวนมาก เช่น คลองปากลาว แม่น้ำมะรุ่ย คลองหยา ห้วยโสก คลองพันดอน แม่น้ำกระบี่ คลองกระบี่ใหญ่ คลองเขาแก้ว แม่น้ำอ่าวลึก คลองท่อม เป็นต้น โดยทรัพยากรน้ำในจังหวัดกระบี่มี 2 ประเภท คือ

1.1 แหล่งน้ำดิบ (Surface Water) เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติในจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำคลองและธารน้ำเล็ก ๆ จำนวนมาก ซึ่งมีระบบการระบายน้ำตามธรรมชาติแบบ Dendritic Pattern เป็นส่วนใหญ่ คือ ลักษณะของลำน้ำจะไหลลงสู่ลำน้ำใหญ่เป็นรูปแบบขนนก โดยลำน้ำส่วนใหญ่ในจังหวัดกระบี่มีลักษณะคดเคี้ยวระยะทางยาวมีทั้งที่ไหลจากเทือกเขาไปทางทิศเหนือสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และไหลลงสู่ทิศใต้ออกทะเลสู่มหาสมุทรอินเดีย ลำน้ำที่สำคัญในพื้นที่จังหวัดกระบี่ ได้แก่ ปากแม่น้ำกระบี่ คลองสินปุน คลองกระบี่ใหญ่ คลองกระบี่น้อย คลองท่อม คลองปากสีย

1.2 แหล่งน้ำบาดาล (Aquifer) จังหวัดกระบี่มีแหล่งน้ำบาดาลในจังหวัดกระบี่ 3 ประเภท คือ แหล่งน้ำบาดาลชนิดตะกอนร่วน (Uncemented Aquifer) แหล่งน้ำบาดาลชนิดตะกอนร่วนกึ่งแข็ง (Semi-Emolliate Aquifer) และแหล่งน้ำบาดาลชนิดชั้นหินแข็ง (Consolidate Aquifer)

2. ดิน จังหวัดกระบี่มีทรัพยากรดินหลายชนิดซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติที่แตกต่างกันไป ซึ่งดินในจังหวัดกระบี่ที่พบ คือ

2.1 ดินที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ปลูกไม้ยืนต้น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ สวนผลไม้ เป็นต้น

2.2 ดินที่มีน้ำทะเลท่วมถึงตลอดเวลา พบได้บริเวณป่าชายเลน ซึ่งมี ดันโกงกาง แสม จาก เป็นต้น

2.3 ดินที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกพืชอื่น ๆ หรือดินทรายจัด เหมาะสำหรับการปลูกมะพร้าว

3. ป่าไม้ จังหวัดกระบี่มีป่าไม้หลายประเภท คือ ป่าดงดิบและป่าเบญจพรรณ ป่าชายเลน และป่าโกงกาง และป่าพรุ

จากการที่จังหวัดกระบี่มีเนื้อที่ป่าประมาณ 2,937,144 ไร่ของพื้นที่จังหวัดกระบี่ (สำนักงานเกษตร จังหวัดกระบี่, 21 กรกฎาคม 2563) จึงทำให้ป่าในจังหวัดกระบี่ประกอบด้วย

1) ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 45 ป่า

2) อุทยานแห่งชาติ คือ อุทยานแห่งชาติเขาพนมเบญจา อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา หมู่เกาะพีพี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา และอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี

3) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาพระ-บางคราม ซึ่งมีการพบค้างแว่นดำถิ่นใต้ ค้างดำลิงกัง ลิงเสนชนิดธรรมดา พญากระรอกเหลือง กระรอกสามสี หมาใน หมิ่นหมา อีเห็นหน้าขาว หมิ่นขอ เสือไฟ เก้ง กระจง เลียงผา กระจงควาย แมวลายหินอ่อน และอีเห็นน้ำ นอกจากนั้นยังมีสัตว์อีกประมาณ 308 ชนิด

4) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ได้แก่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทุ่งทะเลอยู่ในท้องที่ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา

5) พื้นที่ป่าชายเลน พบได้บริเวณอำเภอเมืองกระบี่ อำเภออ่าวลึก อำเภอเหนือคลอง อำเภอคลองท่อม และอำเภอเกาะลันตา

4. แร่ธาตุ จังหวัดกระบี่มีแนวสายแร่ต่อเนื่องจากจังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ต ทำให้จังหวัดกระบี่มีแร่เหล็กไนต์ ดีบุก วุลเฟรม แบไรท์ แทนทาลัม ลิเทียม โพสเฟต ตะกั่ว เหล็ก หินอ่อน ถ่านหิน เป็นต้น ซึ่งแร่ธาตุในจังหวัดกระบี่พบกระจัดกระจายในเขตอำเภอเมือง อำเภอคลองท่อม อำเภออ่าวลึก อำเภอเขาพนม (กระบี่, 24 มิถุนายน 2563)

5. ชายฝั่งทางทะเล จังหวัดกระบี่มีชายฝั่งทะเลติดทะเลอันดามัน ทั้งมีหมู่เกาะน้อยใหญ่จำนวนมาก ได้แก่ หมู่เกาะพีพี เกาะห้อง เกาะศรีบอยา เกาะรอก เป็นต้น ทำให้มีทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เช่น ป่าชายเลน ปะการัง หญ้าทะเล สัตว์ทะเลหายาก ชายฝั่งและชายหาด และความหลากหลายทางชีวภาพ

ประวัติศาสตร์

จังหวัดกระบี่เป็นจังหวัดที่มีการพบร่องรอยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์จำนวนมาก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีชายฝั่งทะเลยาว มีเกาะแก่ง มีอ่าวเป็นทำเลที่เหมาะสมในการอยู่อาศัยและแวะพักเรือเพื่อหลบคลื่น ลมมรสุม ทั้งเป็นเส้นทางขึ้นบกติดต่อกับแผ่นดินใหญ่ คือ อ่าวพระนาง และอ่าวลึก ทั้งยังเป็นบริเวณที่มีการพบร่องรอยสมัยก่อนประวัติศาสตร์จำนวนมากที่สุดและอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น ภาพเขียนสี ภาชนะ เครื่องปั้นดินเผา และเครื่องมือหิน

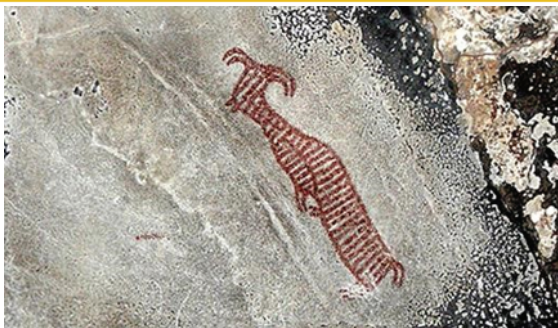
จังหวัดกระบี่เป็นเมืองหนึ่งใน 12 เมืองนักขัตต มีตราประจำเมืองเป็นรูปปลิง (ปีวอก)

ภาพที่ 4 เมือง 12 นักขัตต

และเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ที่ยกฐานะขึ้นจากชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานทำมาหากินเมื่อกว่า 100 ปี แต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุ นอกจากนั้นจังหวัดกระบี่อาจเคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์หรือแหล่งชุมชนโบราณมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และ

ที่มา : นครศรี เมืองพระ, 18 กันยายน 2563 ต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ เพราะนักโบราณคดีพบ ซากไพรเมต (Primate) หรือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง ที่เชื่อว่าเป็นต้นตระกูลเชื้อสายพันธุ์มนุษย์ อีกทั้งพบร่องรอยและหลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น เศษกระดูกมนุษย์โบราณ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ภาพเขียนสีเปลือกหอยที่มนุษย์ใช้เนื้อกินเป็นอาหาร ภาชนะเครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือหินหลังโรงเรียนทับปrik ถ้าหมอเขียว (ประทุม ชุมเพ็งพันธุ์, 2545: 158-161) บริเวณเว้าอ่าวพังงาจังหวัดกระบี่ซึ่งเป็นแหล่งพบภาพเขียนสีมากที่สุดแหล่งหนึ่งของประเทศไทย และพบที่ถ้ำผีหัวโต หรือถ้ำผิกละโลก ถ้ำเขา ตีนนุ้ย แหลมขาลเล แหลมไฟไหม้ ถ้ำขาลเล เขากาโรส (ท้ายแรด) เขาขนานน้ำ เขาเขียนในสระเกาะพีพีเล (ถ้ำพญานาคหรือถ้ำไวกิ้ง) ถ้ำทะลุ ถ้ำหมากป่า เขาโต๊ะหลวง เขาเทียบ เป็นต้น ภาพที่มีการพบนั้นมีทั้งภาพคน สัตว์บก สัตว์น้ำ รูปเรขาคณิตแบบต่าง ๆ ซึ่งเขียนด้วยสีดำ แดง น้ำตาล เหล่านี้จึงทำให้เชื่อว่า เมืองกระบี่เคยเป็นชุมชนที่มีคนอยู่อาศัยมาก่อน

ภาพที่ 5 แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีถ้ำผีหัวโต

ที่มา: สุภาวัลย์ วิจิตร, 18 สิงหาคม 2563

จากหลักฐานที่พบได้บ่งบอกว่า ชุมชนกระบี่ในอดีตได้มีการพัฒนาและมีความเจริญขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งกลายเป็นท่าเรือเดินทางข้ามคาบสมุทรที่สำคัญ โดยเฉพาะแหล่งควนลูกปัด ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นที่รู้จักของนักโบราณคดีทั้งในและต่างประเทศ

นอกจากนั้นยังเชื่อได้ว่าจังหวัดกระบี่อาจมีพัฒนาการมาจากเมืองปกาไสยเป็นชุมชนเล็ก ๆ แห่งแรกอย่างเป็นทางการของจังหวัดกระบี่ ตั้งอยู่ตำบลปกาไสย อำเภอเหนือคลอง (เดิมขึ้นกับอำเภอเมืองกระบี่) จังหวัดกระบี่ อยู่เหนืออำเภอคลองท่อม เดิมเกิดเป็นชุมชนขึ้นบริเวณตลาดเก่าริมคลองกระบี่ใหญ่ มีลำคลองปกาไสยเป็นหัวใจ คือ ตัวเมืองอยู่บริเวณรอบคลองปกาไสยฝั่งขวา โดยคลองปกาไสยมีต้นน้ำมาจากเขาพนมเบญจาและมีวัดปกาไสยเป็นวัดประจำเมือง เมืองนี้มีปรีศนาลายแทงไว้ว่า เมืองปกาไสยมีไพร่ล่าปลก มีอ่าวท้องพลกหาดกว้าง ดิดดิงเจ้าของแขวน (ตะ) บึง ดิดดิงตามกวาง โดยเล่ากันว่า สมัยก่อนตอนเย็น ๆ ถ้ามองไปที่ภูเขาสูงหนึ่งข้างคลองปกาไสยจะเห็นทิวทิศทองกระโดดโลดเต้นไปมา แต่ถ้าใครเข้าไปใกล้จะมองไม่เห็นชาวบ้านจึงเชื่อว่าต้องมีชุมทรัพย์ มีคำมหาศาลฝังซ่อนอยู่ที่เมืองปกาไสย

เมืองปกาไสยนั้นเกิดขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย มีความเจริญมั่นคงและสำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์มีฐานะเป็นเส้นทางขนแร่ดีบุกและสินค้าอื่น ๆ ข้ามแหลมมลายูจากปากคลองลาว จังหวัดกระบี่ บริเวณนี้มีการพบหลักฐานทุกสมัยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยเริ่มแรกประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นเส้นทางเดินบกข้ามแหลมมลายูจากปากคลองลาวผ่านเขาต่อเข้าสู่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีมาแต่โบราณ อีกทั้งบริเวณนี้มีการพบภาชนะหม้อ 3 ขาลายเชือกทาบ หม้อก้นกลมลายเชือกทาบ เครื่องมือสำริด แม่พิมพ์ เบ้าหลอมขวาน ต่อมาปากคลองลาวได้

เปลี่ยนเป็นอำเภอปากลาวขึ้นกับจังหวัดนครศรีธรรมราชก่อนจะขึ้นกับอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ในปัจจุบัน ปากคลองลาวจึงเป็นเสมือนที่ตั้งด่านขนอน มีข้าราชการ ตำแหน่งระดับหลวงมาตั้งกองรักษาการณ์ประจำอยู่ที่ปากลาวเพื่อเก็บภาษีและรับส่ง ข้าราชการของทางราชการ จึงทำให้น่าเชื่อว่า บริเวณปากคลองลาวอาจเคยเป็นชุมชน ขนาดเล็กก่อนที่จะเกิดแขวงเมืองปากาไสย เนื่องจากบริเวณปากลาวมีการพบโบราณ วัตถุตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ศรีกรุงศรีอยุธยา นอกจากเส้นทางปากลาวแล้วในสมัยอาณาจักรนครศรีธรรมราชจังหวัดกระบี่ยังมีเส้นทาง ปากลาว-อ่าวบ้านดอนเป็นเส้นทางเก่าที่เชื่อว่า ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์มีการเดิน ท้าข้ามฝั่งหรือการตรวจราชการหัวเมืองฝ่ายตะวันตก เส้นทางคลองท่อม คลองสิน ปูน-อ่าวบ้านดอน เป็นเส้นทางที่ชาวบ้านใช้ทำการค้าขายกับทางอ่าวบ้านดอน ทั้งยังมีเส้นทางย่อย ๆ อีกหลายเส้นทาง เช่น คลองปากาไส คลองเพขลา คลองพนซึ่ง สามารถเชื่อมกับเส้นทางสายหลักได้

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ร.2) จนถึงรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.3) เมืองกระบี่มีความเจริญมากขึ้น เนื่องจาก มีคนจากเมืองนครศรีธรรมราชในสมัยเจ้าพระยานคร (น้อย) เป็นเจ้าเมืองได้อพยพมา ตั้งถิ่นฐานบริเวณปากาไสยเพื่อจับช้าง เพราะบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตกมีช้างชุกชุม ทั้งราคาช้างดีและเป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งบริเวณนี้ยังสามารถนำช้างบรรทุก เรือสำเภาส่งไปขายอินเดียได้และพม่าโดยตรงได้สะดวก เพราะมีคลองปากาไสยเป็น ท่าเรือ และเป็นเมืองหน้าด่านคอยควบคุมดูแลผลประโยชน์ทางการค้า ภาษีอากร การป้องกันข้าศึกศัตรู ปากาไสยจึงถือเป็นแขวงเรียกว่า แขวงปากาไสยขึ้นอยู่กับเมือง นครศรีธรรมราช ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.4) พระปลัดเมืองนครศรีธรรมราชได้คุมกำลังคนไปสร้างเพนียดคล้องช้างในแขวง ปากาไสย เพราะพื้นที่มีขนาดใหญ่ มีที่ราบสำหรับทำนา มีท่าเรือ มีคลองน้ำอุดมสมบูรณ์ดี สามารถติดต่อกันทางทะเลเพื่อส่งช้างได้สะดวก ทำให้ชาวเมืองนครศรีธรรมราช อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่เข้ามาทำมาหากินอยู่เรื่อย ๆ บ้านเมืองจึงมั่นคงและมีผู้คน มาก ใน พ.ศ.2415 พระปลัดเมืองนครศรีธรรมราชจึงขอยกฐานะปากาไสยเป็นเมือง ขึ้นตรงต่อเมืองนครศรีธรรมราช ทำให้เกิดสถานที่หลายแห่ง คือ

1. ทำเนียบหรือควนทำเนียบ เป็นที่ตั้งของจวนเจ้าเมือง ทั้งเป็นศาลหรือ สถานที่ตัดสินคดีความและที่ว่าการาการ เป็นเกาะอยู่กลางน้ำ หรือมีน้ำล้อมรอบเป็น ธรรมชาติ ปัจจุบันน้ำได้ตื้นเขินจึงมีน้ำท่วมขังให้เห็นเฉพาะฤดูน้ำหลาก

2. ควบค่าย สำหรับให้ทหารอยู่ประจำเพื่อคอยควบคุมดูแลปากน้ำหรือคลองปากไสยในการเดินเรือเข้า-ออก ตรวจตราการเก็บภาษีต่าง ๆ

3. นาหลวงหรือบ้านนาหลวง เป็นที่ทำนาของพลเมืองชาวปากไสย จนกลายเป็นแหล่งผลิตข้าวเพื่อส่งเป็นเสบียงให้แก่หัวเมืองใกล้เคียงรวมทั้งนครศรีธรรมราชด้วย

4. คลองปากไสย เดิมมีสภาพเป็นแม่น้ำกว้างประมาณ 50 เมตร ทำให้มีเรือสำเภาเข้ามาจอดได้ถึงบริเวณหน้าวัดปากไสยหรือตัวเมืองได้ ต่อมาแผ่นดินงอกออกไป ภายหลังมีแนวต้นมะพร้าว ต้นไม้ ต้นไผ่ขึ้นอยู่ คือ แนวคลองเดิมที่ชาวบ้านปลูกไผ่ซึ่งยังคงปรากฏอยู่อย่างชัดเจนทั้งหากถึงฤดูน้ำหลากน้ำจะไหลท่วมตลิ่งทั้ง 2 ฝั่ง จึงเรียกว่า เกาะโบสถ์ เพราะจะเป็นเกาะอยู่กลางคลองห่างจากวัดปากไสยประมาณ 200 เมตร เดิมใช้เป็นที่ตั้งอุโบสถ ต่อมาน้ำเปลี่ยนทางเดินจึงกลายเป็นที่ดินติดฝั่งตะวันตกกลืนหายไป

คลองปากไสยนี้ในอดีตมีเรือใบจากเกาะปันงมาบรรทุกหมูสามารถผ่านขึ้นไปตามลำคลองปากไสยเข้าถึงริมฝั่งถนนเพชรเกษม ในปัจจุบันได้สะดวกภายในลำคลองเคยพบของมีค่า เช่น แร่พลวง ชากเรือโบราณ จมอยู่หลายลำ

5. สะพานช้าง หรือสะพานช้าง อยู่ในตำบลคลองพน อำเภอเหนือคลอง ในอดีตเป็นท่าเรือสำหรับนำช้างลงเรือสำเภาและแล่นออกไปปากน้ำส่งไปขายต่างประเทศ เช่น พม่า อินเดีย จึงเรียกว่า ปากน้ำสะพานช้าง บริเวณนี้ในสมัยก่อนเคยมีเสาป้อมค่าย มีโรงเรือน เพนียด เป็นเสาไม้กลมขนาดเชื่องปรากฏอยู่

6. เพนียด คือ สถานที่ตั้งค่ายเพนียดขนาดใหญ่เพื่อคล้องจับช้างมีหลายแห่งทางเมืองนครศรีธรรมราชได้ให้คนออกมาตั้งเป็นชุมชนขนาดเล็กขึ้นกับเมืองกระบี่ เมืองปากไสย เมืองคลองท่อม (ตำบลพรุดินนา) เพื่อคล้องจับช้างซึ่งมีอยู่จำนวนมากในบริเวณนี้ เพราะป่าอุดมสมบูรณ์ไม่มีคนมารบกวน และง่ายสะดวกต่อการส่งออกไปต่างประเทศ เนื่องจากไม่ต้องนำช้างมาจากที่ไกล ๆ หรือจากบริเวณเขาพนมเบญจา ในอดีตการค้าช้างมีผลกำไรดีและได้ซื้อสินค้าจากต่างประเทศกลับเข้ามา เช่น ผ้ายก เครื่องเงิน เครื่องประดับ สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องถมลงยาราชาวดี ผ้ากระบวน ผ้าลาย เป็นต้น

7. วัดปากไสย บริเวณวัดเป็นสถานที่ฝึกหัดช้างที่คล้องจับมาได้ เป็นที่ฝึกหัดลูกช้างที่รู้จักกันดีเพราะบริเวณวัดกว้างขวาง ต้นไม้ร่มรื่นเป็นสถานที่ประชุมวัดปากไสยเมื่อประมาณก่อน พ.ศ.2490-2540 พื้นที่บริเวณวัดเป็นพื้นที่พรายสีขา มี

ภูมิ พระพุทธรูป ถ้วยชาม และทรัพย์สินสิ่งของจำนวนมาก เพราะมีผู้คนอยู่อาศัย
ทั้งเคยเป็นเพนียดเพื่อสาธิตการคล้องจับช้างให้เจ้านายจากเมืองหลวงให้ได้ชมในวัด
จึงอาจเรียกได้ว่า เป็นแหล่งศูนย์กลางมีผู้นำช้างมาฝึกหัดก่อนที่จะเชื่องแล้วส่งลงเรือ
ไปขาย

8. โบราณวัตถุ เช่น ดาบประจำเมือง ดาบประหาร อาวุธต่าง ๆ เช่น หอก
ดาบ มีดพริ้ว ตราประจำเมือง (ตราครุฑ) เงินยวง ปืนคาบศิลา ลูกกระเบิด ชากโบราณ
สถานในบริเวณวัด เป็นต้น

เมืองปกาไสยเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นบริเวณตลาดเก่าริมคลองกระบี่ใหญ่
เนื่องจากเมืองนครศรีธรรมราชส่งคนมาตั้งค่ายพักเพื่อดำเนินการคล้องช้างเพราะอยู่
ใกล้ปากแม่น้ำกระบี่หรือลำภาเข้า-ออกสะดวก แต่ไม่สามารถตั้งเป็นชุมชนใหญ่ได้
เนื่องจากพื้นที่ทำนายน้อย ต่อมาเมืองปกาไสยมีช้างน้อยลง คลองปกาไสยเริ่มตื้นเขิน
การคมนาคมไม่สะดวก แม่น้ำกระบี่จึงเป็นสถานที่เหมาะสมในการเดินเรือลำภา
เนื่องจากแม่น้ำมีขนาดใหญ่เรือสามารถเข้ามาจอดได้หลายลำอย่างไม่มีข้อจำกัดใน
พ.ศ.2415 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) ทรงพิจารณาเห็นว่า
ปกาไสยมีคนอยู่มากทั้งมีความเจริญพอสมควรอีกทั้งบรรดาข้าราชการทั้งหมื่นขุนหลวง
ที่ประจำเมืองปกาไสยได้พากันตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่บริเวณบ้านคลองเสียดตำบล
คลองขนาน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) จึงโปรดฯ ให้ยกฐานะ
เมืองปกาไสยขึ้นเป็นเมืองเอกของเมืองนครศรีธรรมราช และโปรดฯ ให้เปลี่ยนชื่อ
เป็น เมืองกระบี่แทน ตั้งศาลากลางที่ตลาดเก่า มีหลวงเทพเสนาเป็นเจ้าเมือง และ
เป็นผู้สร้างเมืองกระบี่คนแรก แต่ยังขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราชเช่นเดิม มี 4 อำเภอ
คือ อำเภอปากลาวเดิมขึ้นอยู่กับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันเป็นชื่อหมู่บ้านอยู่ใน
เขตตำบลนาเหนืออำเภออ่าวลึก อำเภอกลองพน อำเภอเกาะลันตา และอำเภอเมือง
กระบี่ ทั้งได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งที่ทำการอยู่ที่ตำบลกระบี่ใหญ่ (บ้านตลาดเก่า) มี
หลวงเทพเสนาเป็นเจ้าเมืองกระบี่คนแรก

ใน พ.ศ.2418 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) โปรดฯ ให้
แยกเมืองกระบี่ออกจากการปกครองของเมืองนครศรีธรรมราช โดยให้เมืองกระบี่เป็น
เมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากอยู่ห่างไกลทำให้ติดต่อไม่สะดวก
ทั้งรัฐบาลกลางต้องการลดอำนาจ อิทธิพล และแหล่งรายได้ของเมือง
นครศรีธรรมราช รัฐบาลกลางจึงแต่งตั้งคณะข้าหลวงใหญ่ให้ประจำและปกครอง
หัวเมืองฝ่ายตะวันตกและได้มอบเมืองกระบี่ให้อยู่ในความปกครองดูแลของข้าหลวง

ใหญ่ฝ่ายทะเลตะวันตกด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังถือว่าเมืองกระบี่เป็นเมืองบริวารของเมือง นครศรีธรรมราช ทางฝ่ายข้าหลวงใหญ่ได้แต่งตั้งพระอิศราธิไชย ผู้ช่วยราชการเมือง ตะกั่วป่าให้ไปเป็นผู้ว่าราชการเมืองกระบี่ ซึ่งต้องทำหน้าที่รับเหมาทำภาษีในเมือง กระบี่แบบเหมาเมืองเหมือนหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันตกโดยทั่วไป จากเหตุผล ดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้แก่พระยาศรีธรรมราช (หนูพร้อม ณ นคร) เจ้าเมือง นครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก เนื่องจากทำให้เมืองนครศรีธรรมราชสูญเสียรายได้ที่ ได้จากเมืองกระบี่ พระยาศรีธรรมราชจึงร่วมกับหลวงประจิมนคร (จิ้น เปกอี) เจ้าภาษีนายอากรเงินฆ่าพระอิศราธิไชยเจ้าเมืองกระบี่ ซึ่งถ้าหลวงประจิมนครทำได้ สำเร็จจะมอบการจัดการด้านภาษีอากรของเมืองกระบี่ ปรากฏว่าหลวงประจิมนคร สามารถกระทำการได้สำเร็จ พระอิศราธิไชยถูกฆ่าตาย แต่เรื่องถูกเปิดเผยกรุงเทพฯ จึงเรียกตัวหลวงประจิมนครผู้กระทำความผิดมารับโทษแต่ไม่สามารถทำอะไรหลวงประจิมนคร ได้ เพราะมีการอ้างว่าหลวงประจิมนครเป็นคนในบังคับอังกฤษ พร้อมกับกล่าวโทษ พระอิศราธิไชยผู้ตายว่าพระอิศราธิไชยเรียกค่าธรรมเนียมผูกปิ่นในอัตราที่สูงคนจีน ที่ยากจนได้รับความเดือดร้อน คนจีนกลุ่มดังกล่าวจึงรวมตัวกันฆ่าพระอิศราธิไชย เหตุการณ์นี้ทำให้เห็นอิทธิพลของชาวจีนที่มีการอพยพเข้ามาและการแทรกแซงอังกฤษ ในยุคนั้น โดยที่อังกฤษขอให้ไทยส่งตัวหลวงประจิมนครขึ้น ศาลกงสุลอังกฤษที่ กรุงเทพฯ แทนที่จะได้รับโทษตามกฎหมายไทย ฐานเป็นกบฏต่อราชอาณาจักรฆ่า เจ้าเมืองจนถึงแก่ความตาย ต่อมาได้มีการแต่งตั้งพระเทพธนพัฒนาเป็นผู้ว่าราชการ เมืองกระบี่ ใน พ.ศ.2439 และได้โอนเมืองกระบี่ให้ขึ้นกับมณฑลภูเก็ต

จังหวัดกระบี่อยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดภูเก็ต ถัดจากจังหวัดพังงาไป ทางใต้ มีเนื้อที่ประมาณ 4,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 2.5 ล้านไร่ แบ่งเขตการปกครอง เป็นอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน มีพลเมืองประมาณ 30,000 คน ตั้งศาลากลางของ จังหวัดอยู่ที่อำเภอปากน้ำริมทะเลใกล้กับลำน้ำกระบี่ใหญ่ในขณะนั้นเจ้าเมืองกระบี่ อยู่ระหว่างต้องคดีต่อพระราชทรัพย์ของหลวงในกรุงเทพฯ ทั้งเมืองกระบี่มีสภาพเป็น เมืองป่าบ้านเรือนราษฎรในเมืองมีน้อย ทำให้ข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ ที่เมืองกระบี่ปฏิเสธที่จะไปพบกับความลำบาก เพราะเมืองกระบี่มีเสือจำนวนมาก และมีโจรสลัดทางทะเล จึงกล่าวได้ว่า ในยุคสมัยเดียวกันนี้เมืองกระบี่เป็นเมืองที่มีความเจริญล่าช้ากว่าเมืองอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้การปกครองของมณฑลภูเก็ต (ไพโรจน์ เสรีรักษ์, 2545: 5-10)

ใน พ.ศ.2444 พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ได้รับตำแหน่งเป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต(พ.ศ.2444-2456)และมีพระยาอัครกิจพิจารณ์เป็นผู้ว่าราชการเมืองกระบี่ เห็นว่าสถานที่ตั้งเมืองกระบี่เดิม หรือศาลากลางจังหวัดที่บ้านตลาดเก่าไม่เหมาะสม เนื่องจากตั้งอยู่ไกลจากทะเลทำให้ไม่สะดวกต่อการคมนาคมและการค้าขายทางเรือ เรือใหญ่เข้าเทียบท่าได้ไม่สะดวกเพราะในอดีตต้องใช้เรือเป็นพาหนะจึงย้ายเมืองไปตั้งใหม่ที่ตำบลปากน้ำบนเนินควนสูงทางฝั่งขวาของแม่น้ำกระบี่ซึ่งอยู่ห่างจากทะเลประมาณ 3 กิโลเมตร ซึ่งใกล้ปากอ่าวเป็นร่องน้ำลึกเรือใหญ่สามารถเข้าเทียบท่าได้สะดวกหรือที่ตั้งศาลากลางจังหวัดกระบี่ในปัจจุบันในช่วงเริ่มต้นการก่อตั้งมณฑลภูเก็ตเมืองกระบี่ยังไม่เจริญมีสภาพเป็นเมืองป่าเมืองดง มีบ้านเรือนราษฎรในเมืองไม่เกิน 100 หลังคาเรือน ภายหลังเมืองประชารมากขึ้นจึงจัดระเบียบการปกครองท้องที่ ออกเป็น 4 อำเภอ คือ อำเภอปากน้ำ (อำเภอเมืองกระบี่) อำเภอคลองท่อม อำเภออ่าวลึก และอำเภอเกาะลันตา (ประทุม ชุมเพ็งพันธุ์, 2545, หน้า 153-165) สมัยก่อนประมาณ พ.ศ.2495 หรือก่อนที่จะมีถนนเพชรเกษม กระบี่เป็นเมืองปิดและอยู่ห่างไกลมีความกันดารเป็นหัวเมืองที่อยู่ฝั่งทะเลตะวันตกผู้คนมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่มิอาชีพรูทำการคมนาคมไม่สะดวกไม่มีทางรถไฟไม่มีใครอยากไปอยู่เพราะลำบากเรื่องการเดินทางและการหาอาหารการติดต่อกับเมืองใกล้เคียงนอกจากการเดินทางบกแล้วเป็นการใช้เรือใบแล่นเลียบชายฝั่ง ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) จึงมีเรือไฟโดยสาร

สังคมและวัฒนธรรม

จังหวัดกระบี่เป็นเมืองขนาดเล็กตั้งอยู่บนฝั่งทะเลตะวันตกตอนกลางมีการพัฒนาเมืองเรื่อยมา และเพิ่งได้รับการเป็นเมืองเปิด จนเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางเมื่อไม่นานมานี้ โดยประชากรของจังหวัดกระบี่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาซิกข์ และศาสนาอื่น ๆ (สำนักงานสถิติจังหวัดกระบี่, 27 มิถุนายน 2560) มีวัด ที่พักสงฆ์ มัสยิด โบสถ์ คริสตจักร ศูนย์อบรมจริยธรรมฯ และศูนย์พระพุทธรศาสนาฯ จากความหลากหลายทางศาสนาในจังหวัดกระบี่ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมมีความหลากหลาย คือ

1. ภาษา ในการสื่อสารของจังหวัดกระบี่มีภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร 4 ประเภท คือ ภาษาถิ่นใต้ทั่ว ๆ ไป ภาษาถิ่นที่ใช้ในคนไทยเชื้อสายจีนและคนทั่วไป ภาษาถิ่นที่

ใช้ในคนไทยมุสลิม และภาษาชาวเล

2. ประเพณีท้องถิ่น จังหวัดกระบี่มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ของประเทศไทย เช่น ประเพณีการบวชนรหรือบวชพระ ประเพณีแต่งงานของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีน (กรมศิลปากร, 2542: 142-267) นอกจากนี้ยังมีประเพณีลอยเรือชาวเล ประเพณีแห่จาดสารทเดือนสิบ เทศกาลกระบี่เบิกฟ้าอันดามัน เทศกาลลานตาเล่นตา เทศกาลถือศีลกินเจ งานเมาลิดกลางจังหวัดกระบี่

3. การละเล่นพื้นบ้าน มีทั้งการละเล่นของเด็ก เช่น เป่ากบ โดดยาง ข้าวแกงเลียง ลากหางหมาก ท้องโย่ง โดดเชือก ยิงยาง ปิดตาลักซ่อน เรือบิน เป็นต้น และการละเล่นของผู้ใหญ่ เช่น เลิกป่า รองเง็ง หนังตะลุง โนราโกลน รำวง กาหลอ เพลงซอ ตีไก่ กัดปลา สะบ้า หมากขุม เป็นต้น

4. ศิลปกรรมท้องถิ่น ประกอบด้วย วัด ศิลปะด้านประติมากรรม เช่น พระพุทธรูปถ้าเขาพระ พระพุทธรูปศิลปะพม่า วัดบ่อพล และวัดโพธิ์เลื่อน พระแกะสลักไม้วัดคลองท่อมและวัดโพธิ์เลื่อน พระนอนวัดไผ่ไทย รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง วัดไผ่ไทย และธารโบกขรณี เป็นต้น (ไพโรจน์ เสรีรักษ์, 2545:11)

5. งานช่างท้องถิ่นหรือเครื่องจักสาน เช่น เครื่องจักสาน จาด เรือปลาจึก การแทงหยวก การทำยอดพนมเรือ และการประดิษฐ์เปลือกหอยแตก

6. สิ่งปลูกสร้าง หรือที่อยู่อาศัย หรืออาคารบ้านเรือน ส่วนใหญ่วัสดุที่นิยมใช้คือ ใบจาก ตันจาก และใบชิงซึ่งเป็นพืชจำพวกปาล์มชนิดหนึ่งนำมาแปรรูปตัดเย็บทำเป็นเครื่องมุงและกันฝนในลักษณะง่าย ๆ แบบชนบททั่วไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้พักง่ายไม่คงทน หรือเป็นเพียงสิ่งปลูกสร้างแบบชั่วคราว

7. แหล่งโบราณคดี ในจังหวัดกระบี่มีการพบแหล่งโบราณคดีจำนวนมาก ทั้งที่มีการสำรวจแล้ว และยังไม่ได้สำรวจ ตลอดจนแหล่งศิลปะถ้ำ แหล่งโบราณคดีของจังหวัดกระบี่จัดเป็นแหล่งโบราณคดี ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งพบได้ตามถ้ำต่าง ๆ นับร้อยแห่ง บางแห่งพบหลักฐานในทีเดียวกัน แต่มักถูกทำลาย เช่น การขุดเอาหน้าดินขึ้นค้ำควา การขุดค้นหาวัตถุของโบราณ เป็นต้น ในการนี้กองโบราณคดีได้ทำการสำรวจซึ่งได้พบแหล่งโบราณคดีหลายแหล่ง ได้แก่

7.1 แหล่งโบราณคดีควนลูกปัด ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม มีพระครูอาทรสังวรภิกขุดพบวัตถุต่าง ๆ บริเวณนี้ คือ

1) วัตถุที่ทำจากหิน คือ เครื่องมือหิน ขวานหินขัด หินดู แท่งหินสลัก แม่พิมพ์ ตราประทับ ลูกหินปัด หินซึ่งมีลักษณะเป็นก้อนรัตนชาติ หินบด หินลับ และครกหิน เป็นต้น

2) วัตถุที่ทำจากแก้ว คือ ลูกปัดแก้ว ลูกปัดหน้าคน หรือหน้าอินเดียแดง หรือรูปปัดหน้าสุริยเทพ กำไลแก้ว แก้วหล่อ และเศษแก้วหลอม แหวน เศษภาชนะที่เป็นแก้ว

ภาพที่ 6 กำไลแก้ว

3) วัตถุที่ทำด้วยดินเผา คือ ภาชนะดินเผา ตะคันดินเผาขนาดต่าง ๆ เวนดินเผา แม่พิมพ์ ลายประทับ ดินเผารูปสัตว์ คนขนาดเล็ก เป็นต้น

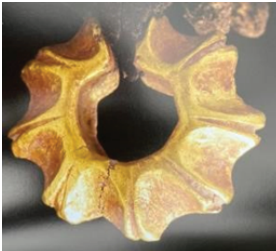
ภาพที่ 7 เศษหินดินเผาโบราณ

4) วัตถุที่ทำจากสำริด คือ กำไล ตุ้มหู รูปสัตว์ต่าง ๆ เหรียญรูปสัญลักษณ์ต่าง ๆ ชิ้นส่วน ชิ้นฉ่องสำริดของจีน เศษภาชนะดินเผาของจีนเคลือบสีน้ำตาลและน้ำตาลไหม้ แหวนสำริด

ภาพที่ 8 โบราณวัตถุสำริดที่พบบริเวณควนลูกปัด

5) วัตถุที่ทำจากทองคำ คือ ลูกปัด ทองคำแท่งหรือเป็นแผ่น แหวนทองคำ ต่างหูทองคำ

ภาพที่ 9 ต่างหูทองคำ

การพบลูกปัดจำนวนมากและหลายรูปแบบ รวมทั้งก้อนแก้วสีชนิดต่าง ๆ เศษลูกปัดที่ชำรุดจนจับตัวกันเป็นก้อน อาจสนับสนุนข้อสันนิษฐานของนักโบราณคดีที่ว่า คลองท่อมเป็นแหล่งอุตสาหกรรมทำลูกปัดส่งขาย หรือแลกเปลี่ยนกับเมืองอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งถ้าควนลูกปัด อำเภอคลองท่อมเป็นแหล่งผลิตลูกปัดจริงจะนับได้ว่าบริเวณนี้เป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

7.2 แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาเขน-เขาทอง ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีการพบเศษภาชนะดินเผาฉลุเป็นลายรูปร่างเนื้อเครื่องดินตะกั่ว โครงกระดูก ขวานหินขัด และภาพเขียน

7.3 แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาน้ำชา ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา มีการพบภาชนะดินเผาเนื้อเครื่องดินสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เป็นภาชนะฉลุลายกระดูกสัตว์และเปลือกหอย

7.4 แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาหลังดง ตำบลนาเหนือ อำเภอ่าวลึก มีการพบเศษภาชนะดินเผาที่สมบูรณ์

7.5 แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาหลังโรงเรียนถ้ำปริก ตำบลถ้ำปริก อำเภอมือเกรบี่ พบหลักฐานว่า มีมนุษย์ยุคหินเก่า *Homo erectus* เมื่อประมาณ 37,000-27,000 ปี เคยอาศัยอยู่โดยดำรงชีพด้วยการหาของป่าและล่าสัตว์จึงมีการพบเครื่องมือหินกะเทาะขนาดเล็ก เครื่องมือที่ทำจากเขาและกระดูกสัตว์ ภาชนะดินเผาและเศษภาชนะดินเผาเนื้อหยาบทั้งผิวเรียบและตกแต่งด้วยลายเชือกทาบเปลือกหอยตลับ หอยน้ำพริก หอยแตร เป็นต้น อาจดำรงชีวิตอยู่ด้วยการทำเกษตรกรรม และล่าสัตว์น้ำจากทะเล ต่อมาประมาณ 8,000 ปีเศษ ได้มีมนุษย์ยุคหินใหม่เข้ามาอาศัยอยู่ในเพิงถ้ำแห่งเดียวกัน จึงแสดงให้เห็นว่า มนุษย์แต่ละยุคมีการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่

7.6 แหล่งโบราณคดีถ้ำผีหัวโต ตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภอ่าวลึก เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ มีลักษณะเป็นภูเขาที่ต่อเนื่องกัน ทิศเหนือเป็นลำคลองชื่อคลองท่าปริงภายในถ้ำเป็นคูหาใหญ่ 2 คูหา ตั้งอยู่ทางทิศเหนือและทิศใต้ แต่ละคูหา มีทางเข้าคูหาละ 2 ด้าน และทั้ง 2 คูหา มีทางเดินเชื่อมเข้าหาต่อกัน บริเวณพื้นถ้ำเป็นดินที่ทับถมกันค่อนข้างหนา ประกอบด้วยซากเปลือกหอยชนิดต่าง ๆ ได้แก่ หอยแครง หอยขี้ค้อน หอยมวนปลุก หอยนางรม หอยพริก หอยกาบมีดินปนขี้ค้างคาวทับถมกันเป็นชั้นหนา ภายในยังพบภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นภาพคนหรือสัตว์แต่งกายนุ่งผ้าถุงยาวถึงข้อเท้า ภาพปลา ภาพมือ ภาพนก ภาพเครื่องมือและสัญลักษณ์ ภาพลายเรขาคณิต จากภาพเหล่านี้พิจารณาได้ว่ากลุ่มชนเหล่านี้มีการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อด้านไสยศาสตร์โดยเฉพาะการมีพอมดหมอผีดำรงชีวิตอย่างง่ายด้วยการจับสัตว์น้ำเป็นอาหารประกอบกับการหาของป่าและมีการเดินทางโดยใช้เรือเพื่อติดต่อกับกลุ่มชนอื่น ๆ ทั้งมีการพบเครื่องมือหิน เครื่องมือเครื่องใช้ เศษภาชนะดินเผา โครงกระดูกมนุษย์ กะโหลกศีรษะคน โครงกระดูกสัตว์ต่าง ๆ

7.7 แหล่งโบราณคดีถ้ำเสือ ตำบลกระปี่น้อย อำเภอมือเกรบี่ เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคเริ่มแรกประวัติศาสตร์เป็นแหล่งโบราณคดีที่เป็นถ้ำมีการพักอาศัยและประกอบพิธีกรรมติดต่อกันมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยแรกเริ่มยุคประวัติศาสตร์ บริเวณนี้มีการพบเครื่องประดับที่ทำด้วยหิน ประติมากรรมในพุทธศาสนาหรือศาสนาฮินดู เช่น พระพิมพ์ รูปเคารพ

7.8 แหล่งโบราณคดีถ้ำเสือน้อย ตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคเริ่มแรกประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งโบราณคดีที่มีการพบเศษเครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือหิน เช่น หินลับ หินขัด ลูกกลิ้ง แท่นหิน หินบด เครื่องมือหินกะเทาะ และเครื่องมือสะเก็ดหิน

7.9 แหล่งโบราณคดีถ้ำสระ ตำบลเขาต่อ อำเภอปลายพระยา เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคเริ่มแรกประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งโบราณคดีที่มีสภาพเป็นหินผาโพรงถ้ำหินปูนริมลำน้ำ มีการพบเครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมือสะเก็ดหิน ขวานหินขัด เศษภาชนะดินเผา หม้อก้นกลม หม้อสามขาลายเชือกทาบ ชิ้นส่วนกระดูกสัตว์ โครงกระดูกมนุษย์ ถ้ำแห่งนี้ยังเป็นแหล่งอาศัยและผลิตเครื่องมือ

7.10 แหล่งโบราณคดีถ้ำแห่งบางเหียน เขาม้อ ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดีนี้มีการพบเครื่องประดับทำด้วยหิน เช่น กำไล หินจักร หินลูกปัด หินประติมากรรมในพุทธศาสนาและฮินดู เช่น รูปเคารพพระพิมพ์

7.11 แหล่งโบราณคดีปาก (คลอง) ลาว ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคเริ่มแรกประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งโบราณคดีที่มีการพบเครื่องประดับทำด้วยหิน เช่น กำไลหิน ลูกปัดหิน จักรหิน ขวานหินขัด หินทุบเปลือกไม้สำหรับทำผ้า แหล่งโบราณคดีนี้ตั้งอยู่ใกล้แหล่งถ้ำเขาลังตัว ถ้ำเขาลังตั้ง ถ้ำเขากะโหลกผี และเป็นเส้นทางลัดไปสู่แม่น้ำพุมดวง จังหวัดสุราษฎร์ธานีสำหรับออกอ่าวไทย

7.12 แหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาชนาบน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองกระบี่ เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ยุคเริ่มแรกประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ เนื่องจากอยู่ในทำเลที่เหมาะสม คือ คนบนบกสามารถลงมาได้สะดวก เพราะอยู่ริมตลิ่ง และคนที่อยู่อาศัยตามแนวชายฝั่งทะเลบริวารวนเกาะแก่งสามารถนำเรือเข้ามาจอดเทียบได้ถึงที่สะดวกมาก บริเวณนี้มีถ้ำด้านหน้า หรือถ้ำผีและด้านหลัง เพิงผาเขาชนาบน้ำเป็นแหล่งโบราณคดีที่มีการพบกระดูกและศีรษะคนจำนวนมาก เครื่องปั้นดินเผาลายเชือกทาบแบบก้นกลมและแบบหม้อ 3 ขา เครื่องปั้นดินเผาเนื้อแกร่งผิวขัดมัน โครงกระดูก ซากสัตว์ เครื่องมือ หินกะเทาะ ขวานหินสมัยใหม่ เครื่องมือสะเก็ดหิน เศษภาชนะดินเผาเคลือบ ประติมากรรมในพุทธศาสนา หรือศาสนาฮินดู เช่น รูปเคารพ พระพิมพ์ดินดิบแบบมหายานสมัยศรีวิชัยอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-13

7.13 แหล่งโบราณคดีหินเพิงอ่าวลูกธนู (อ่าวกูบ หรือหน้าซิง) ตำบลกระปี่น้อย อำเภอเมืองกระบี่ เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งโบราณคดีที่เป็นเทือกเขาหลายลูกติดต่อกัน เรียกว่า เขาแก้ว และบริเวณชวากเขานั้นเรียกว่า อ่าวธนู เนื่องจากมีภูเขาหินปูนสูงชันตั้งอยู่เป็นวงล้อมรอบภายในบริเวณอ่าวมีถ้ำจำนวนมาก คือ วังดิน ถ้ำน้ำทิพย์ ถ้ำคนธรรพ์ ถ้ำลอด ถ้ำลูกธนู ถ้ำปลาไหล ถ้ำลับแล ถ้ำช้างแก้ว ถ้ำงู ถ้ำแม่ม้าย ถ้ำเทวดา ถ้ำเจ็ดชั้น บริเวณนี้เคยเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยหรือเป็นสุสานของคนในยุคโบราณซึ่งเดิมน้ำทะเลอาจขึ้นถึงบริเวณนี้ แหล่งโบราณคดีนี้มีการขุดพบเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ขวานหินขัด เครื่องมือหิน เช่น หินลับ หินขัด แท่นหิน ลูกกลิ้ง และหินบด เป็นต้น เศษภาชนะดินเผาเนื้อ เครื่องดิน กระดุกมนุษย์

7.14 แหล่งโบราณคดีวัดถ้ำเสือวิปัสสนา ตำบลกระปี่น้อย อำเภอเมืองกระบี่ เป็นแหล่งโบราณคดี ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งโบราณคดีที่มีเนื้อที่บริเวณกว้างยาวติดต่อกันตั้งแต่บริเวณอ่าวลูกธนู เชื่อว่าเสือชอบมาอาศัยอยู่จำนวนมากจึงเรียกว่า ถ้ำเสือ มีลักษณะเป็นเพิงผา ปัจจุบันมีพระสงฆ์เข้าไปใช้เป็นสถานที่ในการเป็นสถานที่สำหรับวิปัสสนาในอดีตก่อนที่จะบริษัทคริสเตียนนี้ (อิตาเลียนไทย) จะมาระเบิดภูเขาตั้งโรงงานย่อยหิน เพื่อนำไปก่อสร้างถนนเพชรเกษม ถ้ำเหล่านี้เต็มไปด้วยขี้ค้างคาว เมื่อมีการตัดถนนเพชรเกษมผ่านมาทำให้การเดินทางไปมาสะดวกและมีบุคคลภายนอกทราบว่ามีถ้ำต่าง ๆ จำนวนมากที่เขาแก้วจึงมีคนมาหาขี้ค้างคาว ทำให้หลักฐานทางโบราณคดีต่าง ๆ ถูกทำลาย โบราณวัตถุที่มีการขุดพบ เช่น ภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ ทั้งแบบก้นกลมมีสันกระพุ้งและหม้อ 3 ขา เศษภาชนะดินเผาเคลือบ ขวานหินขัดแบบ adze ปากคมด้านเดียว เครื่องมือหินเจาะรูที่ปลายเครื่องประดับ เช่น ชิ้นส่วนกำไล กำไล เปลือกหอย สร้อย เปลือกหอยเหรียญเงิน และพระพิมพ์ดินดิบสมัยศรีวิชัย (ประทุม ชุมเพ็งพันธุ์, 2545, : 166-167) ซึ่งเชื่อได้ว่าแหล่งโบราณคดีนี้เป็นสังคมแบบเกษตรกรรม

7.15 แหล่งโบราณคดีแหลมขาวเล ตำบลแหลมสัก อำเภออ่าวลึก เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ มีภาพเขียนสีแบบระบายสีทึบด้วยสีส้มและสีแดง เช่น ภาพบุคคลแสดงท่าทางอย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลแสดงท่าทางคว่ำก้น กำลังบังคับช้าง บุคคลในท่ากางแขนกางขา ภาพสัตว์ เช่น ช้างคล้ายกำลังต่อสู้กัน ภาพนก ภาพปู ภาพคล้ายเรือ ภาพเรขาคณิต ภาพเขียนสีลายทึบ ภาพเขียนสีลายเส้นสีแดงและสีส้ม

7.16 แหล่งโบราณคดีแหลมท้ายแรด ตำบลกาโรส อำเภออ่าวลึก เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ เกาชาโรสเป็นเขาหินปูนสูงชันในเทือกเขาภูเก็ต วางตัวตามแนวเหนือใต้ ยาวประมาณ 6 กิโลเมตร เป็นแหล่งที่ปรากฏเพิงผาและรอยบาก (notch) อยู่ทั่วไป มีการพบภาพเขียนสีแดงบริเวณหน้าผา สูงชันทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของแหลม ซึ่งพบภาพเขียนโครงร่างคล้ายคน ศีรษะคล้ายสุนัข ภาพคน ภาพเรขาคณิตรูปสี่เหลี่ยม ภาพเรขาคณิตรูปคล้ายหวี ภาพสัตว์คล้ายแรดหรือหนู และภาพรูปแปลก ๆ เป็นเส้นหยักคล้ายขา

7.17 แหล่งโบราณคดีแหลมไฟไหม้ ตำบลแหลมสัก อำเภออ่าวลึก เป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งโบราณคดีที่เป็นภูเขาหินปูน ซึ่งเป็นภูเขาเล็ก ๆ ที่ยื่นออกไปในทะเลเล็กน้อย ภาพเขียนสีพบส่วนใหญ่ไม่ค่อยชัดเจน เนื่องจากสีของภาพเลือนและกลมกลืนกับสีของผนังหินปูนหรือสีแดง และสีดำ สำหรับภาพเขียนสีที่พบ คือ ภาพบุคคล 2 คนกำลังพุงกัน ภาพบุคคลแสดงเฉพาะโครงร่าง ภาพบุคคล 2 คนอยู่ใกล้กัน ภาพปลา ภาพนก ภาพแมงกะพรุน ภาพที่มีลักษณะคล้ายหัวหอมผ่าซีก หรือดอกบัว ภาพคล้ายพระจันทร์เสี้ยว ภาพกากบาท ภาพเรขาคณิต ภาพสีดำคล้ายเรือ ภาพเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับทางน้ำ หรือการดำรงชีพอยู่กับทรัพยากรทางทะเลเป็นหลัก เช่น การออกหาอาหาร การเร่ร่อนในทะเล ซึ่งเมื่อบุคคลดังกล่าวพบแหล่งโบราณคดีนี้จึงใช้เป็นที่พักพิงชั่วคราว และได้สร้างสรรค์ภาพศิลปะ

7.18 แหล่งโบราณคดีปากคลองลาว บ้านนาเหนือ ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก เป็นแหล่งโบราณคดีที่พบหลักฐานทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นเส้นทางเดินบกข้ามแหลมมลายูจากปากคลองลาวผ่านเขาต่อเข้าสู่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (เส้นทางปากพนม) สิ่งที่พบ คือ หม้อสามขาลายเชือกทาบ หม้อก้นกลมลายเชือกทาบ เครื่องมือสำริด แม่พิมพ์เบ้าหลอม ขวาน เป็นต้น

7.19 แหล่งโบราณคดีถ้ำต้อ อำเภอพระนาง ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมืองกระบี่ เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่และยุคโลหะถึงสมัยประวัติศาสตร์ มีการพบภาพเขียนโครงกระดูกมนุษย์ ภาพชนะเครื่องปั้นดินเผา หม้อดิน ตะคัน เครื่องประดับกระดูกสัตว์ เปลือกหอยต่าง ๆ ขวานหิน เครื่องมือโลหะ แผ่นโลหะสำริดคล้ายคันฉ่อง สิ่งของเครื่องใช้ แม่พิมพ์หินทรายสำหรับหล่อขวาน และฆ้องโลหะ ศิลปวัตถุที่ทำด้วยเงินและทองคำ

7.20 แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาหม้อ ถ้ำเขาน้ำร้อน ตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองกระบี่ เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีการพบเศษภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยชามสมัยชอง และสมัยสุโขทัย

7.20 แหล่งโบราณคดีเขาตึบน้อย ตำบลแหลมสัก อำเภออ่าวลึก

7.21 แหล่งโบราณคดีเพิงผาถ้ำแหลมยอ ตำบลแหลมสัก อำเภออ่าวลึก

7.22 แหล่งโบราณคดีถ้ำหมอยาว ตำบลกระบี่น้อย อำเภอเมืองกระบี่

7.23 แหล่งโบราณคดีถ้ำหมื่นจันทร์ (หน้าหม้อ) ตำบลกระบี่น้อย อำเภอเมืองกระบี่

7.24 แหล่งโบราณคดีเขาชาวปราบ ตำบลคลองพน อำเภอคลองท่อม

7.25 แหล่งโบราณคดีเพิงถ้ำเขาแหลมยุง ตำบลเขาทอง อำเภอเมืองกระบี่

7.26 แหล่งโบราณคดีถ้ำเพชร ตำบลอ่าวลึกเหนือ อำเภออ่าวลึก

7.27 แหล่งโบราณคดีถ้ำไสไทย ถ้ำสี่ช้าง ตำบลไสไทย อำเภอเมืองกระบี่

7.28 แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาหลัก ตำบลศรีบอยา อำเภอเมืองกระบี่

7.29 แหล่งโบราณคดีถ้ำโต๊ะหลวง หรือโต๊ะหนัง ตำบลคลองหิน อำเภออ่าวลึก มีการพบหม้อดิน เภารูปทรงสวยงามแปลกตา

7.30 แหล่งโบราณคดีห้วยปลายบางมัด ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก

7.31 แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาน้อย (นุ้ย) ถ้ำโต๊ะหลวง (ถ้ำเขาป่าหมาก) ตำบลคลองหิน อำเภออ่าวลึก

7.32 แหล่งโบราณคดีถ้ำตันเหรียญ เขายิงหมี่ อำเภอปลายพระยา

7.33 แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาไฟไหม้ ตำบลทับปrik อำเภอเมืองกระบี่

7.34 แหล่งโบราณคดีถ้ำช้างสี อำเภอเมืองกระบี่

7.35 แหล่งโบราณคดีหินเพิง หน้าเชิง อำเภอเมืองกระบี่

7.36 แหล่งโบราณคดีเขาเคียนน้ำ อำเภออ่าวลึก

7.37 แหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาเขียนในสระ ตำบลเขาทอง อำเภอเมืองกระบี่

เศรษฐกิจ

จังหวัดกระบี่เป็นพื้นที่ที่เริ่มเป็นที่รู้จักโดยการแสวงหาของผู้คน นักธุรกิจ เพื่อจัดให้เป็นสถานที่แหล่งท่องเที่ยวด้วยการสนับสนุนอย่างเข้มแข็งจากภาครัฐที่พบว่า จังหวัดกระบี่เป็นเมืองหนึ่งที่มีศักยภาพของธรรมชาติสูงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเมืองใด พร้อมพร้อมความงดงามด้วยภูเขา ถ้ำ หาดทราย เกาะแก่ง ท้องทะเล และปะการัง จนมีสมญานามเมืองว่า กระบี่มรกตแห่งอันดามัน สำหรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดกระบี่ มีหลายประเภท คือ

1. ภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน การปลูกข้าวไร่ การประมงพื้นบ้าน การเลี้ยงกุ้งทะเล สัตว์น้ำจืด ปลาน้ำกร่อย ด้านปศุสัตว์ ได้แก่ ไก่ เนื้อ ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ เป็ด สุกร โคเนื้อแพะ และกระบือ

2. ภาคอุตสาหกรรม คือ การสกัดปาล์มน้ำมันดิบ การผลิตน้ำยางพารา อุตสาหกรรมไม้ยางพารา (สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมโรงงาน อุตสาหกรรม, 13 กรกฎาคม 2563)

3. ภาคการบริการ ได้แก่ การขนส่ง การโรงแรมและภัตตาคาร หรือการท่องเที่ยว เพราะจังหวัดกระบี่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสุขภาพ เช่น หมู่เกาะพีพี หมู่เกาะลันตา หาดนพรัตน์ธารา หาดไร่เลย์ อ่าวนาง เกาะห้อง ทะเลแหวก ถ้ำพระนาง ถ้ำเสือ ถ้ำหมอยาว ถ้ำขนานน้ำ อุทยานแห่งชาติเขาพนมเบญจา น้ำตกธารโบกขรณี สระมรกต น้ำตกร้อน ถ้ำผีหัวโต สุสานหอย 75 ล้านปี วัดถ้ำเสือ เขากาโรส เขาขนานน้ำ

ภาพที่ 10 เขาขนานน้ำ

ที่มา: ทำอากาศยาน, 19 กรกฎาคม 2563

อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

คลองท่อมเป็นชื่ออำเภอของจังหวัดกระบี่ ตั้งอยู่บริเวณริมคลองที่เรียกว่า คลองท่อม มีต้นน้ำเกิดจากภูเขาในจังหวัดตรังไหลผ่านตำบลคลองท่อมใต้หรือเป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภอคลองท่อมในปัจจุบัน โดยมีความเชื่อเรื่องชื่อคลองท่อมหลายความเชื่อ ดังนี้

1. คำว่า ท่อม มาจากต้นไม้ชนิดหนึ่งซึ่งมีจำนวนมากบริเวณคลองท่อม
2. ในความเห็นของพระครูอาทรสังวรกิจ เจ้าอาวาสวัดคลองท่อมให้ความหมายอีกนัยหนึ่งว่า คลองท่อม มาจากคำว่า คลองทุ่ม (ทุ่ม แปลว่า ละทิ้ง) คือ สภาพการเลิกร้าง ทิ้งบ้านทิ้งเมืองไป เป็นปรากฏการณ์ที่พบเมื่อเกิดโรคห่าจนชาวบ้านละทิ้งบ้านเรือนไป

3. ประมาณ 100 ปีเศษมาแล้ว ก่อนที่จะก่อตั้งอำเภอนี้ มีชาวไทยอิสลามกลุ่มหนึ่งมาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำมาหากินที่ริมคลองสายนี้ ต่อมาได้เกิดโรคระบาดทำให้ผู้คนล้มตายจำนวนมาก พวกที่รอดตายได้ทยอยไปอยู่ท้องถิ่นอื่น การทิ้งถิ่นฐานในภาษาท้องถิ่น เรียกว่า ทุ่ม หรือหมายถึง ทิ้ง ลำคลองสายนี้จึงเรียกว่า คลองทุ่ม ต่อมาเพี้ยนเป็น คลองท่อม

4. ขุนสาแหรพระเจ้าเมืองเคยมาตั้งถิ่นฐานริมคลองได้ทุบทำลายทรัพย์สมบัติด้วยการเผาเพื่อทิ้งบ้านทิ้งเมือง ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ทุ่มบ้านทุ่มเมือง และเรียกคลองดังกล่าวว่า คลองทุ่ม ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็น คลองท่อม

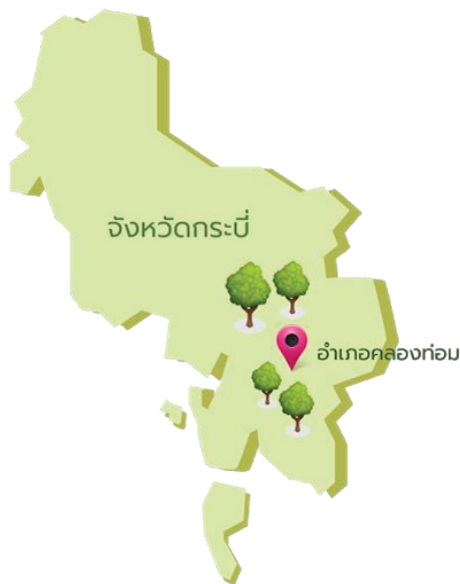
5. ในอดีตบริเวณต้นน้ำของลำคลอง หรือบริเวณตำบลคลองท่อมเหนือมีพืชชนิดหนึ่ง คือ ต้นกระท่อม จำนวนมาก ชาวบ้านเรียกพืชชนิดนี้ว่า ท่ม หรือ ท่อม ชาวบ้านจึงนิยมนำมารับประทานเพราะมีคุณสมบัติคล้ายใบพลูหรือใบยาสูบ ทำให้มีอาการเมาคล้ายสุบักัญชา หรือช่วยให้มีกำลังใจในการทำงาน ดังคำกล่าวที่ว่า กินเหล้าว่าเอาว้า สูบคัญชาว่าข้าก่อน สูบคิดว่าคิดให้แน่นอน กินท่อมว่าหาบคอนกูเอา การมีต้นกระท่อมจำนวนมากชาวบ้านจึงเรียกลำคลองสายนี้ว่า คลองท่อม

จากที่กล่าวมาพบว่า คลองท่อมมีชื่อที่มาหลากหลายชื่อทั้งจากการตั้งตามภูมิศาสตร์ จากความเชื่อของชื่อและลักษณะต้นไม้ จากเสียงที่เพี้ยนเรื่อยมาชื่อของคลองท่อมจึงมีความเป็นมาที่หลากหลายและน่าสนใจ

ที่ตั้ง

คลองท่อมตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วยเขตการปกครองย่อย 7 ตำบล 67 หมู่บ้าน มีพื้นที่รวมทั้งสิ้นประมาณ 1,042.50 ตารางกิโลเมตร และอยู่ในเส้นทางโบราณของการเดินทางข้ามแหลมอีกจุดหนึ่ง ลำคลองของคลองท่อมในอดีตมีความกว้างและลึกมาก เรือใหญ่สามารถแล่นเข้าถึงได้เพราะเคยปรากฏว่า มีการชุดพบเรือ สมอเรือ รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในคลองนี้จำนวนมากตามแนวทางเก่าซึ่งสามารถเดินทางบกไปคลองสินปุนเพื่อออกแม่น้ำหลวง (แม่น้ำตาปี) หรือแยกที่ทุ่งใหญ่ไปนครศรีธรรมราชได้โดยอำเภอคลองท่อมตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของภาคใต้ตอนบน ติดต่อกับทะเลอันดามัน มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	อำเภอเหนือคลองและอำเภอเขาพนมจังหวัดกระบี่
ทิศใต้	ติดต่อ	อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และทะเลอันดามัน

ภาพที่ 11 แผนที่อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ที่มา : <http://treeforus.net/>

ในอำเภอคลองท่อมมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น

1. คลองท่อมเหนือ เป็นพื้นที่ที่มีบรรยากาศเป็นป่าดงดิบชื้นในเขตร้อน สมบูรณ์ ด้วยไม้نانาพันธุ์ สัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ ตามคำขวัญ **สระมรกต ขึ้นชื่อ นามระบือแหล่งลูกปัด งามเด่นชัดน้ำตกร้อน ชื่อกระฉ่อนนกแก้วเร็ว** นอกจากนั้นในพื้นที่คลองท่อมเหนือยังพบแหล่งน้ำผุด น้ำตกร้อน สระมรกต และ น้ำตกโดนเดียวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2561 ได้มีการพบโบราณวัตถุอายุประมาณ 3,000 ปี ที่ถ้ำปูนาคราชในบริเวณหมู่ที่ 1 บ้าน เขาข้าว ตำบลคลองท่อมเหนือ อำเภอคลองท่อม คลองท่อมเหนือเป็นชุมชนที่มี คนนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีชาวมุสลิมอาศัยร่วมอยู่ด้วย อาชีพ คือ การทำสวนยางพารา สวนปาล์ม สวนกาแฟ การทำประมงพื้นบ้าน เช่น การเลี้ยง ปลาตุ๊ก ปลานิล ปลาตะกิม และเลี้ยงสัตว์ทั่วไป เช่น หมู ไก่ไข่ ไก่พื้นเมือง ผลิตภัณฑ์เด่นของชุมชนคลองท่อมเหนือ คือ กาแฟกระป๋องของกลุ่มสตรีคลองท่อม เหนือ และผ้าบาติกของกลุ่มแม่น้ำคลองท่อมเหนือ

2. คลองท่อมใต้ ตั้งอยู่ถนนเพชรเกษมตอนกระป๋อง-ตรัง หมู่ที่ 2 ตำบล คลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ เดิมเทศบาลคลองท่อมใต้เป็นสุขาภิบาล คลองท่อมใต้จัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ในวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2499 และต่อมาสุขาภิบาลคลองท่อมใต้ได้รับการเปลี่ยนแปลงเป็น เทศบาลตำบล คลองท่อมใต้ ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น เทศบาลคลองท่อมใต้ ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาล พ.ศ.2542 (พิริยะ ศรีสุขสม วงศ์, 2562 : 10:101, 122)

ลักษณะภูมิประเทศ

คลองท่อมมีพื้นที่ที่เป็นที่ราบเชิงเขาจรดป่าชายเลน เนินเขาสลับกับ พื้นที่ราบ โดยเนินเขาส่วนใหญ่มีสภาพเป็นเขาหิน และหินปูน อีกทั้งพื้นที่มากกว่า ครึ่งหนึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ เขตอุทยานแห่งชาติ สวนป่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ และ เขตสหกรณ์นิคม ซึ่งอำเภอคลองท่อมมีป่า 2 ลักษณะ คือ ป่าที่ราบต่ำ และป่า ชายเลน นอกจากนั้นคลองท่อมยังมีพื้นที่ป่าต้นน้ำในตำบลทรายขาว ตำบลคลองพน ตำบลคลองท่อมเหนือ ตำบลพรุดินนา และตำบลเพขลา โดยชุมชนแต่ละ ชุมชนได้ร่วมกับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบจัดทำโครงการป่าชุมชนและ

ทำแนวกันเขตป่า เพื่อแบ่งแยกเขตที่ทำกินและเขตป่าอำเภอลองท่อมยังมีพื้นที่ป่าชายเลนในตำบล คือ ตำบลทรายขาว ตำบลคลองพน ตำบลห้วยน้ำขาว และตำบลคลองท่อมได้ด้วย อย่างไรก็ตามอำเภอลองท่อมยังเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งลำน้ำประกอบด้วย ภูเขา ที่ราบ และเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ ทางทิศตะวันออก ทิศตะวันตกเป็นที่ราบต่ำติดฝั่งทะเลอันดามัน ลักษณะทั่วไปเป็นดินเหนียวและดินร่วนระบายน้ำได้ดี พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การเพาะปลูกสวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน กาแฟ มะม่วงหิมพานต์ และผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน

ลักษณะภูมิอากาศ

อำเภอลองท่อมได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้มีฝนตกตลอดปี โดยเฉลี่ยฝนตกปีละประมาณ 8 เดือน คือ เดือนพฤษภาคม-เดือนธันวาคม และฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม-เดือนเมษายน

ประวัติศาสตร์

คลองท่อม หรือชื่อในภาษาอินเดีย เรียกว่า ธมมที ปัจจุบัน คือ ตำบลคลองท่อม อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่ บางครั้งเรียกว่า ควนลูกปัด คลองท่อมเคยเป็นพื้นที่ที่มีพัฒนาการของมนุษย์ซึ่งเกิดจากแม่น้ำลำคลองหรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นสายน้ำเล็ก ๆ ที่มีลักษณะคล้ายลำห้วย ความกว้างประมาณ 15 เมตร ความลึกไม่น้อยกว่า 5 เท้าเรือเดินสมุทร ทำให้เรือนานาชาติสามารถเข้ารับและส่งสินค้าบริเวณคลองท่อม หรือหลังวัดคลองท่อมปีละหลาย ๆ ลำ คลองท่อมจึงเป็นเมืองท่าที่เรือเดินสมุทรเข้าและออกจำนวนมากจนเป็นที่รู้จักของนักเดินเรือชาวเอเชีย ประกอบกับการที่คลองท่อมเป็นส่วนหนึ่งและเป็นการค้าสำคัญของเมืองนครศรีธรรมราช หรือเป็นหนึ่งในเมือง 12 เมือง หรือเมืองบริวารของเมืองนครศรีธรรมราช

คลองท่อมใน พ.ศ.1-1000 เริ่มจากปากคลองท่อมติดทะเลอันดามันกว้างประมาณ 20 เส้น เพราะในอดีตคลองท่อมไม่มีน้ำประปาใช้ ชาวบ้านจึงต้องขุดบ่อหรือใช้น้ำในคลอง ทำให้พบเปลือกหอยนานาชนิด นอกจากความกว้างแล้วยังพบว่า คลองท่อมยังลึกเข้ามาในแผ่นดินและค่อย ๆ เรียวเล็กลงเหลือความกว้าง

ประมาณ 1 เส้น เมื่อถึงทางหลวงเพชรเกษมความกึ่งคอดของลำคลองไหลเลียบมาเรื่อย ๆ เมื่อถึงวัดคลองท่อมได้ขยายกว้างขึ้นไปทางทิศเหนือ และไหลไปทางทิศตะวันออกประมาณ 20 เส้น เลี้ยวซ้ายไปทางทิศใต้ประมาณ 1 เส้น และเลี้ยวขวาไปทางตะวันออกเรื่อยไป คลองท่อมมีวังขนาดใหญ่ 2 แห่ง คือ ทิศใต้หรือฝั่งตรงข้ามควนลูกปัดกำเนิดวังเว้ง เชื่อว่าเดิมบริเวณนี้เป็นก้นอ่าว ในฤดูมรสุมมีน้ำฝนหลากไหลจากภูเขาด้านตะวันออกของคลองท่อมเหนือ หากวันใดน้ำทะเลขึ้นมาปะทะกับน้ำจืดบริเวณควนลูกปัด น้ำจะหมุนเวียนอย่างแรง กระแสน้ำที่อยู่ลึก ๆ มีพลังมาก สามารถเปิดชุดหน้าดินให้ลึกและกว้างออกได้เรื่อย ๆ ประมาณ 50 ไร่ จนเรือสำเภากำปั่นเดินสมุทรจอดเรือจำนวนมากเข้ามาในบริเวณนี้ได้

นอกจากนั้นยังพบวังควนลูกปัด คือ เมื่อถึงฤดูมรสุมมีฝนตกชุก น้ำไหลจากควนลงคลองบางคราม คลองบางเตียว และลำห้วยหลายสายมาบรรจบกันที่ส่วนยอดของคลองท่อม น้ำจึงฟุ้งอย่างแรงแต่อิทธิพลของน้ำทะเลที่หนุนน้ำคลองให้ไหลช้า ทำให้เมื่อน้ำจากด้านบนมาปะทะกับกระแสน้ำที่มาอย่างแรงทำให้เกิดการกัดเซาะตลิ่งจนพังและขยายกว้างออกไปเรื่อย ๆ จนกว้างและลึก สามารถรองรับน้ำที่มาปะทะกันได้ วังนี้ต่อมาเรียกว่า วังอู่ (ที่จอดเรือ) นอกจากนั้นยังมีอู่วังใต้เพราะในเขตตำบลคลองท่อมได้เหมาะสำหรับการเดินเรือระหว่างอู่เหนือกับอู่ใต้อาศัยธรรมชาติ เช่น เมื่อน้ำทะเลลงน้ำจากเหนือจะไหลลงได้ด้วย ความรวดเร็วไม่ต้องออกแรงพายเรือ สำหรับอู่วังเหนือเป็นพื้นที่ที่มีการพบซากเรือที่ขุดจากท่อนซุงกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร ส่วนหางของเรือยาวประมาณ 1 วา ไม้พายเรือจมโคลนตมอยู่เหนือและอู่ใต้จึงมีบทบาทต่อความเจริญของจังหวัดกระบี่เป็นอย่างมาก เพราะเป็นสถานีการค้าและเส้นทางคมนาคม

ภาพที่ 12 ซากเรือสำเภาบอราณที่เชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของการค้าบริเวณคลองท่อม

นักโบราณคดีเชื่อว่า ชุมชนคลองท่อมเป็นที่ตั้งโรงงานผลิตลูกปัด เนื่องจากมีการค้นพบเศษก้อนแก้ว หินแร่ชนิดเดียวกันที่ใช้ทำลูกปัดเป็นจำนวนมาก เช่น หินรัตนชาติ แร่ธาตุต่าง ๆ และทรายแก้ว เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนคลองท่อมอาจมีฐานะเป็นเมืองท่า หรือเป็นประตูเส้นทางการค้าสากล ซึ่งนับได้ว่าเป็นเกียรติภูมิของชุมชนคลองท่อมโบราณงามสง่าอย่างสมศักดิ์ศรี ทั้งเป็นสถานี่การค้าสำคัญแห่งหนึ่งของคาบสมุทรมาลายูเป็นเมืองท่าร่วมยุคสมัยเดียวกันกับเมืองอุทองของดินแดนสุวรรณภูมิ เรือชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อกับชุมชนคลองท่อมโบราณไม่ได้มีเฉพาะพ่อค้าที่เข้ามาค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าเท่านั้น แต่ยังมีชาวบ้านต่างชาติต่าง ๆ เข้ามาชุมชนคลองท่อมโบราณแห่งนี้จำนวนมาก เช่น จีน อินเดีย อาหรับ อียิปต์ กรีก และโรมัน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ทำให้นักโบราณคดีบางท่านยังเชื่อว่า ชุมชนคลองท่อมโบราณเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางไหมทางทะเลของพ่อค้าจีนด้วย ประกอบกับการพบลูกปัด และหลักฐานอื่น ๆ อีกจำนวนมาก เช่น

1. วัตถุที่ทำด้วยหิน เช่น เครื่องมือหิน หินดู หินสลัก แม่พิมพ์ ตราประทับ ลูกปัดหิน ก้อนรัตนชาติ แท่งหินแกะสลักเป็นรูปภาพ ลูกปัด หินบด หินลับ ครกหิน เตาทำด้วยหยก

ภาพที่ 13 หินดู

ภาพที่ 14 หินแกะสลักรูปโบราณ

2. วัสดุที่ทำด้วยแก้ว เช่น ลูกปัดแก้วสีต่าง ๆ แก้วสีต่าง ๆ กำไล แก้วหล่อ
แหวน เศษภาชนะ เศษแก้วหลอม

3. วัตถุที่ทำด้วยดิน เช่น หินดู ภาชนะดินเผา ตะคันดินเผา แวดินเผา
เผารูปร่างสัตว์ต่าง ๆ เศษหิน และเศษอิฐ

ภาพที่ 15 ภาชนะดินเผา

4. วัตถุที่ทำด้วยสำริดและเงิน เช่น แหวน ต้มหู กำไลรูปสัตว์ต่าง ๆ
เหรียญสัญลักษณ์ต่าง ๆ ชิ้นส่วนคันฉ่อง

ภาพที่ 16 กำไลสำริด

5. วัตถุที่ทำด้วยเงิน เช่น กำไล แหวน ต้มหู เหรียญรูปสัตว์ต่าง ๆ ก่อนแร่เงินเป็นก้อน

6. วัตถุที่ทำด้วยทองคำ เช่น ลูกปัด ทองคำแท่งหรือแผ่น แหวนทองคำ

7. วัตถุที่ทำด้วยดีบุก เช่น พวกเหรียญต่าง ๆ จำนวนมาก

8. วัตถุที่ทำด้วยเหล็ก เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องประดับ

9. วัตถุที่ทำจากพืช เช่น เมล็ดข้าวที่ถูกเผาไฟพบในชั้นดินลึก ๆ

10. ชากเรือจมอยู่ในลำคลองหลายลำ

11. ตราประทับหลายชั้นบันทึกด้วยตัวอักษรปัลลวะสันสกฤต อายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 10-12

เหล่านี้จึงเชื่อได้ว่า อำเภอลองท่อมเคยเป็นที่อยู่อาศัยและชุมชนโบราณมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ต่อมาภายหลังชุมชนเจริญรุ่งเรืองขึ้นกลายเป็นชุมชนหรือสถานีการค้า หรือตลาดกลาง หรือตลาดสากลที่สำคัญ ในยุคสมัยประวัติศาสตร์ที่มีคนหลายเชื้อชาติหลายภาษาเข้ามา อาทิ พ่อค้าชาวอินเดีย ชาวอาหรับและชาวเปอร์เซีย เนื่องจากการพบเศษตะเกียงดินเผาโรมัน เงินเหรียญโรมัน เศษเครื่องถ้วยชาม ชิ้นค้นฉ่องของจีน ลูกปัดสุริยเทพหรือลูกปัดหน้าคนที่เป็นศิลปะทางอียิปต์หรือโรมัน ตราประทับเป็นภาษาสันสกฤตของอินเดีย แผ่นหินเหล็กที่มีภาษาทมิฬ วัตถุบางชนิดจากเมืองจีนซึ่งเข้ามาค้าขายโดยการใช้คลองท่อมเป็นเส้นทางเดินเรือจึงเชื่อได้ว่า ในอดีตคลองท่อมเป็นคลองที่กว้างและลึกทำให้เรือขนาดใหญ่สามารถแล่นเข้ามาได้เพื่อขนถ่ายสินค้า และจากหลักฐานการพบซากเรือที่จมอยู่แต่มีการพิสูจน์แล้วว่าไม่ใช่เรือสินค้าเป็นเพียงเรือขนาดเล็กที่ใช้แล่นในทะเลบริเวณอ่าวและเกาะใกล้เคียง โดยเชื่อว่าเป็นของกลุ่มคนที่มาทำการขุดแร่และเครื่องประดับ

เพราะพบเบ้าที่ใช้หลอมโลหะที่มีชิ้นส่วนของโลหะดีบุก หิน และแก้วที่ใช้ทำดวงตรา เหรียญลูกปัดและเครื่องประดับต่าง ๆ โบราณวัตถุที่พบบริเวณนี้มีลักษณะทางศิลปกรรมที่แสดงให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างอำเภอกลองท่อมและอินเดียผ่าน ศิลปะอินเดียได้ด้วย (ไพโรจน์ เสรีรักษ์, 2545: 6-7)

ภาพที่ 17 ถ้วยชามกระเบื้อง

อำเภอกลองท่อมยังได้ชื่อว่า ประตุเดินทางสู่ฝั่งทะเลตะวันออก โดยใช้เส้นทางคลองท่อม-คลองสินปุนแม่น้ำหลวง (ตาปี) -เวียงสระ-อำเภอดอนหรือแยกลงไปยังนครศรีธรรมราชหรือเมืองอื่นก็อาจเป็นไปได้ เพราะมีเกาะศรีบอยา เกาะจำ และเกาะฮังคอกกำบังลม จึงมีความสะดวกในการเดินทาง ดังนั้นคลองท่อมจึงเป็นที่เส้นทางการค้าทางทะเลสมัยโบราณหรือเป็นประตูสำคัญของชาติจากตะวันตกที่จะเดินทางต่อไปทางฝั่งตะวันออก

คลองท่อมได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอกลองท่อมก่อนประกาศใช้การปกครองหัวเมืองแบบเทศาภิบาล อำเภอกลองท่อมมีเขตการปกครองเป็น 3 แขวง คือ แขวงคลองท่อม แขวงพุดินนา และแขวง คลองพน โดยแต่ละแขวงปกครองดูแลป้องกันภัยให้แก่ราษฎรในเขตของตน มีนายอากรเป็นเจ้าหน้าที่เก็บเงินผลประโยชน์จากอากรค่านา สวน การพนัน สุรา ฝิ่น และอื่น ๆ

ใน พ.ศ.2440 ได้เปลี่ยนการปกครองจากเดิม โดยยุบแขวงต่าง ๆ แล้วจัดหน่วยการปกครองเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ท้องที่ทั้ง 3 แขวงได้รวมกันจัดตั้งเป็นอำเภอขึ้นหนึ่งอำเภอชื่อว่า อำเภอกลองพน ตั้งที่ว่าการอำเภออยู่ที่หมู่ 1

ตำบลคลองพน ใน พ.ศ.2445 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งในท้องที่ตำบลคลองท่อมใต้ บริเวณวัดคลองท่อมในปัจจุบัน ใน พ.ศ.2448 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอคลองท่อมไปอยู่ที่ปากคลองท่อมหมู่ 2 ตำบลคลองท่อมใต้ โดยใช้ชื่อว่า อำเภอคลองพน จนเมื่อ พ.ศ.2460 จึงเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอคลองท่อม ตามชื่อคลองซึ่งตั้งที่ว่าการอำเภอ ต่อมา พ.ศ.2487 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอจากปากคลองท่อมมาตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษม หมู่ 2 ตำบลคลองท่อมใต้ โดยมีนายเพิ่ม ศรีเทพเป็นผู้บริจาคที่ดินจำนวน 25 ไร่ สาเหตุที่ย้ายที่ว่าการอำเภอคลองท่อมจากคลองพนมาตั้งที่คลองท่อมใต้ เพื่อให้ที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอเป็นศูนย์กลางสะดวกในการเดินทางมาติดต่อราชการของราษฎรจากทุกตำบล

ใน พ.ศ.2538 มีการพิจารณาเห็นว่า บริเวณที่ว่าการอำเภอคลองท่อมค่อนข้างคับแคบและตัวอาคารเก่ามีสภาพชำรุดไม่สะดวกต่อการให้บริการแก่ประชาชนในอนาคตซึ่งความเจริญจะขยายตัวมากยิ่งขึ้น จึงพิจารณาสร้างที่ว่าการอำเภอหลังใหม่โดยใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองท่อมใต้ริมถนนเพชรเกษม หมู่ 9 ตำบลคลองท่อมใต้ เนื้อที่ 77 ไร่ เป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน (Krabihealthinformation, 18 กรกฎาคม 2563)

สังคมและวัฒนธรรม

อำเภอคลองท่อมมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาอื่น ๆ ตามลำดับ ซึ่งประชากรในพื้นที่ทางทิศตะวันออกของถนนเพชรเกษมนับถือศาสนาพุทธ และทางทิศตะวันตกบริเวณที่ราบชายทะเล ประชากรนับถือศาสนาอิสลาม สำหรับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของอำเภอคลองท่อม มีดังนี้

1. **ประเพณีวันสารทเดือนสิบ** อำเภอคลองท่อมได้จัดประเพณีวันสารทเดือนสิบซึ่งถือเป็นวันทำบุญใหญ่ของชาวพุทธ และจะมีพิธีแห่หมับ (จาด)
2. **ประเพณีวันเมาลิต** สำหรับประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม
3. **เทศกาลถือศีลอด** สำหรับประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม
4. **ประเพณีการถือศีลกินเจ** สำหรับประชาชนที่มีเชื้อสายจีนโดยมีศาลเจ้าที่จัดกิจกรรม คือ บริเวณตำบลคลองท่อมใต้ และตำบลคลองพน สิ่งที่ชาวอำเภอคลองท่อมเคารพนับถือคู่บ้านคู่เมือง คือ

1. ศาลหลักเมืองคลองท่อม ตามประเพณีการสร้างศาลหลักเมืองมักมีการสร้างเสาหลักเมืองขึ้นในพื้นที่เป็นชัยภูมิสำคัญเพื่อเป็นสิริมงคล ถึงแม้ว่าจังหวัดกระบี่จะมีศาลหลักเมืองอยู่แล้ว แต่เนื่องด้วยคลองท่อมเป็นเมืองเก่ามาก่อนจึงได้สร้างหลักเมืองขึ้นใหม่ใน พ.ศ.2531 เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งไม่มีมรดกที่นำมาทำเสาหลักเมือง คือ ไม้ราชพฤกษ์และไม้ตะเคียน ต่อมาไม้ต้นนี้ได้ตัดแบ่งเป็น 3 ท่อน คือ ท่อนที่ 1 ใช้สร้างหลักเมืองคลองท่อม ท่อนที่ 2 ใช้สร้างหลักเมืองจังหวัดกระบี่ และท่อนสุดท้ายใช้สร้างหลักเมืองตรัง ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2548 ศาลหลักเมืองคลองท่อมได้มีการบูรณะขึ้นมาใหม่ และได้จัดทำพิธีตั้งศาลหลักเมืองในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2549

2. พระสำเภากังหรือหลวงพ่อบุญเจ่ง เป็นพระพุทธรูปที่ทำด้วยไม้ โดยยังไม่แน่ว่า ทำจากไม้กฤษณาหรือไม้ไผ่ สูงประมาณ 130 เซนติเมตร เป็นศิลปะญี่ปุ่น พระสำเภากังหรือหลวงพ่อบุญเจ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่กับวัดคลองท่อมไม่ทราบประวัติที่แน่ชัด แต่ชาวเรือพบพระพุทธรูปลอยน้ำมาอยู่กลางทะเล จึงอัญเชิญขึ้นมาประดิษฐานที่เสากระโดงเรือ ภายหลังได้นำมาถวายวัดคลองท่อม และใน พ.ศ.2550 ประชาชนได้ร่วมกับเทศบาลคลองท่อมได้จัดสร้างมณฑปตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันตกหน้าศาลาการเปรียญติดกับถนนเพชรเกษมและได้ทำพิธีสมโภชเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2551 พระสำเภากังหรือหลวงพ่อบุญเจ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนในอำเภอคลองท่อมเคารพนับถืออย่างมาก

เศรษฐกิจ

ประชากรในอำเภอคลองท่อมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าสงวน เขตอุทยาน ป่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ และเขตนิคมสหกรณ์ ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่เพื่อทำการเกษตร

1. เกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ซึ่งเดิมได้ทำนาโดยมีที่นาเป็นของตนเอง ต่อมาพื้นที่นาได้ปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่สวนปาล์ม น้ำมันและยางพารา ทำให้พื้นที่สำหรับทำนายน้อยลงมากในขณะที่พื้นที่สำหรับทำสวนยางพาราเพิ่มขึ้น โดยเมื่อประมาณ พ.ศ.2550 มีพื้นที่ปลูกยางพาราร้อยละ 44 ของพื้นที่ทำการเกษตร และมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันร้อยละ 24 ทำให้มีแนวโน้มปรับเปลี่ยนจากพื้นที่สวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมันเพิ่มมากขึ้น ประชากรจึง

มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากที่เคยปลูกข้าวบริโภคเป็นการซื้อข้าวจากที่อื่นบริโภค นอกจากนั้นยังพบว่า ประชากรในอำเภอคลองท่อมมีการปลูกยางพาราและกาแฟ สำหรับปัญหาการทำเกษตรกรรมในอำเภอคลองท่อม คือ การที่ประชากรไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน จึงมีปัญหาเรื่องที่ดินในการทำการเกษตรรองลงมา คือ การบุกรุกที่สาธารณะและบุกรุกป่า

2. ประมง ประชากรในอำเภอคลองท่อมได้เลี้ยงปลาชนิดต่าง ๆ หอยแมลงภู่ ปูน้ำ ซึ่งดำเนินการบริเวณตำบลคลองท่อมใต้ ตำบลห้วยน้ำขาว และตำบลคลองพน นอกจากนั้นมีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำด้วย แต่มีการเลี้ยงน้อยลงเนื่องจากประสบปัญหาการเลี้ยงยากเพราะมีการติดเชื้อ ราคาตกต่ำทำให้เกษตรกรประสบภาวะขาดทุนต่อเนื่อง จึงเหลือเพียงบ่อเลี้ยงกุ้งที่ทิ้งร้างไว้และไม่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อีก

3. อุตสาหกรรม ในพื้นที่อำเภอคลองท่อมมีการทำอุตสาหกรรมหลายประเภท เช่น โรงพิมพ์ โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา โรงงานยางพาราอัดแท่ง และโรงงานน้ำดื่มบรรจุภาชนะปิดสนิท ประชากรบางส่วนประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้าง นอกจากนั้นยังมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สอดคล้องกับภูมิประเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น กลุ่มแปรรูปเมล็ดกาแฟ กลุ่มหัตถกรรมเตยปาหนัน กลุ่มผลิตภัณฑ์ไวน์ผลไม้ กลุ่มผู้เลี้ยงปูน้ำ และกลุ่มผลิตภัณฑ์ลูกปัดโบราณชุมชนบ้านนาเหนือซึ่งเป็นการผลิตลูกปัดใหม่ เลียนแบบลูกปัดโบราณที่ค้นพบในพื้นที่ เพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกและเครื่องประดับอันเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาและรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่

คลองท่อมเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในฐานะแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดกระบี่ เพราะมีธรรมชาติที่สวยงาม ภูมิประเทศแปลกตา และแหล่งอารยธรรมโบราณ โดยมีจุดท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวว่า สะมรดตขึ้นชื่อ นามระบือแหล่งลูกปัด งามเด่นชัดน้ำตกร้อน ชื่อกระฉ่อนนกแก้วแล้ว โดยแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอคลองท่อม คือ

1. น้ำพุร้อนเค็มคลองท่อม เป็นแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ในป่าชุมชนบ่อน้ำร้อน หมู่ 8 ตำบลห้วยน้ำขาว ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 131 ไร่ 2 งาน 4 ตารางวา น้ำพุร้อนเค็มคลองท่อมเป็นน้ำพุร้อนที่เกิดจากใต้พื้นดินและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งมีส่วนผสมระหว่างน้ำร้อนและน้ำบาดาลที่มีส่วนผสมของน้ำทะเล ทำให้มีรสเค็มหรือจัดอยู่ในประเภทน้ำพุร้อนเกลือ (Salt spring) หรือน้ำพุเกลือซึ่งมีปริมาณของเกลือผสมอยู่มากกว่า 9 กรัม/ลิตร มีอุณหภูมิประมาณ 40-47 องศาเซลเซียส

น้ำมีความใสสะอาดซึ่งให้ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์น้อย มีกลิ่นกำมะถันและก๊าซไข่เน่า (H₂S) น้อยมาก ทั้งพบสาหร่ายสีเขียว คราบผลึกของแคลไซต์สีขาวและสีเหลืองอยู่ทั่วไป ผลการสำรวจธรณีวิทยาพบว่า โครงสร้างของชั้นหินบริเวณนี้ประกอบด้วย หินกรวดมนสีแดง หินทรายสีน้ำตาลแทรกสลับด้วยหินดินดาน ซึ่งมีคุณสมบัติอุ้มน้ำและให้น้ำซึมผ่านได้ ทำให้น้ำทะเลอาจไหลซึมผ่านชั้นหินกรวดมนและหินทรายหรือรอยแตกรอยเลื่อนของแผ่นดินเข้ามาผสมกับน้ำพุร้อนที่ไหลขึ้นสู่ผิวดิน นอกจากนั้นยังพบหินโคลนยุคจูแรสซิกผสมอยู่ด้วยการที่บริเวณนี้มีเนินเขา 2 ลูกวางตัวอยู่ในแนวทิศเหนือ-ใต้ห่างกันประมาณ 65 เมตร มีความสูงประมาณ 10 เมตรจากระดับพื้นดิน เนินเขาประกอบด้วย แนวหินปูนสีดำแทรกอยู่ทางทิศตะวันตกขนานกับเนินเขา โดยสามารถพบบ่อน้ำพุร้อนเกิดขึ้นอยู่ในแนวหินปูนหรือบริเวณใกล้แนวหินปูน ซึ่งคาดว่าหินปูนนี้เป็นยุคใหม่เกิดจากการตกผลึกของสารละลายแคลเซียมคาร์บอเนต ดังนั้นอัตราการไหลของน้ำพุร้อนเค็มตามธรรมชาติจึงมีปริมาณคงที่ตลอดปีและจากข้อมูลแหล่งน้ำพุร้อนของประเทศไทยพบว่า มีน้ำพุร้อนจำนวน 112 แห่ง โดยน้ำพุร้อนเค็มคลองท่อมเป็นน้ำพุร้อนเค็มแห่งเดียวในประเทศไทย และเป็นแห่งที่ 2 ของโลก ซึ่งน้ำพุร้อนเค็มแห่งแรกของโลกพบที่ประเทศสาธารณรัฐเชค หรือแถบยุโรปตะวันออก น้ำพุร้อนเค็มคลองท่อมมีการค้นพบทั้งหมด 14 บ่อ น้ำพุร้อนเค็มในอดีตเป็นพื้นที่ป่าดงดิบและมีบ้านเรือนเพียงไม่กี่หลังคาเรือน โดยในอดีตน้ำพุร้อนเค็มมีสภาพการเป็นป่าดงดิบของป่าชายเลนเส้นทางยังเป็นทางเดินเท้าสองข้างทาง เป็นป่ารก มีสัตว์ป่านานาชนิด เช่น เสือ กู กิ้งกาวง หมูป่า และไก่ป่า เป็นต้น ชาวบ้านในพื้นที่มีความเชื่อว่า น้ำพุร้อนเค็มเป็นสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีตำนานเล่ากันมาตั้งแต่โบราณว่า ก่อนที่จะมีการแสดงหรือการละเล่นต่าง ๆ ภายในพื้นที่ของตำบลห้วยน้ำขาว เช่น การแสดงมโนราห์ การแสดงหนังตะลุง การฉายหนังกลางแปลง หรือการขายยาต่าง ๆ ผู้จัดงานแสดงต้องทำพิธีบูชาเพื่อขอทำการแสดงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่น้ำพุร้อนเค็มก่อน ซึ่งชาวบ้านเรียกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวว่า โต๊ะน้ำร้อน หากไม่มีการบูชาขอทำการแสดงต่อโต๊ะน้ำร้อนก่อนที่จะทำการแสดงจะทำให้การแสดงติดขัดจนไม่สามารถทำการแสดงได้ตำนานนี้จึงเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน (วิเวก ผิดำ, 10:101, 127)

ภาพที่ 18 น้ำพุร้อนเค็ม

ประโยชน์ของการแช่น้ำพุร้อนเค็ม คือ

1. ช่วยบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อและปวดข้อต่าง ๆ
2. ช่วยรักษาโรคต่าง ๆ เช่น เบาหวาน ปวดเมื่อยตามข้อกระดูก โรคไข
เวียนโลหิต และผื่นคัน

3. ช่วยขับสารพิษออกจากร่างกาย
4. ช่วยให้ผ่อนคลาย
5. ช่วยให้ผ่อนคลาย

ข้อควรปฏิบัติในการแช่น้ำพุร้อนเค็ม

1. อาบน้ำชำระร่างกายด้วยสบู่ให้สะอาดก่อนลงแช่น้ำพุร้อนเค็ม
2. การแช่น้ำพุร้อนเค็มครั้งแรกให้เริ่มด้วยการแช่ขาทั้ง 2 ข้างในบ่อนก่อน
แล้วใช้น้ำพุร้อนเค็มลูบแขน ลำตัว เพื่อให้ร่างกายปรับอุณหภูมิประมาณ 3 นาที

3. ลดระดับตัวลงในน้ำให้อยู่ในระดับเอว รอให้ร่างกายปรับอุณหภูมิ
ประมาณ 2-3 นาที จึงค่อยแช่น้ำพุร้อนเค็มในระดับหน้าอก โดยแช่น้ำพุร้อน
เค็มรอบละไม่เกิน 5 นาที

4. หลังแช่น้ำพุร้อนเค็มควรนั่งพักประมาณ 5 นาที และดื่มน้ำสะอาดเพื่อ
ชดเชยการเสียเหงื่อ

5. ขณะใช้บริการ ถ้ามีอาการผิดปกติ เช่น หน้ามืด ใจสั่น วิงเวียนศีรษะ ให้รีบขึ้นจากบ่อทันที

2. สระมรกต อยู่ภายในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประ-บางคราม หมู่ 2 ตำบลคลองท่อมเหนือ สระมรกตเป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัดกระบี่เป็นสระน้ำที่มีสีเขียวความสวยงามเหมือนมรกตเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่น่าสนใจ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 20-25 เมตร น้ำลึกประมาณ 1.5-2.0 เมตร เหนือขึ้นไปเล็กน้อยมีสระน้ำผุดที่เป็นต้นกำเนิดของสระมรกต มีความลึกประมาณ 4-5 เมตร สามารถลงเล่นน้ำได้ จุดเด่น คือ น้ำในสระใสเป็นสีเขียวมรกต อมฟ้า สระมรกตยังเป็นสถานที่ดูนกแล้วทั่วแล้วท้องดำที่ใกล้สูญพันธุ์และเหลือในประเทศไทยจำนวนไม่มากนัก นักชมนิพนธ์เป็นนกที่มักพบเป็นคู่เพราะเป็นนกที่รักเดียวใจเดียว ทำให้ในพื้นที่สระน้ำผุดต้องปิดให้บริการในระหว่างเดือนพฤษภาคม-ตุลาคมของทุกปี เพราะเป็นช่วงที่นกจับคู่ทำรังเพื่อวางไข่

ภาพที่ 19 สระมรกต

3. น้ำตกร้อนคลองท่อม ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะทุ่งหนองพลอง หมู่ 4 ตำบลคลองท่อมเหนือ เป็นน้ำผุดร้อนใต้ดินที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติผสมกับแหล่งน้ำบนดินไหลลงมาเป็นลำธารและตกสู่ลำคลองคลองท่อมเหนือ ทำให้มีลักษณะ

เหมือนน้ำตกซึ่งในน้ำพุร้อนจะมีส่วนผสมของกำมะถัน มีอุณหภูมิประมาณ 42-45 องศาเซลเซียส เหมาะสำหรับการแช่ การทำวารีบำบัด เพราะเป็นน้ำแร่ธรรมชาติ บริเวณปลายลำธารเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ลดหลั่นกันไปเป็นชั้น ๆ บางช่วงมีควันกรุ่น และมีคราบหินปูนตามธรรมชาติพอกอยู่เป็นชั้นหนา ทำให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงามแปลกตา

ภาพที่ 20 น้ำพุร้อน

4. ป่าเขานอจู้จี้ เป็นป่าที่อยู่ภายในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประ-บางคราม มีลักษณะเป็นป่าดิบชื้นที่ราบต่ำสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 2,000 เมตร มีพืชพันธุ์และสัตว์ป่าขนาดเล็กมากมายเป็นแหล่งอาศัยแหล่งสุดท้ายของนกแก้วแร้วทองดำ ซึ่งเป็นนกที่รักเดียวใจเดียวและใกล้จะสูญพันธุ์ ทั้งเป็นอัตลักษณ์ชุมชน ทำให้มีการปิดพื้นที่ในเดือนพฤษภาคม-ตุลาคมของทุกปี เพื่อให้นักจับคู่ทำรัง และวางไข่ นอกจากนั้นมีการจัดเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จึงเป็นสภาพป่าที่ราบต่ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดกระบี่

5. วัดคลองท่อม ตั้งอยู่หมู่ 2 ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีเนื้อที่ประมาณ 27 ไร่ ทิศเหนือติดต่อกับเหมืองน้ำสาธารณะ ทิศใต้ติดต่อกับลำคลอง ทิศตะวันออกติดต่อกับแนวสายไฟแรงสูง และทิศตะวันตกติดต่อกับถนนเพชรเกษม อยู่ใกล้กับพื้นที่ซึ่งเคยเป็นชุมชนโบราณ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2451 โดยพระภิกษุจันทร์ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ มีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง

สภาพเดิมของวัดเป็นที่ราบลุ่มน้ำขังจึงต้องถมดินให้สูงขึ้น สภาพแวดล้อมเป็นนา ป่าเบญจพรรณ และลำคลอง ในระยะแรกเริ่มสร้างเป็นสำนักสงฆ์ ต่อมายกสถานะเป็นวัดคลองท่อมในช่วงแรกเป็นเพียงวัดเล็ก ๆ จนกระทั่ง พ.ศ.2498 พระครูอาทรสังวรกิจ (ขณะนั้น คือ พระสวาสกนตสวโร) ได้มาจำพรรษาที่วัดนี้ และเริ่มแสดงธรรมเทศนาจนมีผู้เลื่อมใสขอบรรพชาและอุปสมบทเป็นจำนวนมาก พระครูอาทรสังวรกิจจึงขอความร่วมมือจากพ่อค้า ประชาชน และข้าราชการในพื้นที่ช่วยกันระดมทุนก่อสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุอื่น ๆ ที่จำเป็นโดยใช้ทุนทรัพย์ส่วนหนึ่งจากการจำหน่ายลูกปัดโบราณที่ค้นพบจำนวนมากในบริเวณนี้ เมื่อมีทุนทรัพย์มากพอจึงเริ่มทำการสร้างอาคารเสนาสนะ อุโบสถ และหอดฉัน 1 หลัง ใน พ.ศ.2502-2505 จากนั้นสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กก่ออิฐถือปูน เครื่องบนเป็นไม้เนื้อแข็งมุงกระเบื้อง ศาลาการเปรียญ 1 หลัง ใน พ.ศ.2511 ทั้งมีอาคารพิพิธภัณฑ 1 หลัง ใช้เก็บวัตถุโบราณและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เก็บได้จากควนลูกปัดและบริเวณอื่น ๆ ในจังหวัดกระบี่ เช่น พระพุทธรูปยืน 2 องค์ คือ พระสำเภากง ทำด้วยไม้สน และพระเงิน

วัดคลองท่อมได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2504 และใน พ.ศ.2510 กรมศาสนาประกาศยกย่องให้วัดคลองท่อมเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างระดับจังหวัด

6. แหล่งโบราณคดีควนลูกปัด เป็นพื้นที่ที่มีการพบลูกปัดจำนวนมาก ต่อมาพระครูอาทรสังวรกิจเจ้าอาวาสวัดคลองท่อมในขณะนั้นได้เก็บรวบรวมลูกปัดและวัตถุอื่น ๆ จากบริเวณควนลูกปัดมาเก็บไว้ที่วัดคลองท่อมและจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ

7. พิพิธภัณฑสถานคลองท่อม (พิพิธภัณฑพระครูอาทรสังวรกิจ) ตั้งอยู่บริเวณวัดคลองท่อมหมู่ 2 ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ตั้งอยู่บริเวณวัดคลองท่อมถนนเพชรเกษมมีลำน้ำคลองท่อมไหลผ่านริมรั้วด้านทิศใต้ก่อนไหลลงทะเล

ภาพที่ 21 พิพิธภัณฑ์สถานคลองท่อม จังหวัดกระบี่

พิพิธภัณฑ์สถานวัดคลองท่อม ก่อตั้งโดยพระครูอาทรสังวร โดยพระครูอาทรสังวรกิจ (พระสวาส กนตสวโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดคลองท่อม ท่านได้รวบรวมและสะสมสิ่งของ วัตถุโบราณ และลูกปัดโบราณแบบต่าง ๆ ที่พบในควนลูกปัดหลังวัดคลองท่อมมาเก็บรักษาไว้ตั้งแต่ พ.ศ.2501-2509 จากนั้นได้เดินทางไปยังกองโบราณคดี กรมศิลปากร เพื่อให้นักโบราณคดีและภัณฑารักษ์มาดูด้วย รวมถึงการเล่าเรื่องแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตก ทั้งได้ส่งให้กรมศิลปากรจัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาตินครศรีธรรมราช ประชาชนจึงได้รู้จักลูกปัดคลองท่อมชุมชนโบราณของภาคใต้ในประเทศไทย จากนั้นพระครูอาทรสังวรกิจได้ริเริ่มดำเนินการด้วยการใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ภายในวัด โดยเริ่มสร้างระหว่าง พ.ศ.2525-2540 ขนาดประมาณ 9 เมตร 15 เมตร สูง 2 ชั้น ใช้ชื่อว่า พิพิธภัณฑ์สถานพระครูอาทรสังวรกิจ มีพระครูอาทรสังวรกิจเป็นผู้ดูแลในระหว่าง พ.ศ.2525-2548 พิพิธภัณฑ์สถานพระครูอาทรสังวรกิจเป็นสถานที่เก็บลูกปัด เครื่องปั้นดินเผา หม้อไห จานชาม พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ และวัตถุโบราณ เพื่อให้ผู้ที่สนใจมาศึกษาและอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าของแผ่นดินไว้ไม่ให้ถูกทำลายสูญหายไป ต่อมาชาวบ้านได้นำโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่มีไว้ครอบครองมาบริจาคเพิ่มเติมรวมทั้งบริจาคเงินวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ อีกทั้งองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น เทศบาลตำบลคลองท่อมได้ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองท่อมได้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ สำนักงาน

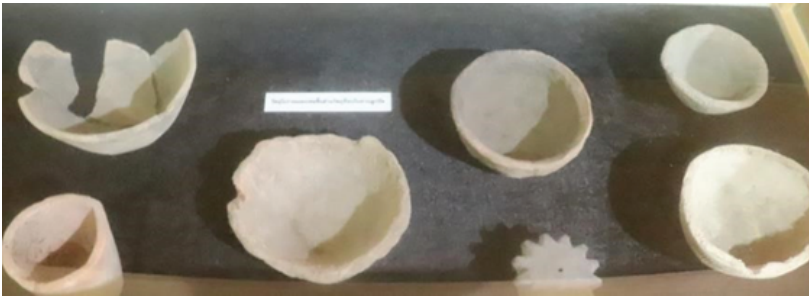
วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ นักวิชาการ และกรมศิลปากรได้ให้ความช่วยเหลือและร่วมกันสนับสนุนในการจัดแสดงโบราณวัตถุและการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์มาอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 22 พิพิธภัณฑสถานพระครูอาหารสังวรกิจ

ใน พ.ศ.2555 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่และเทศบาลตำบลคลองท่อมได้ได้ร่วมกันดำเนินการปรับปรุงอาคารและการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยวที่สนใจ เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการตั้งแต่ พ.ศ.2558 (พิริยะ ศรีสุขสมวงศ์, 2562 : 10:101, 123)

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งนี้มีความดูแลและรับผิดชอบของเทศบาลตำบลคลองท่อมได้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ตั้งแต่ พ.ศ.2549 และเปลี่ยนชื่อว่า พิพิธภัณฑ์สถานคลองท่อม มีการบริหารจัดการผ่านรูปแบบคณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ์สถานคลองท่อม และคงรักษาไว้ให้อยู่คู่ท้องถิ่นสืบไป พิพิธภัณฑ์สถานคลองท่อมเป็นสถานที่แสดงโบราณวัตถุต่างๆที่ขุดพบในบริเวณควนลูกปัดอันเป็นเนินดินหลังวัดคลองท่อม ซึ่งพบทั้งเศษภาชนะดินเผา เครื่องมือหิน เครื่องประดับที่ทำจากหิน หินเผา รูปสัตว์ต่างๆ จารึกอักษรสั้น ๆ บนตราประทับที่ทำจากหินแก้ว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกปัดโบราณ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของมนุษย์เมื่อ 5,000 ปีมาแล้ว (ไพศาล ศรีเทพ, 2562 : 10:101, 112-113)

ภาพที่ 23 ภาชนะดินเผา

ภาพที่ 24 ภาชนะดินเผา ไห 4 หู

8. น้ำตกโตนเตียว ตั้งอยู่บริเวณเขานอจู้จี้เป็นน้ำตก 7 ชั้นไหลจากหน้าผาสูง มีแอ่งน้ำเป็นช่วง ๆ แวดล้อมด้วยธรรมชาติและพันธุ์ไม้หลายชนิด

9. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ 4 บ้านบางคราม และแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแผ่นดินเสมอ หมู่ 2 สามารถเรียนรู้การตั้งโรงสีชุมชน การปลูก ผักปลอดสาร พุงกาแฟ เป็นต้น

กลุ่มส่งเสริมอาชีพในอำเภอลองท่อม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนคลองท่อมลายครามเทศบาลคลองท่อมใต้ ตั้งอยู่เลขที่ 128 หมู่ 2 ตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีนางขวัญเย็น บุตรครุฑ และมีสมาชิกร่วมก่อตั้งจำนวน 14 คน มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมการทำผ้ามัดย้อมและผ้าพันต์ลายตัดเย็บสำเร็จรูปมีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชน คือ การให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพ พัฒนาความรู้และทักษะอาชีพของกลุ่มประชาชนที่สนใจสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาสร้างอาชีพเสริมก่อให้เกิดรายได้ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนด้านอาชีพให้กับประชาชน (พิริยะ ศรีสุขสมวงศ์, 2562 : 10:101, 123)

ควนลูกปัดชุมชนโบราณคลองท่อม

คลองท่อมเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณคลองท่อมได้ค้นพบลูกปัดเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า ควนลูกปัด หมายถึง ควนที่มีลูกปัด หรือเนินดินที่มีลูกปัด หรือเขาขนาดย่อมที่มีลูกปัด เพราะคนภาคใต้เรียกเนินดิน หรือเขาขนาดย่อมว่า ควนหรือบริเวณควนทางทิศตะวันออกเฉียงใต้หลังวัดคลองท่อม ควนลูกปัด ตั้งอยู่หมู่ 2 ตำบลคลองท่อม อำเภอกลองท่อม จังหวัดกระบี่ ห่างจากวัดคลองท่อมประมาณครึ่ง กิโลเมตร ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้มีลำน้ำคลองท่อมไหลผ่าน เนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ อยู่ในเขตบ้านเลขที่ 122 ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินและที่ตั้งบ้านอยู่กลางควน บริเวณนี้มีการปลูกต้นไม้ทำสวนยาง สวนมะพร้าว กล้าย เป็นต้น

ควนลูกปัดมียอดเนินสูงจากพื้นดินประมาณ 3 เมตร เป็นเนินที่ลาดต่อมาจากตะพักหรือที่ราบเหนือน้ำเป็นชั้น ๆ เกิดจากอิทธิพลของแม่น้ำแล้วมาต่อกับที่ราบลุ่มมีคลองท่อมไหลผ่านเกือบจะรอบเนินเป็นรูปคล้ายตัวยู (U) อาจกล่าวได้ว่า ควนนี้เป็นตะพักของคลองท่อม เนื่องจากน้ำจากคลองท่อมไหลมาจากเทือกเขาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของควนลูกปัด หรือเทือกเขาในเขตอำเภอลาหารยะยา จังหวัดกระบี่น้ำจะไหลผ่านควนนี้ไปทางทิศตะวันตกซึ่งห่างจากควนลูกปัด 6 กิโลเมตร ทางทิศตะวันออกของควนมีภูเขาสูงหนึ่งชาวบ้านเรียกว่า ควนพันจันทร์ จากควนนี้ทำให้มีลำห้วยสั้น ๆ จำนวน 4 สายไหลลงสู่คลองท่อมที่ชายเนินด้านใต้ เรียกว่า ห้วยพลู บริเวณห้วยนี้เคยเป็นที่จอดเรือ ทำให้พบซากเรือโบราณในบริเวณนี้ ควนลูกปัดแห่งนี้ถูกทอดทิ้งมาเป็นเวลานานจนเมื่อได้มีการสำรวจขุดค้นทางโบราณคดีทำให้ทราบว่า ชุมชนคนคลองท่อมในอดีตเป็นชุมชนโบราณสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งของภาคใต้ และเป็นที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีที่พบลูกปัดโบราณจำนวนมากที่สุดเท่าที่เคยพบในประเทศไทยในขณะนี้

ภาพที่ 25 ชุมชนคลองท่อมจุดค้นพบควนลูกปัด

บริเวณควนลูกปัดตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยและตั้งถิ่นฐานของชุมชนอยู่ไม่ห่างจากปากแม่น้ำก่อนที่จะไหลลงสู่ทะเลอันดามัน จึงเหมาะกับการติดต่อกับเรือเดินทะเลที่เข้ามาทางฝั่งทะเลตะวันตก ซึ่งผลจากการขุดค้นทางโบราณคดีพบการอยู่อาศัยของชุมชนบนเนินดินควนลูกปัด 2 ช่วงซึ่งนักโบราณคดีได้สันนิษฐานว่า ในครั้งแรกมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานบนเนินดินอย่างประปรายเป็นช่วงที่มีการเริ่มติดต่อกับชุมชนโพ้นทะเลระหว่างพุทธศตวรรษที่ 5-8 แล้วร้างไประยะหนึ่งต่อมาได้มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานครั้งใหญ่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 10-11 มีการติดต่อกับชุมชนโพ้นทะเลอย่างจริงจังและทำการค้าโดยเป็นแหล่งอุตสาหกรรมผลิตเครื่องประดับลูกปัดเป็นสินค้าออกและซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน จึงเชื่อได้ว่า ชุมชนโบราณคลองท่อมมีการติดต่อกับผู้คนในแถบอินเดียตอนใต้ตะวันออกกลางชาวโรมันในแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ชนชาติจีน ซึ่งอาจเข้ามาโดยตรงหรือผ่านทางชนชาติอื่น รวมทั้งชนชาติในดินแดนเอเชียอาคเนย์ที่อยู่ในช่วงสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ที่มีการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมกับชุมชนโพ้นทะเล เช่น ชุมชนเมืองออกแก้ว ประเทศเวียดนาม ชุมชนในมาเลเซียและอินโดนีเซีย เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าชุมชนโบราณคลองท่อมมีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนโบราณภายนอกทั้งฝั่งโลกตะวันตก

และโลกตะวันออกในฐานะเมืองท่าสำคัญที่อยู่ในเส้นทางการค้าทางทะเลสมัยโบราณ ชุมชนคลองท่อมจึงเป็นตลาดท่าเรือ แต่ชุมชนคลองท่อมไม่ได้เป็นชุมชนใหญ่ ไม่มีแหล่งทำกินไม่มีศาสนาสถานและอยู่โดดเดี่ยว

ใน พ.ศ.2542 ยังคงมีคนขุดหาลูกปัดอยู่ เพราะมีลูกค้าต้องการสั่งซื้ออยู่เสมอ มีคนมารับซื้อถึงบ้าน การขุดหาลูกปัดนั้นต้องขุดเจาะลึกประมาณ 1 เมตร หรือขุดจนถึงชั้นดินแดง คือ หมดชั้นดินคนอยู่อาศัยมาแต่โบราณจึงจะหยุด แล้วเอาดินที่ขุดได้ทั้งหมดนั้นมาละลายน้ำในถุงตาข่ายในล่อนชนิดตาละเอียดขนาดมุ้งลวด เพื่อไม่ให้ลูกปัดขนาดเล็กหลุดลอดออกไป เมื่อดินละลายน้ำกลายเป็นน้ำโคลนลวดตาตะแกรงไปแล้ว คงเหลืออยู่เฉพาะก้อนกรวดและลูกปัด จากนั้นนำไปตากแห้ง เมื่อก้อนกรวดและลูกปัดแห้งดีแล้วจึงนำมาคัดแยกกระหว่างก้อนกรวดและลูกปัดออกจากกัน ซึ่งต้องใช้ความละเอียดมากพอสมควร คล้ายกับการขุดพลอยทาง เมืองจันทบุรี และเมืองตราด

สิ่งที่มีการค้นพบบริเวณควนลูกปัด ได้แก่

1. ขวานหินขัด เศษภาชนะเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เบ้าแม่พิมพ์หล่อขวาน กับเศษหน้ากลองมโหระทึก และเศษภาชนะดินเผาสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์

ภาพที่ 26 เครื่องปั้นดินเผาที่พบบริเวณควนลูกปัด

2. ลูกปัดทุกชนิดที่ทำจากอำพัน แก้ว หิน ทองคำ และโลหะ (ตะกั่ว) แผ่นประทับตราที่มีอักษรอินเดียปัลลวะ จารึกเป็นภาษาสันสกฤต อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 10-12

3. เครื่องประดับ เช่น แหวนทองคำ แหวนสำริด แหวนโลหะ จี้ห้อยคอหินคาร์เนเลียน (รูปเทพหรือบุคคล) ต่างหู (ดีบุก ทองคำ) แหวนทองแบบโรมัน หรือทำจากหินและดินเผา รูปสัตว์ต่าง ๆ

4. ตราประทับทำด้วยดินเผา หรือหิน แม่พิมพ์ ต้มหู แหวน เบ้าหลอมโลหะ หลอมลูกปัด แผ่นหิน สลัก แผ่นเหรียญรูปคนและลวดลายต่าง ๆ ตราสวัสดิเกะ ตรารูปศรีวิชัย

5. เหรียญโลหะสำริด รูปวัว รูปเรือ รูปคน เหรียญทอง ชิ้นส่วนคันฉ่องสำริดจีน

6. แท่นหินบดยา ลูกกลิ้งหินบดยา เครื่องมือเหล็ก ก้อนแก้วกลม ก้อนดีบุก ตะกั่วหลอม

ภาพที่ 27 หินบดแป้งโบราณ

7. เครื่องมือหิน

8. เศษกระเบื้องดินเผา

ในฤดูฝนหากมีฝนตกมากบริเวณควนลูกปัดจะถูกชะหน้าดินออกและพบลูกปัดชนิดต่าง ๆ ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่จำนวนมากอยู่ทั่วไป แต่ไม่มีใครสนใจ เพราะเชื่อกันว่า หากใครนำลูกปัดมาเก็บไว้ในบ้านจะทำให้เดือดร้อน เจ็บป่วยหรือประสบความหายนะต่าง ๆ

ปริศนาควนลูกปัด

ลูกปัดเก่าแก่จำนวนมากมายที่ถูกฝังอยู่กับอดีตมานานับพัน ๆ ปีที่ควนลูกปัด ไม่มีใครรู้ได้ว่ามีที่มาอย่างไร อาจจะเป็นทรัพย์สินสมบัติล้ำค่าที่ฝังดินและถูกเผาทำลาย ฝังดินทิ้งไว้ ณ ที่แห่งนี้ตามตำนานเรื่องราวของ ขุนสาเหระ ที่เล่าขานกันไว้ว่า

...กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ยังมีเมืองหนึ่งชื่อว่า ทศถิ่นธารา ผู้ครองเมือง ชื่อ ขุนสาเหระ มีลูกสาวสวยงามชื่อ เกตุมุกดา สงบสุขและมั่งคั่งด้วยทรัพย์สินศฤงคารและขนบธรรมเนียมประเพณีมีการค้าขายทั้งทางบกและทางน้ำกับนานาประเทศ ผู้ครองเมืองเป็นที่รักใคร่ของประชาชนพลเมือง...ลูกสาวคนสวยของขุนสาเหระเกิดตั้งท้องกับคนติดตามรับใช้จนเสียศักดิ์ศรี ขุนสาเหระรู้ลึกละอายไพร่ฟ้าประชาชนจึงวางแผนออกอุบายเรียกประชุมคนใกล้ชิดบอกว่า ทรัพย์สินสมบัติมีอยู่มากมายก่ายกองไม่รู้ว่าจะเก็บรักษาอย่างไร มีคนส่งข่าวว่าเจ้าเมืองใกล้เคียงจะยกกองทัพมาโจมตีแย่งสมบัติ ขอให้ช่วยกันชุดอุโมงค์แล้วจับบุตรสาวกับชายชู้มัดขังไว้ในนั้น แล้วให้รวบรวมทรัพย์สินสมบัติทั้งหลายทั้งปวงของข้านี้เป็นของสวยงาม ประณีต มีราคา จะไม่อนุญาตให้ใครนำเอาไปได้โดยสะดวก ถ้าใครเอาไปได้ก็ด้วยความยากลำบากนำเอาไปใช้ก็ขอให้เกิดอาถรรพณ์อาเพศต่าง ๆ นานาเดือดร้อนและเหนื่อยยาก เครื่องมือเครื่องใช้ไม้สอยอื่น ๆ ก็สั่งให้ทุบทำลายนำไปฝังรวมไว้ในอุโมงค์ ญาติบริวารทั้งหลายใครจะไปอยู่ด้วยก็อนุญาตใครจะแยกไปก็อนุญาต เมืองทศถิ่นธาราจะไม่มีอีกต่อไป ทรัพย์สินสมบัติก็ฝังหมดแล้วให้จุดไฟเผาทำลายไปสิ้นแล้วอพยพเดินทางไปทางตะวันออก ไม่ปรากฏร่องรอยขุนสาเหระอีกเลย...

กล่าวโดยข้อสันนิษฐานตามนิทานพื้นบ้านว่า ขุนสาเหระได้ตั้งบ้านเมืองบริเวณควนลูกปัด เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินเงินทองประชาชนจึงเข้ามาอยู่กันจำนวนมากและมีความสุขทุกคน จึงมีการทำการค้าและมีความเจริญรุ่งเรือง กลางวันกลางคืนก็สนุกสนานรื่นเริงด้วยเสียงปี่ประโคม เจ้าเมืองมีธิดาชื่อ

เกตุมุกดาเพียงคนเดียวและเป็นหญิงสาวที่มีความสวยงามมาก ขุนสาหระจึงรักและห่วงหาเป็นอย่างมากไม่ยอมให้ธิดาไปไหนหรือพบปะกับใครธิดาของ ขุนสาหระได้รักชอบและได้เสียกับหนุ่มคนใช้ในสำนัก ทำให้ขุนสาหระเกิดความอับอายและจากความรักที่มีต่อธิดากลายเป็นความโกรธที่เป็นทวีคูณ ขุนสาหระจึงจับธิดากับชายหนุ่มซึ่งไว้ในอุโมงค์และด้วยความแค้นขุนสาหระได้ทำลายสมบัติต่าง ๆ อย่างยับเยิน พร้อมทั้งจุดไฟเผาไปพร้อมกับธิดาและชายหนุ่ม ส่งผลให้บ้านเมืองพินาศลงผู้คนจึงอพยพไปทางทิศตะวันตกจากนิทานพื้นบ้านนี้เมื่อไปยังบริเวณดังกล่าวจะพบวัตถุต่าง ๆ และหากขุดลงไปลึก ๆ จะพบว่า บริเวณนี้เหมือนเคยถูกไฟไหม้ดังเช่นเรื่องราวข้างต้น

จากเรื่องราวข้างต้นจึงสันนิษฐานได้ว่า ความลูกปัด คือ บริเวณที่ขุนสาหระเผาบ้านเผาเมือง ทบทำลายกำแพงทุกอย่างจนทรุดลงกองเป็นเนินสูงที่ริมคลองท่อม จึงหมายถึง การท่อมบ้านท่อมเมือง หรือทั้งบ้าน ทั้งเมือง ซึ่งคำว่า ท่อม อาจมาจากคำว่า ท่อม หรือทิ้งสมบัติ (ตำนานเล่าขานคลองท่อม นำมาจากหนังสือรอยลูกปัด)

อีกตำนานมีการเล่าว่า ในดินแดนสุดปลายแหลมมลายู คือ เกาะสุมาตราของพวกมลายูหรือชาว มินครใหญ่แห่งหนึ่งมีความเจริญมั่งคั่ง เกิดการแย่งชิงราชสมบัติกัน เมื่อเจ้าผู้ครองนครแห่งนั้นสิ้นพระชนม์ ขุนสาหระได้พาข้าทาสบริวารอพยพหนีภัย ขนทรัพย์สมบัติมีค่าต่าง ๆ ใส่เรือแล่นขึ้นมาทางแหลมมลายูตอนบนด้านชายฝั่งตะวันตกมาเห็นปากคลองท่อมกว้างใหญ่มีทำเลเหมาะสมที่จะหลบภัยได้ จึงพากันแล่นเรือเข้ามาจอดยังควนลูกหนึ่ง (ภายหลังเรียกว่า ควนลูกปัด) เพื่อตั้งหลักแหล่งต่อไป ขุนสาหระตั้งเมืองอยู่บริเวณควนลูกปัดได้ไม่นานถูกศัตรูยกกองเรือขึ้นมาโจมตีเพื่อแย่งชิงทรัพย์สมบัติกลับคืน ขุนสาหระหลงเหลือมีกำลังน้อยกว่าสู้ไม่ได้จึงได้อพยพบริวารหนีดินป่าไปทางตะวันออกและได้พบเชิงเขาแห่งหนึ่งเป็นที่ราบเรียบเหมาะสมที่จะตั้ง บ้านเรือนอาศัย จึงปักหลักตั้งเมืองบริเวณดังกล่าวแต่ถูกศัตรูยกกองทัพตามมาตีอีกครั้งหนึ่ง ขุนสาหระจึงอพยพโดยการล่องเรือไปตามคลองสาขาของแม่น้ำตาปีสายหนึ่งและหายสาบสูญไป สถานที่แห่งนั้นจึงเรียกว่า เขาชาวปราบ ซึ่งหมายถึง พวกชาวได้มารบขับไล่ หรือพวกชาวได้มาหักล้างล้างพงเพื่อตั้งถิ่นฐาน และคลองที่หลงเหลือล่องไปนั้นชื่อว่า คลองกุหระ กันเขตแดนระหว่างจังหวัดกระบี่กับจังหวัดนครศรีธรรมราชจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้น ตำนานพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราชกล่าวว่า พระยาศรีธรรมโศกราช (เดิมชื่อ พราหมณ์มาลี) พร้อมบ่าวไพร่ และผู้คนได้ลงเรือมาขึ้นที่ตำบลทุ่งตึก จังหวัดพังงา เมื่อพุทธศักราช 1006 ได้สร้างเมืองตะกั่วป่า แต่ยังสร้างไม่เสร็จได้ถูกข้าศึกกรุกรานและข้ามเขาศกมาทางตะวันตกเฉียงเหนือ สร้างเมืองธาราวดีขึ้นที่บ้านน้ำรอบ ต่อมาเกิดไข้ห่าอย่างรุนแรงจึงอพยพต่อไปทางตะวันตกเฉียงใต้เพื่อตั้งเมืองชั่วคราวที่เขาชาวปราบ แต่เมื่อเดินทางไปถึงได้พบไข้ห่าในบริเวณนี้ด้วยเช่นกันจึงอพยพไปตั้งเมืองเวียงสระและได้พบปัญหาจึงอพยพผู้คนไปทางฝั่งตะวันออกและตั้งถิ่นฐานบริเวณหาดทรายแก้วหรือเมืองนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน

การสิ้นสุดชุมชนโบราณคลองท่อมสันนิษฐานว่า น่าจะมาจากสภาพภูมิศาสตร์เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ไม่มีความจำเป็นหรือความเหมาะสมที่จะตั้งชุมชนต่อไป ประกอบกับการเกิดโรคระบาด (ไข้ห่า) ผู้คนล้มตายจำนวนมาก การถูกข้าศึกกรุกรานหรือกองเรือสลัดเข้าปล้นโจมตี เพราะตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลซึ่งสะดวกต่อการคมนาคม แต่ก็เป็อันตรายได้ง่ายอย่างยิ่งในการถูกโจมตีแบบไม่รู้ตัว จึงทำให้ถูกทำลายจนเสียหาย รวมทั้งการที่การค้าขายทางเรือหมดยุค ผู้คนอพยพจึงหลบหนีทิ้งเมืองจนร้างและไปสร้างเมืองในทำเลใหม่

ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของลูกปัด

ลูกปัด คือ วัตถุขนาดเล็กเป็นเม็ดที่ถูกนำมาเจาะรูให้อยู่ตรงกลางสำหรับร้อยด้ายหรือเชือก ใช้เป็นเครื่องรางหรือเครื่องประดับ ในสมัยแรก ๆ ทำจากวัตถุดิบธรรมชาติตั้งแต่ดินเผา กระดูกสัตว์ เขี้ยวสัตว์ เปลือกหอย ฟัน เมล็ดพืช ไม้ ก้อนหิน ปะการัง หิน จนกระทั่งพัฒนามาเป็นการใช้วัสดุอื่นที่คงทน มีคุณค่า และสามารถเจาะรูได้มาทำลูกปัด เช่น ทองคำ แร่ พลอย และอัญมณีมีค่าต่าง ๆ ตามมาด้วยวัตถุที่มนุษย์ทำขึ้นเอง เช่น แก้ว ตะกั่ว ดีบุก สำริด และที่ทำจากสารสังเคราะห์ เช่น พลาสติกและเรซินที่มีสีสันท่าง ๆ นำมาขัด ฝน บั่น หรือหลอมเป็นรูปทรงต่าง ๆ แล้วเจาะรูร้อย ลูกปัดจึงเป็นวัตถุที่มนุษย์ทำขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ จนกลายเป็นลูกปัดประเภทต่าง ๆ อาทิ ลูกปัดดินเผา ลูกปัดกระดูกสัตว์ เปลือกหอย

ลูกปัดโลหะ สำริด ทอง ลูกปัดแก้วที่ผลิตจากแร่ต่าง ๆ ลูกปัดหิน และแร่หิน เช่น หินคาร์เนเลียน (Carnelian) หินโมรา (Agate) หินเจสเปอร์ (Jesper) หินออนิกซ์ (Onyx) หินคาลซิโดนี (Chalcedony) หินเขียวหนุมาน (Guartz) ลูกปัดหลายประเภทนี้มีหลักฐานยืนยันว่า ได้นำมาใช้กันมาหลายพันหลายหมื่นปี และยังเป็นที่ยอมรับมาจนถึงทุกวันนี้ จนเกิดลูกปัดที่มีรูปทรงและสีสันหลากหลาย

ภาพที่ 28 ลูกปัดโลหะ

ลูกปัดถูกใช้เป็นหลักฐานทางโบราณคดีตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีการขุดพบลูกปัดทั่วโลกในแหล่งอารยธรรมโบราณทั้งในโลกตะวันออกและโลกตะวันตก ลูกปัดจึงเป็นหลักฐานสำคัญที่บ่งบอกถึงเรื่องราวทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การค้า ความเชื่อและศาสนา การค้นพบลูกปัดชนิดเดียวกันอยู่ในดินแดนที่ห่างไกลกันคนละซีกโลกจึงเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้คน ชุมชน ผ่านเส้นทางการค้า การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและเทคโนโลยีระหว่างชุมชนโบราณต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

สำหรับประเทศไทยเชื่อว่า มีการพบลูกปัดตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ หรือในพุทธศตวรรษที่ 6-7 สมัยอาณาจักรทวารวดีและอาณาจักรศรีวิชัย แหล่งลูกปัดที่พบมีอยู่ทั่วประเทศทั้งภาคเหนือในจังหวัดลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดนครราชสีมา ภาคกลางในจังหวัดลพบุรี จังหวัด

กาญจนบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครนายก และจังหวัดปราจีนบุรีรวมทั้งภาคใต้ในจังหวัดกระบี่จังหวัดพังงาและจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยลูกปัดที่พบน่าจะมีการนำเข้ามาจากประเทศอินเดีย และอาณาจักรโรมันตั้งแต่ 3,000 ปีมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าในอดีตพื้นที่ที่มีลูกปัดบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์เป็นศูนย์รวมการค้า เป็นท่าเรือที่มั่งคั่ง

ลูกปัดถูกนำมาใช้ประโยชน์หลายอย่าง คือ เป็นเครื่องประดับตกแต่งร่างกายเพื่อความสวยงาม เป็นสิ่งกำหนดฐานะของผู้สวมใส่ เป็นเครื่องรางของขลังเพื่อปกป้องคุ้มครองอันตรายและให้โชคลาภ เป็นเครื่องมือในการรักษาโรค ช่วยในการถอนอมสยาตา รักษาโรคปวดท้อง ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นสินค้า รวมถึงใช้เป็นเงินตราแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนเพราะมีขนาดที่เหมาะสมและง่ายต่อการนำติดตัวไปยังที่ต่าง ๆ สำหรับแหล่งที่มีการผลิตลูกปัดแก้วโบราณที่สำคัญ คือ อียิปต์ (Egypt) โรมัน (Roman) และกลุ่มประเทศอิสลามทางตะวันออกกลาง (Islamic influenced Eastern Mediterranean) ซึ่งวัตถุที่นำมาทำลูกปัด คือ ซิลิกา สัมฤทธิ์ปูนปั้น นำมาทำเป็นลูกปัด กาลิโดต่างหู ขวด กระปุก ตลับ และภาชนะต่าง ๆ ลูกปัดมีลักษณะและสีที่แตกต่างกันแล้วแต่ความเชื่อของคนที่ทำในสมัยโบราณ ซึ่งเท่าที่พบเห็นมีมากกว่า 20 สี และมีความเชื่อว่า ถ้าผู้ใดได้ครอบครองไม่ว่าจะเป็นสีอะไรหรือมีลักษณะใด ผู้นั้นจะไม่ตกทุกข์ได้ยาก และแคล้วคลาดจากภัยพิบัติอันตรายทั้งปวง เช่น

1. สีฟ้า เชื่อว่าในอดีตชาติเป็นผู้มีวาสนาสูง
2. สีเหลือง เชื่อว่าเป็นเมตตามหานิยม มีเสน่ห์ มีมานะ ค้าขายดี
3. สีน้ำเงิน เชื่อว่าส่งเสริมวาสนา ทำให้ร่ำรวย
4. สีอิฐมันปู เชื่อว่าอยู่ยงคงกระพันจากเครื่องศาสตราวุธและเขี้ยวงา
5. สีดำ เชื่อว่าป้องกันภูติผีปีศาจ โรคระบาด เขี้ยวงา และไสยศาสตร์
6. สีเขียวหยก เชื่อว่านำเงินทองและสิ่งของเข้าบ้านของตนมิได้ขาด

ทั้งเป็นมหามงคลอันอุดม

7. สีขาวใสแก้ว หรือสีขาวหยาดน้ำค้าง เปรียบประดุจเพชรน้ำหนึ่ง ผู้ใช้ผิวพรรณผ่องใส ป้องกันหญิงขายเจ้าชู้

8. สีขาวกำไลหยก เชื่อว่าอายุยืนขวัญยืนสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บไม่ไข้ใด ๆ
 9. แสลงหลายสี เชื่อว่าดีดชาติเคยเป็นผู้ดีมาก่อน
 10. แสลงพื้นเพื่อง เชื่อว่าป้องกันสามิและภรรยาผีคู่ และป้องกันการเล่นพนัน
 11. แสลงขนแม่น เชื่อว่าป้องกันหอกดาบ ทำให้เก่งในการชกมวย และการพนันต่าง ๆ
 12. แสลงหัวดำ เชื่อว่าเมื่ออธิษฐานจะทำให้ไหวพริบดี รู้เท่าทันคน
 13. อำพันทองเม็ดเดี่ยว เชื่อว่าออมไว้จะไม่หิวน้ำ อยู่ยงคงกระพัน
- ดูดพิษงูต่าง ๆ ได้
14. อำพันทองเป็นปล้อง เชื่อว่าป้องกันโรคนี้่ว ไตพิการ ตับขึ้นปอดขึ้น
 15. หยกสีเขียวอมเลือด เชื่อว่าป้องกันภูตผี ตาแดงตาต้อ น้ำตาไหล
 16. สีส้มหรือทับทิม เชื่อว่าเลื่อนยศบรรดาศักดิ์ เป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไปมีเมตตามหานิยม

ภาพที่ 29 ลูกปัดเม็ดส้ม

17. สิบสุราคำ เชื่อว่าเทวดาปกป้อง

18. สีมรกตและแดงเข้ม เชื่อว่ามีอำนาจตั้งพระยาราชสีห์ ผู้ร้ายคนพาลไม่กล้ากลาย

19. สีม่วง เชื่อว่ามีคนสงสาร ส่งเสริมบารมีของเราให้สูงส่งขึ้นไป

ลูกปัดยังมีลักษณะต่าง ๆ เช่น ลายแทงสวรรค์ หรือกุญแจสวรรค์ หรือกุญแจเทพ มีลักษณะเป็นรูปคางคาว หรือคนจีนเรียกว่า ฮก เป็นสัตว์ที่วิเศษ บินได้ เดินได้ และอายุยืนในใครที่ได้ครอบครองถือเป็นมหามงคลเกี่ยวกับโชคลาภและบางชิ้นมีการเขียนหรือแกะเป็นภาษาปัลลวะและภาษาสันสกฤตอยู่บนลูกปัด เป็นภาษาที่อยู่ในสมัยอาณาจักรศรีวิชัย เช่น คำว่า ทาตวย แปลว่า ควรให้ สมควรให้ จงให้และอาจารย์แก้ว วีรประจักษ์ ปรากฏทางโบราณคดีได้ให้ความหมายตามที่พบในประโยคว่า ศรมมโน ที่พักอาศัย พิทักษ์รักษา รุชโซ ทำลาย ทาตวิ สมควรให้ วีรเพนตรสยิ เหล่ากอผู้กล้าหาญควรให้ผ่านได้ อปรลสนสย ห้ามเคลื่อนย้าย เปรูมา บาดันกัล หินของเปรูมาตัน หรือทั้งประโยคอาจตีความได้ว่า ความสุข เบิกบานใจ พิทักษ์รักษาที่อยู่ อาศัยเจ้า เมืองธมนครา ยินดีต้อนรับ อารักษา ราชอาคันตุกะ ด้วยความยินดี ด้วยการให้ที่พักและรักษาความปลอดภัยให้อย่างดี เป็นต้น ตราประทับเหล่านี้จึงน่าจะใช้สำหรับการติดต่อค้าขายหรือให้สิทธิ์ในการกระทำบางสิ่งบางอย่างในเชิงอนุมัติหรือผ่านได้ เป็นต้น สำหรับลูกปัดที่พบในอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีลักษณะเป็นมังกร ทำจากหยกขาว แกะเป็นตัวมังกร สัญลักษณ์ของฮ่องเต้ เป็นเครื่องรางนำโชคของพระราชา หรือจักรพรรดิ มีอำนาจเรื่องอำนาจ บารมี และบรรดาศักดิ์

ลูกปิดภาคใต้บนเส้นทางข้ามคาบสมุทรมลายู

จากลักษณะภูมิศาสตร์ภาคใต้ของประเทศไทย เป็นที่แหลมยื่นไปในทะเลเหมือนกำแพงธรรมชาติกั้นระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้ภาคใต้กลายเป็นจุดปะทะของเส้นทางการเดินเรือตามแนวชายฝั่งทะเลอันดามัน และฝั่งทะเลอ่าวไทย ทำให้ปรากฏแหล่งโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายทางทะเลอยู่เป็นระยะ ตั้งแต่จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา และกระบี่ จังหวัดทั้งหมดเหล่านี้ได้กลายเป็นสถานที่ตั้งเมืองท่าสำคัญเมื่อประมาณ 2,000-1,000 ปีมาแล้ว พ่อค้าจากต่างแดนได้มุ่งหน้าเดินเรือมายังเมืองท่าต่าง ๆ เพื่อจอดพักเรือและขนถ่ายสินค้าลัดข้ามคาบสมุทรโดยมิได้เดินเรืออ้อมแหลมมลายู สินค้าสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นที่นิยมทั้งทางซีกโลกตะวันตกและตะวันออกในยุคนั้น ได้แก่ ลูกปัด จึงทำให้พบหลักฐานการกระจายตัวของลูกปัดตามเมืองท่าเรือหรือสถานีการค้าต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

เส้นทางข้ามคาบสมุทรได้มีนักวิชาการเสนอไว้จำนวนหลายเส้นทาง แต่หากจะอธิบายถึงการใช้เส้นทางดังกล่าวแล้วจำเป็นจะต้องมีหลักฐานทางโบราณคดีรองรับที่เป็นเมืองท่าซึ่งอยู่ร่วมสมัยเดียวกันในฝั่งทะเลทั้ง 2 ด้าน เช่น เส้นทางข้ามคาบสมุทรสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ เส้นบนสุดจะอยู่บริเวณคอคอดกระซึ่งเป็นส่วนแคบที่สุดของแหลมมลายูโดยมีแหล่งโบราณคดีปากจั่น จังหวัดระนองอยู่ด้านฝั่งทะเลอันดามัน ในขณะที่เขาสามแก้ว จังหวัดชุมพรอยู่ด้านฝั่งทะเลอ่าวไทย โดยมีลูกปัดเป็นหลักฐานให้เห็นความเชื่อมโยงถึงกันพัฒนาการของเส้นทางข้ามคาบสมุทรในระยะต่อมามีความชัดเจนมากในสมัยศรีวิชัย ได้แก่ เส้นทางตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอนที่ทุ่งตึก จังหวัดพังงา และแหลมโพธิ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเมืองท่าที่อยู่คนละด้านทั้งสองแห่งพบหลักฐานทางโบราณคดีเหมือนกันโดยเฉพาะลูกปัดแก้วหลายสีที่มีความสวยงามโดดเด่นเป็นพิเศษต่างจากสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์

สำหรับคลองท่อมมีความเป็นไปได้อย่างมากว่า เคยใช้เป็นเส้นทางข้ามคาบสมุทรด้วย โดยสามารถเดินทางไปได้ทั้งอ่าวบ้านดอนและนครศรีธรรมราช

แต่ชุมชนทั้งที่อ่าวบ้านดอนและนครศรีธรรมราชกลับมีอายุที่ชัดเจนหลังสมัยศรีวิชัยลงมา การใช้อายุสมัยเพื่ออธิบายถึงการใช้เป็นเส้นทางข้ามคาบสมุทรระหว่างคลองท่อมกับเมืองท่าด้านฝั่งทะเลอ่าวไทยปัจจุบันจึงยังไม่ใช่เป็นที่รับรองกันมากนัก แต่ในอนาคตหากพบโบราณวัตถุในสมัยราชวงศ์อันของจีน หรือจื๋อบุคคลแบบโรมัน รวมทั้งลูกปัดแก้วและหินในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์เหมือนที่คลองท่อม จะทำให้ภาพการใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรเส้นนี้ชัดเจนขึ้น

แหล่งลูกปัดสำคัญในภาคใต้

1. แหล่งโบราณคดีเขาศรีวิชัย (เขาพระนารายณ์) ตั้งอยู่หมู่ 1 บ้านหัวเขา ตำบลเขาศรีวิชัย อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในชุมชนโบราณพุนพิน เป็นชุมชนโบราณขนาดใหญ่ที่อยู่ในเส้นทางข้ามคาบสมุทรตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน มีการติดต่อกับชุมชนภายนอกหรือชุมชนฝั่งทะเล โดยใช้เส้นทางตามแม่น้ำพุมดวงและแม่น้ำตาปี ปรากฏหลักฐานการติดต่อและรับวัฒนธรรมจากอินเดียทั้งด้านการค้าและลัทธิศาสนาทั้งฮินดูและพุทธศาสนาพบการกระจายตัวของหลักฐานทางโบราณคดีทั้งในบริเวณบนเขาศรีวิชัยและพื้นที่ราบโดยรอบบนยอดเขาพบโบราณสถาน 8 แห่ง พบเทวรูปและชิ้นส่วนองค์พระวิฆณุ ฐานรูปเคารพ และชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมหิน ซึ่งเป็นหลักฐานการสร้างศาสนสถานฮินดู นอกจากนั้นยังพบเครื่องถ้วยจีน ภาชนะ และเครื่องสำริด พระพิมพ์และสลุบจำลองดินเผา รวมทั้งลูกปัดชนิดและขนาดต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วไปจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นลูกปัดแก้วสีเขียวและสีต่าง ๆ ลูกปัดหินสีมีค่าพบในปริมาณไม่มากเป็นหินอาเกต หินควอตซ์ คาร์เนเลียน และลูกปัดทองคำ ซึ่งลูกปัดเหล่านี้คล้ายคลึงกับลูกปัดที่พบที่แหลมโพธิ์คลองท่อมและแหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดีในภาคกลางของประเทศไทย

2. แหล่งโบราณคดีควนพุนพิน (ควนท่าข้ามหรือควนสรณมณ) ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี บริเวณจุดบรรจบกันของแม่น้ำพุมดวงและแม่น้ำตาปี เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่อยู่ในเส้นทางข้ามคาบสมุทรตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน โดยชุมชนนี้อาจเป็นทั้งจุดหมายของการเดินทางและเป็น

จุดแวะพักไปด้วยในตัว โบราณวัตถุที่พบจากการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดี แสดงถึงการติดต่อทางวัฒนธรรมกับชุมชนที่อยู่ภายนอกทั้งอินเดีย จีน และ ตะวันออกกลาง พบร่องรอยของการตั้งศาสนสถานก่อด้วยอิฐ 2 แห่ง และโบราณวัตถุ ได้แก่ พระโพธิสัตว์สำริด พระพิมพ์ดินดิบ สลุปจำลองดินเผา ซึ่งเป็นการรับ คตินิยมตามพุทธศาสนา ลัทธิมหายานต่อจากเขาศรีวิชัยที่พบหลักฐานทางศาสนา อื่นได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังพบเครื่องถ้วยจีน เหรียญเงินอาหรับ พร้อมทั้ง ลูกปัด ซึ่งอาจเป็นสินค้าสำคัญอย่างหนึ่งที่มีการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกันใน ชุมชน

3. แหล่งโบราณคดีท่าชนะ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลวัง อำเภوتاชนะ จังหวัด สุราษฎร์ธานี ในอดีต คือ ชุมชนโบราณท่าชนะซึ่งเป็นชุมชนสมัยแรกเริ่ม ประวัติศาสตร์ ปรากฏหลักฐานว่ามีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน ต่างแดนซึ่งอยู่ใน เส้นทางเดินเรือทางฝั่งตะวันออกโดยตรง ได้แก่ จีน เวียดนาม เขมร และติดต่อกับชุมชนเพื่อนบ้าน เช่น ชุมชนโบราณไชยา ตลอดจนอาจติดต่อกับชุมชนโบราณ ตะกั่วป่าด้วยจึงอาจรับวัฒนธรรมอินเดียโดยตรงหรือผ่านชุมชนเพื่อนบ้านเช่นเดียวกับเมืองท่าอื่น ๆ อีกทั้งรับลัทธิศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาเข้ามาเป็นศาสนา ประจำชุมชน

ลูกปัดที่เด่นที่สุดของท่าชนะ คือ กลุ่มลูกปัดแก้วและหิน ซึ่งตัดแกะและ ขัดเป็นรูปทรงต่าง ๆ กลุ่มลูกปัดมณฑลนานาชนิด เช่น ลูกปัดทรงคล้ายผลมะม่วง ทำจากคาร์เนเลียน และอเมทิสต์ ลูกปัดรูปสัตว์มีทั้งลูกปัดแก้วและหิน ลูกปัดตรี รัตนะทำจากอเมทิสต์และหินน้ำค้าง ทรายประทับที่มีอักษรอักขรพราหมณ์ทำจาก หินน้ำค้างขนาดเล็ก หัวแหวนแกะเป็นรูปเทพโรมัน รูปใบหน้าคน รูปสัตว์ ลูกปัด อินโดแปซิฟิกมีจำนวนมากหลากหลายสีหลายขนาด แต่ลูกปัดที่ไม่พบในแหล่ง อื่นเลย คือ ลูกปัดแก้วน้ำเคลือบมีลักษณะคล้ายเม็ดทรายหลอมเกาะกันเป็นก้อน สีฟ้าอมเขียว การกำหนดอายุแหล่งโบราณคดีท่าชนะจากโบราณวัตถุที่พบโดย เฉพาะภาชนะดินเผา รูแลตต์แวร์ น่าจะมีอายุประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว

4. แหล่งโบราณคดีแหลมโพธิ์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลพุมเรียง อำเภอยาไชย จังหวัดสุราษฎร์ธานี บริเวณแหลมโพธิ์เป็นสันทรายขนาดใหญ่มีคลองพุมเรียงไหลผ่าน เคยมีการสำรวจพบซากเรือและโบราณวัตถุต่าง ๆ โดยเฉพาะเศษเครื่องถ้วยจีนเป็นจำนวนมากแสดงว่า บริเวณนี้เหมาะสำหรับการเป็นที่พักจอดพักเรือของชนชาติต่าง ๆ เพื่อการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับเมืองโบราณไชยาและชุมชนที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่ แหลมโพธิ์เป็นท่าเรือสำคัญทางฝั่งทะเลอ่าวไทย เป็นเส้นทางใช้ขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรระหว่างตะกั่วป่ากับอ่าวบ้านดอน โดยมีแหล่งโบราณคดีทุ่งตึกเป็นเมืองท่าด้านฝั่งทะเลอันดามัน ทำให้เมืองท่าทั้ง 2 แห่งพบโบราณวัตถุเหมือนกัน เช่น ลูกปัด เครื่องถ้วยเปอร์เซีย ภาชนะแก้ว และเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถัง ลูกปัดสำคัญที่พบ ได้แก่ ลูกปัดแก้วหลายสี มีสีสันลวดลายสวยงาม เช่น ลูกปัดมีตา ลายตาหมากรุก ลายเป็น ร้วสีต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นลูกปัดแก้วสีเขียว ลูกปัดเคลือบทองหรืออำพันทองลูกปัดหินไม่พบมากนักและไม่โดดเด่นเหมือนลูกปัดแก้ว จากโบราณวัตถุที่พบแสดงให้เห็นว่า แหลมโพธิ์เป็นเมืองท่าการค้าสำคัญ บนเส้นทางสายไหมทางทะเลในสมัยศรีวิชัย มีอายุระหว่างประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-16

5. แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง ประกอบด้วย แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง และแหล่งโบราณคดีใกล้เคียง ได้แก่ บ้านบางกล้วยนอกและเขากกล้วย (บางคลัก) ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสูขสธาราญ จังหวัดระนอง จากหลักฐานการขุดค้นทางโบราณคดีรวมถึงโบราณวัตถุที่ชาวบ้านขุดพบสันนิษฐานได้ว่า กลุ่มแหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีอายุประมาณ 1,300-1,500 ปีมาแล้ว โดยเป็นกลุ่มเมืองท่าสำคัญในยุคแรก ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการติดต่อแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมกับอินเดียอย่างใกล้ชิด ทำให้พบโบราณวัตถุที่นำเข้ามาจากอินเดียจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบสินค้าของโรมันที่คนอินเดียอาจนำเข้ามา เนื่องจากโรมันได้เข้ามาตั้งสถานีการค้าอยู่ทางภาคใต้ของอินเดีย และในช่วงตอนปลายมีการติดต่อกับดินแดนแถบอ่าวเปอร์เซีย ด้วยแหล่งโบราณคดีแห่งนี้จึงเป็นแหล่งผลิตลูกปัดที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งของประเทศไทยร่วมสมัยกับแหล่งโบราณคดีคลองท่อม

จังหวัดกระบี่ ในพื้นที่แถบนี้พบทั้งลูกปัดแก้วและหินเป็นจำนวนมาก ลูกปัดแก้วที่พบส่วนใหญ่เป็นลูกปัดอินโดแปซิฟิก ลูกปัดหินส่วนใหญ่พบหินคาร์เนเลียนและหินออสเกต ส่วนหลักฐานที่แสดงว่าเป็นแหล่งผลิตลูกปัด ได้แก่ ก้อนแก้ว หิน วัตถุดิบในการทำลูกปัด ลูกปัดแก้วที่ถูกหลอมรวมกันเป็นก้อน และลูกปัดหินที่ยังทำไม่เสร็จ ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบลูกปัดทองคำ ตรีรัตนทองคำ และโบราณวัตถุสำคัญ เช่น สิ่งในท่าคู้ชาหน้าท่าจากหินควอทซ์ จี๋หรือหัวแหวนสลักเป็นรูปสัตว์และรูปบุคคลแบบโรมันทำจากแผ่นหินคาร์เนเลียนภาชนะดินเผารูแลตต์แวร์จากอินเดีย และเครื่องถ้วยจากเปอร์เซีย

6. แหล่งโบราณคดีกะเปอร์ (วัดปทุมธาราราม) ตั้งอยู่ภายในพื้นที่วัดปทุมธาราราม เขตตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูงมีคลองกะเปอร์ไหลผ่านและออกสู่ทะเลอันดามัน จากการขุดค้นทางโบราณคดีพบว่า พื้นที่บริเวณนี้เคยมีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เริ่มรู้จักการทำเกษตรกรรม โดยเปลี่ยนจากสังคมแบบเก็บของป่าล่าสัตว์ เดิมทีอยู่อาศัยภายในถ้ำมาอยู่ในที่ราบใกล้คลองหรือแม่น้ำ จนถึงสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ที่พบหลักฐานการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียทั้งลูกปัดแก้วและหินรวมถึงภาชนะดินเผาด้วย แหล่งโบราณคดีกะเปอร์จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากพบหลักฐานที่แสดงให้เห็นลำดับพัฒนาการของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์จนเข้าสู่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ในภาคใต้ที่มีอายุประมาณ 2,000-3,000 ปีมาแล้ว

ลูกปัดที่พบในแหล่งกะเปอร์ส่วนใหญ่เป็นลูกปัดแก้วสีเขียวขนาดเล็กหรือลูกปัดอินโดแปซิฟิก พบมากทั้งทรงกลมและทรงกระบอกสั้น ส่วนลูกปัดหินพบทั้งหินคาร์เนเลียนทรงกลม และลูกปัดหินเมทิสต์ และควอทซ์ขนาดกลาง มีรูปทรงพิเศษ พบก้อนแก้ว เศษแก้ว ลูกปัดทองคำ และเศษทองคำจำนวนไม่มาก นอกจากนี้ยังพบโบราณวัตถุสำคัญอื่น ๆ ได้แก่ ชิ้นส่วนขาและเศษภาชนะดินเผาของหม้อสามขาในช่วงเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐาน ต่อมาได้พบเศษภาชนะพื้นเมืองซึ่งอาจนำเข้ามาจากอินเดียจึงสันนิษฐานได้ว่าอาจมีอายุร่วมสมัยเดียวกับลูกปัดที่พบซึ่งเป็นยุคแรกเริ่มของการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมกับอินเดียเมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว

7. แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว ตั้งอยู่บนเนินเขาสามแก้ว ในพื้นที่หมู่ 1 ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร มีคลองท่าตะเภาไหลผ่านทางทิศตะวันออกไปสู่ทะเลอ่าวไทยเป็นเส้นทางน้ำที่ปรากฏร่องรอยว่า ในอดีตสามารถใช้เป็นเส้นทางเดินเรือออกสู่ทะเลได้ และพบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ สันนิษฐานกันว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้อาจเป็นที่ตั้งของสถานีการค้าในอดีตและเป็นเมืองท่าโบราณในเส้นทางข้ามคาบสมุทรที่สำคัญโดยเชื่อมโยงกับแหล่งโบราณคดีปากจั่น จังหวัดระนองที่อยู่ด้านชายฝั่งทะเลอันดามัน

จากการสำรวจและขุดค้นพบหลักฐานสำคัญ เช่น กลองมโหระทึก เครื่องมือเหล็ก สำริด ภาชนะ ดินเผา รวมทั้งลูกปัด และเครื่องประดับจำนวนมาก เช่น กำไล แก้ว แหวน ลูกปัดที่พบส่วนใหญ่เป็นลูกปัดหินคาร์เนเลียนและอาเกตรูปทรงแปดเหลี่ยม ลูกปัดทองคำพบเป็นจำนวนมากและหลากหลายกว่าแหล่งอื่น ๆ ในขณะที่ลูกปัดแก้วพบไม่มากนัก จุดเด่นของลูกปัดที่พบ คือ มีการเขียนลายผสมลายสวัสดิกะ ลูกปัดรูปตรี รัตนกะ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาอินเดียสมัยโบราณ นอกจากนี้ยังพบตราประทับแกะสลักอักษรโบราณ เศษแก้วหลอมหินและวัตถุดิบที่มีรอยขัดแต่ง

ภาพที่ 30 เครื่องประดับที่แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว

พื้นที่เขาสามแก้วจึงน่าจะเป็นแหล่งผลิตลูกปัดและเครื่องประดับเพื่อตอบสนองคนในชุมชนรวมถึงสินค้าขายให้ชุมชนอื่น ๆ ด้วย และเป็นพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจากอินเดียในยุคแรกเริ่มที่พุทธศาสนา เริ่มเผยแผ่เข้ามาในประเทศไทยเมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว

8. แหล่งโบราณคดีปากจั่น ตั้งอยู่ตำบลปากจั่น อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบ มีคลองหลักและคลองจั่นไหลผ่านทางด้านตะวันตกติดกับคลองกระบุรีสามารถเดินทางไปมาออกสู่ทะเลอันดามันได้อย่างสะดวก ชุมชนโบราณแห่งนี้ตั้งอยู่ในบริเวณทางรถไฟเก่าของทหารญี่ปุ่น สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ตัดผ่าน มีการสำรวจพบลูกปัดและโบราณวัตถุสำคัญกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณ แนวคันดินรางรถไฟโบราณ และจากการขุดค้นทางโบราณคดี ได้พบลูกปัดอินโดแปซิฟิกเป็นจำนวนมาก ลูกปัดหินคาร์เนเลียนและอาเกต ลูกปัดทองคำ และลูกปัดที่อยู่ในสภาพไม่สมบูรณ์ เศษแก้วหรือหินที่ใช้ในการผลิตลูกปัด ส่วนโบราณวัตถุอื่น ๆ ที่พบ ได้แก่ ชิ้นส่วนกำไลแก้ว เครื่องมือโลหะ เศษภาชนะดินเผาแบบรูเล็ตต์ซึ่งเป็นภาชนะนำเข้าจากอินเดีย และเศษเครื่องถ้วยจากเมืองจีนในยุคหลัง

จากหลักฐานที่ค้นพบสันนิษฐานได้ว่า ชุมชนโบราณปากจั่นมีการติดต่อกับค้าขายกับดินแดนตะวันตกกับอินเดียและดินแดนตะวันออกกับจีนและเป็นชุมชนหนึ่งในดินแดนคาบสมุทรภาคใต้ที่ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้า ตำแหน่งของแหล่งโบราณคดีปากจั่นตั้งอยู่บริเวณคอคอดกระหรือส่วนที่แคบที่สุดของแหลมมลายูสามารถใช้เป็นเส้นทางลัดไปยังฝั่งทะเลอ่าวไทยได้โดยมีเขาสามแก้วเป็นเมืองท่าด่านนี้ ดังนั้นจึงเป็นเส้นทางข้ามคาบสมุทรที่มีแหล่งโบราณคดีรองรับทั้ง 2 ด้าน แหล่งโบราณคดีปากจั่นจึงน่าจะมีอายุร่วมสมัยกับเขาสามแก้ว คือ อายุประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว

9. แหล่งโบราณคดีนางย่อน ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านกลาง ตำบลกระ อำเภอกะบุรี จังหวัดพังงา จากการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีในยุคสมัยต่าง ๆ ของอำเภอกะบุรีพบว่า เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณอีกแห่งหนึ่งของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน นักโบราณคดีในอดีตได้กำหนดอายุสมัยของแหล่งโบราณคดีนางย่อนว่า อยู่ในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์จากโบราณวัตถุที่พบ ได้แก่ เครื่องประดับทำด้วยหินและแร่ประกอบหิน เช่น กำไลหิน ลูกปัดหิน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือและเครื่องใช้ทำด้วยสำริดและเหล็ก

เมื่อ พ.ศ.2551 สำนักศิลปากรที่ 15 ภูเก็ตได้มีการดำเนินการสำรวจและขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีนางย่อน เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกับแหล่งโบราณคดีชายฝั่งทะเลอันดามันแหล่งอื่น ๆ พบร่องรอยการอยู่อาศัยที่มีความต่อเนื่องตั้งแต่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ในราวพุทธศตวรรษที่ 5 ไปจนถึงพุทธศตวรรษที่ 13-14 โดยพบหลักฐานทั้งลูกปัดและโบราณวัตถุสำคัญต่าง ๆ ลูกปัดที่พบส่วนใหญ่เป็นลูกปัดแก้วสีเขียว หรือลูกปัดอินโดแปซิฟิก พบมากบริเวณเมืองท่าชายฝั่งทะเลโบราณที่พบข้างเป็นลูกปัดแก้วหลายสี และลูกปัดอำพันทองซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าแหล่งอื่น ลูกปัดจากหินคาร์เนเลียนและหินอาเกต ลูกปัดทองและเศษแผ่นทองก้อนแก้วและเศษแก้วหลากหลายสี จี้หรือหัวแหวนแกะสลัก ภาชนะดินเผาพื้นเมือง นอกจากนี้ยังพบภาชนะดินเผาจากเปอร์เซียและเศษชิ้นส่วนภาชนะดินเผาสมัยราชวงศ์ถัง แสดงให้เห็นถึงการติดต่อกับชุมชนต่างชาติจากโพ้นทะเลและเมื่อเปรียบเทียบกับหลักฐานทางโบราณวัตถุที่พบในพื้นที่นางย่อนน่าจะมีอายุสมัยร่วมกับแหล่งโบราณคดีในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ เช่น เขาสามแก้ว ภูเขาทอง คลองท่อม ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยศรีวิชัย เช่น ท่งตึก และแหลมโพธิ์ เป็นต้น

10. แหล่งโบราณคดีท่งตึก ตั้งอยู่ที่บ้านท่งตึก หมู่ 3 ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา จากตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และหลักฐานทางโบราณคดีที่พบได้ปรากฏชัดว่า ในยุคโบราณท่งตึกเป็นเมืองท่าที่อยู่ในเส้นทางขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรระหว่างฝั่งทะเลอันดามันกับฝั่งอ่าวไทยหรือเส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทรสายตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน เมืองท่าแห่งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าทางทะเลของโลยุคโบราณที่เรียกว่า เส้นทางสายไหมทางทะเลในสมัยศรีวิชัย มีอายุระหว่างประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-16 โดยเป็นจุดเชื่อมโยงการค้าจากยุโรปตะวันตกผ่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลแดงไปยังอินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่ดินแดนด้านทิศตะวันออกที่มีจีนเป็นตลาดการค้าสำคัญ

โบราณวัตถุที่พบมีความหลากหลายและถือว่าเป็นสินค้าชั้นดี ได้แก่ ลูกปัดแก้วที่มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและขนาดที่ต้องใช้เทคนิคขั้นสูงในการผลิตซึ่งน่าจะมีแหล่งผลิตจากตะวันออกกลางและอินเดียโดยเฉพาะลูกปัดแก้วหลายสี

ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก และมีลวดลายสวยที่สุดในประเทศไทย เช่น ลูกปัดแบบมี
ตาลายตาหมากรุก ลายเป็นริ้วสีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นลูกปัดแก้วสีเขียว หรือลูกปัด
อินโดแปซิฟิก ลูกปัดแก้ว เคลือบทองหรืออำพันทอง ส่วนลูกปัดหินพบเพียงเล็ก
น้อย ส่วนโบราณวัตถุอื่น ๆ พบภาชนะแก้วเขียนสี เครื่องถ้วยเคลือบสีฟ้าของ
เปอร์เซีย เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถังที่สำคัญ คือ การพบโบราณสถานที่เป็น
ศาสนาสถานจำนวนหลายแห่ง พบโบราณวัตถุ เช่น เทวรูปพระคเณศวร พระพุท
ธูป พระพิมพ์ดินเผา เหรียญสำริดของอินเดีย เครื่องประดับทองคำ จึงแสดงว่า
เมืองท่าแห่งนี้เจริญขึ้นภายใต้ความหลากหลายทั้งด้านการค้าและวัฒนธรรมจาก
การติดต่อกับดินแดนโพ้นทะเลอย่างกว้างขวาง

11. แหล่งโบราณคดีคลองท่อม ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 2 บ้านควนลูกปัด ตำบล
คลองท่อมใต้ อำเภอกลองท่อม จังหวัดกระบี่ ติดถนนเพชรเกษมช่วงกระบี่-ตรัง
ห่างจากที่ว่าการอำเภอกลองท่อมไปทางทิศใต้ประมาณ 1 กิโลเมตร พื้นที่แหล่ง
โบราณคดีแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ด้านทิศตะวันออกและพื้นที่ด้านทิศตะวันตก
โดยมีคลองท่อมเป็นเส้นแบ่งเขตพื้นที่ด้านทิศตะวันออกมีลักษณะเป็นควนหรือเนิน
ชาวบ้านเรียกกันว่า ควนลูกปัด ส่วนทางด้านทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นเนินดิน
เช่นเดียวกัน อยู่ติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม แหล่งโบราณคดี
คลองท่อมตั้งอยู่บนที่ราบห่างจากทะเลอันดามันประมาณ 15-20 กิโลเมตร
สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 10 เมตร มีลำห้วยพลูไหลผ่านทางทิศใต้ และ
ลำคลองท่อมไหลผ่านเนินทางทิศตะวันตกออกสู่ทะเลอันดามัน สภาพปัจจุบัน
เป็นที่ดินที่อยู่ในความครอบครองของเอกชน จึงมีการใช้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและทำ
การเกษตร ปลูกพืชไร่ เช่น สวนยางพารา สวนปาล์ม ในอดีตมีนักโบราณคดีได้เข้ามา
สำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีครั้งล่าสุดใน พ.ศ.2551 พบร่องรอยการบวมนและ
ทำลายชั้นดินโดยการลักลอบขุดหาลูกปัดและการถากถางเพื่อการเพาะปลูก
เป็นจำนวนมาก

จากการศึกษาเปรียบเทียบโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบและที่มีการจัดแสดงอยู่
ภายในพิพิธภัณฑสถานคลองท่อมรวมถึงโบราณวัตถุที่อยู่ในความครอบครอง
เอกชนบางส่วนสันนิษฐานได้ว่า แหล่งโบราณคดีคลองท่อม หรือควนลูกปัดนี้มี

การตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ มีความเจริญจากการติดต่อค้าขายกับชุมชนโพ้นทะเลในราวพุทธศตวรรษที่ 5 เป็นต้นมา มีการอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถึงพุทธศตวรรษที่ 10-12 และน่าจะมียุคทองเป็นเมืองท่าขนถ่ายสินค้าเครื่องแก้ว ลูกปัด เครื่องประดับรวมถึงเป็นแหล่งผลิตลูกปัดที่สำคัญแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ลูกปัดคลองท่อม

ชุมชนคลองท่อมโบราณเป็นแหล่งอุตสาหกรรมในการทำลูกปัดโบราณที่มีขนาดใหญ่มาก ลูกปัดที่ถูกฝังอยู่กับอดีตมาเป็นเวลานานนับพัน ๆ ปี ซึ่งไม่มีใครสามารถยืนยันเรื่องเวลาของลูกปัดคลองท่อมได้แน่นอน ทราบเพียงว่าลูกปัดบริเวณคลองท่อมมีจำนวนมากมายมหาศาลจนชาวบ้านบริเวณคลองท่อมพบลูกปัดจำนวนมาก แต่เนื่องจากลูกปัดเป็นวัตถุโบราณ ทำให้ไม่มีใครเก็บไว้เป็นสมบัติส่วนตัว

บริเวณคลองท่อมมีความเชื่อว่า เคยเป็นแหล่งโบราณคดีที่สันนิษฐานว่าเคยเป็นแหล่งอุตสาหกรรมในการทำลูกปัดที่ใหญ่เพราะมีการพบลูกปัดจำนวนมาก อีกทั้งมีรูปแบบและวัสดุที่นำมาใช้ทำลูกปัดที่หลากหลายซึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 1.5 มิลลิเมตรไปจนถึง 1.5 เซนติเมตร ยาว 1-8.4 เซนติเมตร ลูกปัดคลองท่อมมีรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายซึ่งมีรูปร่างมากกว่าแหล่งอื่น ๆ ที่พบในประเทศไทย

การดำเนินงานทางโบราณคดีที่ควนลูกปัด

พ.ศ.2510 นายธนิต อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้น และคณะสำรวจจากกรมศิลปากรเดินทางไปสำรวจเรื่องก่อนประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมสมัยโบราณในจังหวัดทางภาคใต้ ทั้งได้ไปศึกษาโบราณวัตถุที่วัดคลองท่อม โดยรายงานถึงการพบแหล่งโบราณคดีที่ควนลูกปัดสันนิษฐานว่า อาจเป็นอีกแหล่งหนึ่งที่เคยเป็นเมืองท่าโบราณ ทั้งนำมาสู่การตั้งข้อสันนิษฐานจากอาจารย์ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม และคณะว่าบริเวณควนลูกปัดอาจเคยเป็นเมืองท่าโบราณและเป็นแหล่งอุตสาหกรรมในการทำแก้วและหลอมโลหะต่าง ๆ แต่ยังไม่

ไม่ได้รับความสนใจจากทางการมากเท่าที่ควร จนกระทั่งชาวบ้านเข้าไปขุดลูกปัดออกมาจำหน่ายอย่างแพร่หลาย จนพ่อค้าวัตถุโบราณและคนสะสมของเก่าทั้งในและต่างถิ่นหลั่งไหลเข้ามาค้นหาและตั้งราคาให้สูงจนหลักฐานทางโบราณคดีเริ่มถูกทำลายและได้รับความเสียหาย คณะสำรวจงานวิชาการกองโบราณคดีกรมศิลปากรจึงเข้ามาสำรวจแหล่งโบราณคดีได้พบโบราณวัตถุที่มีความสำคัญทางโบราณคดีอย่างยิ่ง เพราะจากการสำรวจได้ขุดพบลูกปัดจำนวนมาก อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 5-12

พ.ศ.2512 นายประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ ภัณฑารักษ์จากกรมศิลปากร ได้สำรวจและศึกษาโบราณวัตถุที่คลองท่อม และบันทึกไว้ในรายงานการสำรวจทางประวัติศาสตร์โบราณคดีในเขตจังหวัดชุมพร ระนอง พังงา และกระบี่ และหนังสือเรื่องโบราณวัตถุสถานในภาคใต้ตอนเหนือรวม 7 จังหวัด เกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีคลองท่อมว่า ควนลูกปัดเป็นแหล่งที่พบลูกปัดและโบราณวัตถุอื่น ๆ มากมาย มีชาวบ้านเคยพบซากเรือโบราณ 2 ลำบริเวณลำคลองท่อมและบอกเล่าถึงตำนานที่มาของชื่อ คลองท่อม

พ.ศ.2516 นายมานิต วลลิโถม และนายศรีศักร วลลิโถม ได้เดินทางไปสำรวจแหล่งโบราณคดี คลองท่อม และเผยแพร่ในบทความเรื่อง ควนลูกปัดและแผ่นดินบก แหล่งโบราณคดีวิทยาในภาคใต้ ได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า แหล่งโบราณคดีแห่งนี้อาจเป็นเมืองท่าโบราณแห่งหนึ่งในภาคใต้และยังเป็นแหล่งอุตสาหกรรมทำแก้ว หลอมดีบุก เครื่องประดับ และพบหลักฐานการติดต่อค้าขายกับชนชาติกรีกและโรมัน

พ.ศ.2522 คณะทำงานสำรวจจากงานวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากรได้ทำการสำรวจแหล่งโบราณคดีในภาคใต้รวมทั้งสำรวจแหล่งโบราณคดีและศึกษาโบราณวัตถุที่ควนลูกปัดได้เสนอแนะว่า ที่ควนลูกปัดคลองท่อมควรมีนักโบราณคดีทางประวัติศาสตร์มาศึกษาและขุดค้น เพราะเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญมาก และคงจะเคยเป็นเมืองสำคัญแห่งหนึ่งทางด้านการค้ากับต่างประเทศด้านตะวันตกของคาบสมุทรไทย

พ.ศ.2523 นายธราพงศ์ ศรีสุชาติ นักโบราณคดีจากกรมศิลปากรและคณะได้ดำเนินการสำรวจและขุดค้นบริเวณแหล่งโบราณคดีควนลูกปัดเป็นครั้งแรกพบว่า ควนลูกปัดเป็นเนินดินที่มีลักษณะเป็นชุมชนโบราณ ไม่มีคูเมืองหรือกำแพงเมือง แต่มีคลองไหลผ่านกลางชื่อ คลองท่อม และมีชุมชนตั้งอยู่ทั้ง 2 ฝั่งของคลองท่อม มีการพบหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าคลองท่อมเป็นแหล่งอุตสาหกรรมผลิตลูกปัดในสมัยโบราณ โบราณวัตถุที่พบมาก คือ ลูกปัดแร่ประกอบหิน แก้วหลอม แก้วน้ำเคลือบ ลูกปัดทองคำ ตะกั่ว และเศษภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดาและเนื้อดินขาวฉาบ แก้วน้ำเคลือบ และโบราณวัตถุอื่น ๆ ได้แก่ แท่นหินบดยา ลูกกลิ้งหินบด เครื่องประดับสำริด เครื่องมือเหล็กคล้ายตะปูหรือเหล็กสกัด ทั้งพบว่าการเข้ามาอยู่อาศัย และตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ 2 ครั้ง

พ.ศ.2524 นายประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ ภัณฑารักษ์ได้เสนอบทความเรื่องเมืองท่าสำคัญบนแหลมมลายู ตั้งข้อสันนิษฐานว่าเมืองคลองท่อมน่าจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเมืองเวียงสระ โดยเป็นท่าเรือหรือประตูทาง ฝั่งทะเลตะวันตกเพื่อนำทางไปสู่เมืองเวียงสระ และพุนพินที่ปากแม่น้ำตาปี ซึ่งเป็นท่าเรือประจำฝั่งทะเลตะวันตกของเมืองตามพรลิงค์โดยเป็นเมืองรุ่นเดียวกับเมืองท่าตะกั่วป่าและอาจถูกกองทัพเรือโจฬะทำลายเมื่อ พ.ศ.1518 เช่นเดียวกับเมืองตะกั่วป่าทำให้ร้างไปในสมัยนี้

พ.ศ.2526 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุรี วีระประเสริฐ อาจารย์คณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร และคณะสำรวจได้ดำเนินการขุดค้นแหล่งโบราณคดีที่คลองท่อม จากหลักฐานทางโบราณวัตถุที่สำรวจพบสันนิษฐานได้ว่า แหล่งโบราณคดีควนลูกปัดมีความสัมพันธ์ติดต่อกับอินเดียตอนใต้ กลุ่มประเทศอาหรับและเมืองโบราณสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ในภาคกลางของไทย เมืองออกแก้วในแหลมโคชินไชน่าและอยู่ในเส้นทางการคมนาคมระหว่างอินเดียกับเอเชียอาคเนย์

พ.ศ.2551 มีโครงการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีครั้งล่าสุดโดยสำนักศิลปากรที่ 15 ภูเก็ต พบลูกปัดแก้วสีเขียวแบบอินโดแปซิฟิกเป็นจำนวนมาก ส่วนลูกปัดหินพบน้อยมาก เศษภาชนะแก้ว ก้อนแก้ว เศษแก้วหลากสีหลอมรวมกัน

ลูกปัดชำรุดจากหลักฐานที่ขุดพบและหลักฐานทางโบราณคดีที่จัดแสดงภายใน พิพิธภัณฑสถานคลองท่อมแสดงให้เห็นว่า แหล่งโบราณคดีคลองท่อมเป็นแหล่ง อุตสาหกรรมการผลิตลูกปัดและน่าจะรู้จักผลิตแก้วเพื่อทำลูกปัดขึ้นเอง ทั้งมี หลักฐานหลายอย่างที่ยืนยันซึ่งแสดงให้เห็นว่า คลองท่อมเป็นเมืองท่าการค้าสำคัญ มีการติดต่อทางการค้าทางทะเลกับชาวตะวันตกและกลุ่มประเทศอาหรับที่ผ่านเข้ามาทางอินเดีย นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอุตสาหกรรมการผลิตลูกปัดที่สำคัญร่วมสมัย กับแหล่งโบราณคดียุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์อื่น ๆ เช่น แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว จังหวัดชุมพร แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง จังหวัดระนอง และแหล่งโบราณคดี ออกแก้ว ประเทศเวียดนาม

พระครูอาทรสังวรกิจ (สวาส กนตสัรวโร)

พระครูอาทรสังวรกิจ (สวาส กนตสัรวโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดคลองท่อม และเจ้าคณะอำเภอกลองท่อมและอำเภอเกาะลันตาเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนา วัดคลองท่อมและเป็นผู้มีคุณูปการในการรวบรวมและสงวนรักษาลูกปัดโบราณแบบ ต่าง ๆ รวมทั้งโบราณวัตถุอื่น ๆ อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินบริเวณควนลูกปัดหลัง วัดคลองท่อมมาเก็บรักษาไว้เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาแก่อนุชนรุ่นหลัง

พระครูอาทรสังวรกิจ มีนามเดิมว่า สวาส เอี้ยวน้อย เกิดวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2468 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านคลองเสียด ตำบลปากส้าย อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ เป็นบุตรของนางล่อง เอี้ยวน้อย และนางเคียน เอี้ยวน้อย มีพี่น้อง ร่วมบิดามารดาจำนวน 9 คน บรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุ 18 ปี จำพรรษาใน ระยะแรกที่วัดแก้วโกรวาราม อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่จากนั้นอุปสมบทเป็น พระภิกษุอยู่ได้ร่ำกาสาวพัสตร์เรื่อยมา จนสามารถสอบได้นักธรรมโทและปฏิบัติ หน้าที่ในตำแหน่งครูสอนพระปริยัติธรรม ณ จังหวัดพังงา จากนั้นท่านได้ย้ายมา จำพรรษาที่วัดคลองท่อม อำเภอกลองท่อม จังหวัดกระบี่ โดยปฏิบัติหน้าที่พระครู สอนพระปริยัติธรรมจนท่านได้เป็นเจ้าอาวาสใน พ.ศ.2499 และเป็นกรรมการ ตรวจสอบนักธรรมชั้นตรี เป็นเจ้าคณะตำบลคลองท่อมใต้และอำเภอเกาะลันตา เจ้าคณะอำเภอกลองท่อมและอำเภอเกาะลันตา พระอุปัชฌาย์ตามลำดับท่านได้รับ

การยกย่องสูงสุดให้เป็นเจ้าคณะอำเภอกิตติมศักดิ์ เมื่อ พ.ศ.2541 เมื่อท่านมาจำพรรษาที่วัดคลองท่อม ท่านเป็นกำลังสำคัญในการบูรณะฟื้นฟูวัดคลองท่อมให้มีความเจริญก้าวหน้าจนได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูอาทรสังวรกิจ

พระครูอาทรสังวรกิจเป็นผู้สนับสนุนพระภิกษุ สามเณรเรียนรู้พระปริยัติธรรมศึกษา ท่านได้ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ สร้างกุฏิสงฆ์ สร้างฌาปสถาน ปฏิสังขรณ์ศาลาท่าน้ำ ต่อเติมอาคารศาลาการเปรียญ (ศาลาอเนกประสงค์) สร้างที่เก็บน้ำฝนร่วมกับคณะสงฆ์และทางราชการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นควบคุมการก่อสร้างเสนาสนะทุกวัดในเขตการปกครองท่านยังเป็นพระนักพัฒนาทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ คือ ได้ริเริ่มก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดคลองท่อมอันเป็นประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนไว้มากมาย พร้อมดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแข็งขันจนเป็นที่นับถือแก่ชาวบ้านและผู้มีเลื่อมใสจำนวนมาก

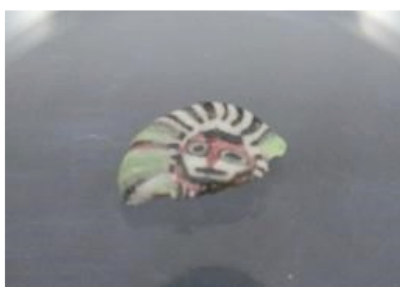
เมื่อพระครูอาทรสังวรกิจเป็นเจ้าอาวาสวัดคลองท่อมได้ทำการขุดทรายจากวัดคลองท่อมเพื่อสร้างโรงธรรมศาลา การขุดครั้งนั้นได้พบโบราณวัตถุนานาชนิด เช่น เงินยวง ลูกปัด เศษหินหลากหลายสีติดมากับทราย ณ บริเวณควนลูกปัดด้วย พระครูอาทรสังวรกิจตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งลูกปัดโบราณจึงริเริ่มเก็บรวบรวมลูกปัดโบราณตลอดจนโบราณวัตถุจำนวนมาก เพื่อประโยชน์ในการศึกษา โบราณคดีและติดต่อให้ทางราชการมาทำการขุดค้นศึกษา และอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งโบราณคดีของชาติ

ในเวลาเดียวกันควนลูกปัดกำลังถูกประชาชนขุดทำลายเพื่อนำของเก่าและลูกปัดไปขายแก่พระครู อาทรสังวรกิจ นักนิยมของเก่า คนที่นิยมพระเครื่องและคนต่างจังหวัด การพบของเก่าและลูกปัดได้แพร่กระจายไปถึงกรุงเทพฯ และทราบถึงพระเนตรพระกรรณสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจึงทรงนำนักเรียนนายร้อย จปร. มาศึกษาโบราณคดีประวัติศาสตร์ วัดคลองท่อมใน พ.ศ.2534 และพ.ศ.2535 และจากนั้นพระครูอาทรสังวรกิจจึงได้ดำเนินการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานวัดคลองท่อม สำหรับเก็บรักษาลูกปัดโบราณและโบราณวัตถุอื่น ๆ ที่ค้นพบ เพื่อให้เป็นแหล่งความรู้แก่ผู้สนใจ ท่านได้ทุ่มเททั้งกำลังกาย

และกำลังทรัพย์เพื่อระดมทุนจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์และเป็นทุนในการรวบรวมลูกปัด รวมทั้งโบราณวัตถุอื่น ๆ ที่สำคัญมาเก็บไว้ ตลอดจนบันทึกที่มาของโบราณวัตถุเหล่านั้นเท่าที่จะทำได้ ซึ่งข้อมูลที่พระครูอาทรสังวรกิจบันทึกไว้เป็นหลักฐานสำคัญของการศึกษาแหล่งโบราณคดีควบคู่กันมาจนถึงปัจจุบัน

โบราณวัตถุที่น่าสนใจ

1. ลูกปัดสุริยเทพ หรือลูกปัดหน้าคน (พระอาทิตย์) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร มีอายุประมาณ 2,000 กว่าปี ในระยะแรกพบลูกปัดชนิดนี้เหมือนอินเดียแดงประดับศีรษะด้วยขนนกจึงเรียกว่า ลูกปัดหน้าอินเดียแดง ต่อมาเรียกว่า ลูกปัดสุริยเทพ เนื่องจากมีลักษณะคล้ายกับสัญลักษณ์ของพระอาทิตย์หันมีขอบสีเขียวและสีแดงสลับกันคล้ายรัศมีแสงอาทิตย์ถือเป็นสุดยอดแห่งลูกปัดโบราณพบเพียงแห่งเดียวที่คลองท่อม จังหวัดกระบี่เท่านั้น โดยเชื่อกันว่าลูกปัดสุริยเทพสร้างก่อนสมัยประวัติศาสตร์ในยุคนั้นคนส่วนใหญ่นับถือพระอาทิตย์และพระจันทร์เพราะเป็นผู้บันดาลให้มนุษย์ที่มั่งมีศรีสุขหรือทุกข์ทรมานต้องกราบไหว้บูชา

ภาพที่ 31 ลูกปัดสุริยเทพ

ตำนานของลูกปัดสุริยเทพคลองท่อมนั้นมีความเชื่อว่า ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 6-7 อาณาจักรทวารวดีและอาณาจักรศรีวิชัยได้พบลูกปัดที่ทำด้วยแก้วเป็นหลักฐานสำคัญที่พบในแหล่งโบราณคดีของไทยโดยเชื่อว่า ลูกปัดสุริยเทพเป็นลูกปัดที่นำเข้ามาจากประเทศอินเดียและอาณาจักรโรมัน แสดงให้เห็นว่าในอดีตพื้นที่ที่มีลูกปัดมีความอุดมสมบูรณ์เป็นศูนย์รวมการค้า เป็นเมืองท่าเรือที่มั่งคั่ง

วัตถุที่นำเข้ามาพร้อมลูกปัด เช่น ศิลา สำริด ปูนปั้น ทำเป็นสัญลักษณ์ลูกปัด กำไล ต่างหู ขวด กระปุก ตลับ ภาชนะต่าง ๆ ลูกปัดหายากการทำมียู่อย่างจำกัด เพราะเป็นการมอบให้แก่ชนชั้นผู้นำ หรือบุคคลที่มีความสำคัญ โดยลูกปัดจะเป็นรูปสุริยเทพ จันทรเทพหรือรูปใบหน้าคนที่มีชื่อเสียงซึ่งมีความเชื่อว่า สรรพสิ่งสรรพสัตว์ ในจักรวาลนี้ถ้าขาดเทพทั้งสององค์จักรวาลต้องดับสูญโบราณจึงสร้างรูปสัญลักษณ์ของเทพเจ้า เพื่อบูชาขอพรให้ขจัดปัดเป่าภูตผีปีศาจให้เป็นผู้ปราศจากโรคภัย ให้อายุยืนให้ค้าขายเจริญรุ่งเรือง ในปัจจุบันพบลูกปัดที่มีลักษณะคล้าย ๆ กันนี้ในประเทศจีนด้วย ลูกปัดสุริยเทพทำจากแก้วด้วยวิธีโมเสค (Mosaic Technique) คือ การนำ แก้วสีขาวหรือสีดำซึ่งเป็นสีและลวดลายมีลักษณะคล้ายลูกปัดโรมันมาเรียงเป็นรูป ใบหน้า ตา ปาก จูบ และแนวเส้นรัศมีแล้วหลอมด้วยความร้อนจนอ่อนจึงดัดยึดเป็นเส้นยาว ทำให้มีรูปหน้าตัดเป็นใบหน้าคนตามความยาวตลอดความยาวทั้งเส้นก่อนที่จะตัดเป็นแว่น ๆ จากนั้นเจาะรูสำหรับร้อยเชือก สำหรับลักษณะลูกปัดสุริยเทพคลองท่อมผลิตจากแก้วเช่นกันพบที่อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่แห่งเดียวเท่านั้น สันนิษฐานว่าผลิตในเมืองอเล็กซานเดรีย ประเทศอียิปต์ เนื่องจากมีชื่อเสียงในการทำแก้วโมเสค มีลักษณะแบนกลม มีลวดลายหน้าคน ตาโต ปากเป็นเส้นตรงอยู่ในวงเส้นชี้ออกตามแนวเส้นรัศมี บางเม็ดจะพบว่า มีส่วนที่เป็นสีแดงและเขียวเคลือบอยู่อีกชั้นหนึ่ง

ลูกปัดสุริยเทพคลองท่อมเป็นร่องรอยหลักฐานที่แสดงถึงการติดต่อสัมพันธ์กับโลกตะวันตกและโลกตะวันออกเมื่อ 2,000 ปีมาแล้วทั้งเชื่อได้ว่าคลองท่อมเป็นสถานีการค้าสำคัญบนชายฝั่งทะเลอันดามันที่มีการติดต่อกับดินแดนโพ้นทะเลอย่างกว้างขวางและเป็นเครือข่ายการค้าสำคัญแห่งหนึ่งของโลกยุคโบราณ

2. เหรียญตราโบราณ มีทั้งทองคำ เหรียญเงิน และเหรียญสำริด ทั้งจากโรมันและอินเดีย สันนิษฐานว่าเป็นเงินตรา เครื่องมือในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าของผู้คนในสมัยนั้น บางเหรียญพบในหลายพื้นที่เคยเป็นเมืองท่าโบราณ เช่น เมืองอริกะเมฑูในอินเดียใต้ และเมืองออกแก้วประเทศเวียดนาม

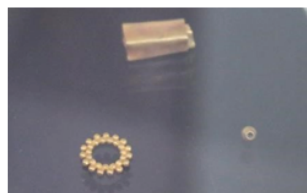
3. ลูกปัดเขียนลาย ส่วนใหญ่มักเขียนลวดลายลงบนหินคาร์เนเลียนและหินสีดำ ลูกปัดคาร์เนเลียน เขียนลายขาวเป็นลูกปัดที่แพร่หลายในอินเดียมานานนับพัน ๆ ปี

ภาพที่ 32 ลูกปัดเขียนลาย

4. **ลูกปัดหินกึ่งอัญมณี** ส่วนใหญ่ทำจากคาร์เนเลียน อาเกต พลิกควอทซ์ ที่มีลักษณะเด่นของคลองท่อม คือ ลูกปัดขนเม่น หัวแห้ว และหยกเขียว

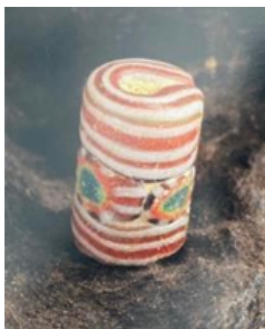
5. **ลูกปัดอำพันทอง** มีการเรียงติดกันเป็นแถวติดกัน (Segmented Beads) เป็นผลผลิตขึ้นสำคัญจากดินแดนตะวันออกกลางแพร่หลายไปไกลยังดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลกทั้งในยุโรปและแอฟริกา ตั้งแต่เมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ในพื้นที่ภาคใต้พบลูกปัดอำพันทองจำนวนมาก และมีหลายขนาดโดยเฉพาะที่คลองท่อม

ภาพที่ 33 ลูกปัดอำพันทอง และลูกปัดทองคำ

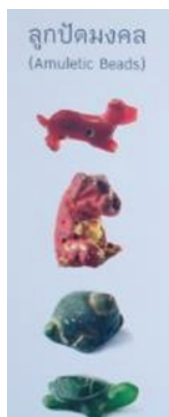
6. ลูกปัดนกแสงตะวัน ลูกปัดเนื้อแก้วสีดำเข้ม มีลายเส้นสีขาวเป็นกรอบ ล้อมเป็นรูปนกและตรากล้ายแสงตะวัน มีทั้งทรงแบนรีและทรงกลม พบเฉพาะใน แถบเอเชียอาคเนย์เท่านั้น มีการขุดพบที่เมืองออกแก้ว ประเทศเวียดนาม และ อินโดนีเซีย ส่วนในประเทศไทยพบที่คลองท่อมและแหล่งโบราณคดียุคทวารวดี หลายแห่ง

7. ลูกปัดแก้วโมเสก ที่พบที่คลองท่อม เป็นลูกปัดแก้วโมเสกเก่า พบ หลากหลายชนิดทั้งรูปทรง สีสัน และชื่อเรียก

ภาพที่ 34 ลูกปัดแก้วโมเสก

8. ลูกปัดมงคล เป็นลูกปัดรูปสัตว์ต่าง ๆ และรูปสัญลักษณ์แห่งมงคล ใช้ เป็นเครื่องรางและเครื่องปกป้องคุ้มครอง หรือช่วยเสริมความแข็งแรงเกร่งกล้า

ภาพที่ 35 ลูกปัดมงคล และลูกปัดสัตว์มงคล

9. ลูกปัดคลองท่อม เป็นโบราณวัตถุที่พบมากที่สุด มีมากมายหลายชนิด ทั้งลูกปัดทำจากแก้วและหินหลายชนิดมีรูปแบบและสีคล้ายลูกปัดโบราณที่พบในแหล่งโบราณคดีร่วมสมัยในภาคใต้ของประเทศไทย เช่น เขาสามแก้ว ภูเขาทอง ท่าชนะ และในต่างประเทศ เช่น เมืองออกแก้ว ประเทศเวียดนาม และอริกะเมซุ ประเทศอินเดีย

10. จี้และหัวแหวน มีทั้งที่เป็นภาพบุคคล สัตว์ และเรื่องราวเทพนิยาย กรีก-โรมันมีทั้งที่นำเข้ามาจากโรมันโดยตรงบางชิ้นเป็นของทำเลียนแบบโรมันที่อาจทำขึ้นจากอินเดีย ซึ่งเห็นได้จากทักษะฝีมือที่แตกต่างอย่างชัดเจน สาเหตุที่มีการทำเลียนแบบขึ้น เนื่องจากเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างมาก

11. ตราประทับ ทำจากวัสดุต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารการค้า หรือเป็นเครื่องรางประจำตัว ส่วนใหญ่เป็นตราประทับอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤตแสดงถึงการได้รับอิทธิพลอารยธรรมจากชาวอินเดียที่เดินทางมาติดต่อค้าขาย เปลี่ยนสินค้าและเผยแพร่วัฒนธรรมกับผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในประเทศไทย

ภาพกิจกรรม

โครงการผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์หน้ากากอนามัยมัตย้อมและเพ้นท์สีธรรมชาติ
ภายใต้โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

วัสดุ-อุปกรณ์ในการจัดเตรียมสำหรับการทำหน้ากากอนามัย
มัตย้อมและเพ้นท์สีธรรมชาติ

การเตรียมสัรรมชาติเพื่อพ่นทหน้าาก

การเตรียมสีธรรมชาติเพื่อพิมพ์หน้ากาก

การเตรียมและมัดผ้าให้เป็นลวดลายเพื่อเตรียมลงสีธรรมชาติ

การวาดลวดลายสีธรรมชาติเพื่อแฟนท์สีธรรมชาติ

หน้ากากที่พร้อมทำการมัตย้อมสีธรรมชาติ

หน้าากากภายหลังการมัดข้อมสี่ธรรมชาติ

หน้ากากผ้าภายหลังการมัดย้อมสีธรรมชาติ

หน้ากากผ้าภายหลังการมด्योंมสัธรรมาชาติ

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2542). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดกระบี่**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูรสภา.
- กระบี่, องค์การบริหารส่วนจังหวัด. (2528). **ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดกระบี่**.
กระบี่: องค์การบริหารจังหวัดกระบี่.
- กระบี่. (2563). **บรรยายสรุปกระบี่ 2563**. [ออนไลน์],
เข้าถึงได้จาก: http://www.krabi.go.th/krabi2015/m_file/summary/summary58.pdf.
(2563, 24 มิถุนายน).
- กระบี่ท่องเที่ยว. (2563). **แผนที่จังหวัดกระบี่**. [ออนไลน์],
เข้าถึงได้จาก <http://27.254.38.19/~sipa006/index.php/>.
(2563, 21 พฤษภาคม).
- การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกระบี่, สำนักงาน .(2561). **คู่มือท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดกระบี่**.
กรุงเทพฯ: บริษัทสโตร์ครีเอทีฟเฮ้าส์ จำกัด.
- จดหมายเหตุดำเนินการประปาหัวเมืองปักษ์ใต้ รศ.128 (5-6). กรุงเทพฯ: องค์การการค้าสุรา.
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2507). **ระยะทางเสด็จพระราชดำเนินประพาสทางบก
ทางเรือรอบแหลมมลายู รัตนโกสินทร์ศก 108**. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- ชัยภูวนุช ลิ้มเจริญ .(2563). **นกแก้วแล้วท้องดำ**. [ออนไลน์],
เข้าถึงได้จาก: http://tryanimal.blogspot.com/p/blog-page_73.html
(2563, 17 กรกฎาคม).
- ต้นไม้เพื่อเรา. (2563). **พื้นที่ปลูกต้นไม้**. [ออนไลน์],
เข้าถึงได้จาก: <http://treeforum.net/#project-area>. (2563, 7 กรกฎาคม)
- ทักษิณคดี, สถาบัน. (2529). **สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 3-9**.
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ท่าอากาศยาน. (2563). **เขานาบน้ำ (กระบี่)**. [ออนไลน์],
เข้าถึงได้จาก: <http://phuketairportthai.com/th/popular-destinations/1912/khao-khanap-nam-krabi> (2563, 19 กรกฎาคม).

นครศรีฯ เมืองพระ. (2563). 12 นักษัตร. [ออนไลน์],

เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/nkhrsimeuxngphra/12-naksatr>.
(2563, 12 สิงหาคม).

โบราณคดี, กอง. (2534). แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม 5 (ภาคใต้). พระนคร: กรมศิลปากร.
ประทุม ชุมเพ็งพันธุ์. (2545). ประวัติศาสตร์อารยธรรมภาคใต้ แหล่งประวัติศาสตร์
และโบราณคดีที่สำคัญในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สิริวิริยสาส์น.

พระสุตาทูริวิสิฐ. (ม.ป.ป.). เมืองโบราณกระบี่ จังหวัดกระบี่. กระบี่: ม.ป.ท.

พิริยะ ศรีสุขสมวงศ์. (2562). เทศบาลตำบลคลองท่อมใต้. SBL บันทึกประเทศไทย,
10(101), 122-123.

ไพโรจน์ เสรีรักษ์. (2547). โบราณคดีและประวัติศาสตร์ กระบี่ พังงา ภูเก็ต.
กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

ไพศาล ศรีเทพ. (2562). อำเภอคลองท่อม. SBL บันทึกประเทศไทย, 10(101), 70-71.
วิเวก ผิวดำ. , (2562). องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว. SBL บันทึกประเทศไทย,
10(101), 126-127.

ศรัทธา ทองคำ. (2562). อำเภอเมืองกระบี่. SBL บันทึกประเทศไทย, 10(101), 70-71.
ศูนย์สารสนเทศอันดามัน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. (2563). ประวัติจังหวัดกระบี่. [ออนไลน์],
เข้าถึงได้จาก: <http://andaman.pkru.ac.th/info/krabi.html?type=rss>. (2563, 12 ธันวาคม) .

สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529. (2529). สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
สำนักงานเกษตรจังหวัดกระบี่. (2563). ข้อมูลพื้นฐานการเกษตรจังหวัดกระบี่. [ออนไลน์],
เข้าถึงได้จาก: http://www.krabi.doe.go.th/1.pages/page%20menu/pages%20menu3/pages%20menu3_1.pdf.
(2563, 21 กรกฎาคม).

สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2563).

โครงการพัฒนาพื้นที่ อุตสาหกรรมอย่างมีศักยภาพเพื่อรองรับ
การลงทุน (ในจังหวัดที่มีศักยภาพเพื่อรองรับ การลงทุนในจังหวัดเป้าหมาย).
[ออนไลน์],

เข้าถึงได้จาก: <http://www.diwzoning.com/diwzoning/index.php/home-5/home-11> (2563, 13 กรกฎาคม).

สำนักงานสถิติจังหวัดกระบี่. (2563). สถิติศาสนา จังหวัดกระบี่ พ.ศ.2563. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: http://krabi.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=artic. (2563, 27 มิถุนายน).

สุภาวัลย์ วิจิตร. (2563). แหล่งโบราณคดี ภาพเขียนสีถ้ำผีหัวโตและแหล่งโบราณคดี ภาพเขียนถ้ำไต้ะหลวงจังหวัดกระบี่. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: <http://andaman.pkru.ac.th/materials/article-andaman/87-paintings.html>. (2563, 18 สิงหาคม).

แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม 5 ภาคใต้. (2529). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดกระบี่, หน่วย. (2535). สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดกระบี่. กระบี่: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกระบี่.

Krabihealthinformation. (2563). คลองท่อม. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/krabihealthinformation/khlxngthxm>. (2563, 18 กรกฎาคม).

